

Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen

Sukupuolen huomioon ottavan budjetoinnin vaiheittain etenevä keinovalikoima

EU:n rahastoja koskevat ohjeet

Kiitokset

Tämä keinovalikoima kuuluu Euroopan tasa-arvoinstituutin (EIGE) sukupuolitietoista budjetointia koskevaan työhön. Se on olennainen osa EIGEn tasa-arvon valtavirtaistamisen foorumia.

Keinovalikoiman laativat Elisabeth Klatzer ja Angela O'Hagan (riippumattomia asiantuntijoita), Catharina Schmitz ja Emma Wretblad (NIRAS Sweden AB), Ursula Mollay, Ambre Maucorps, Arndt Münch ja Daniella Fessl (ÖIR GmbH).

Keinovalikoimassa on hyödynnetty myös erilaisia kuulemisprosesseja, joita on järjestetty EIGEn sukupuolitietoista budjetointia koskevien hankkeiden yhteydessä. EIGE kiittää 21. marraskuuta 2018 ja 28. maaliskuuta 2019 Vilnassa järjestettyjen

kuulemistapaamisten osallistujia näkemyksistä ja asiantuntemuksesta, joista saatiin paljon tietoa tutkimukseen.

Erityiskiitos Jeroen Decuyper Aertsille (Belgian tasa-arvoinstituutin ja EIGEn asiantuntijafoorumin jäsen, Belgia) terävistä huomioista ja tuesta koko edellä mainittujen hankkeiden toteuttamisen ajan. EIGE kiittää Renate Wielpütziä (riippumaton asiantuntija) laadukkaista neuvoista ja tuesta.

EIGEn tasa-arvon valtavirtaistamisen ryhmä koordinoi tätä julkaisua koskevaa työtä ja varmisti laadun (Barbara Limanowska, Helena Morais Maceira, Elena Anchevska, Sarah Robinson, Kim Van Aken ja Nicole Jansen).

Euroopan tasa-arvoinstituutti, EIGE

Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE) on EU:n sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävä tietokeskus. EIGE tarjoaa poliittisille päättäjille ja viranomaisille erityisasiantuntemusta sekä vertailukelpoista ja luotettavaa tietoa sukupuolten välisestä tasa-arvosta Euroopassa. EIGEn visiona on tasa-arvoinen Eurooppa.

Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE)
Gedimino pr. 16
LT-01103 Vilnius
LIETUVA/LITHUANIA

Puh. +370 52157444

Sähköposti: eige.sec@eige.europa.eu

 <http://www.eige.europa.eu>

 <http://twitter.com/eurogender>

 <http://www.facebook.com/eige.europa.eu>

 <http://www.youtube.com/eurogender>

 <http://eurogender.eige.europa.eu>

 <https://www.linkedin.com/company/eige/>

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2022

Print	ISBN 978-92-9482-979-5	doi:10.2839/877545	MH-01-22-000-FI-C
PDF	ISBN 978-92-9482-952-8	doi:10.2839/745197	MH-01-22-000-FI-N

© Euroopan tasa-arvoinstituutti, EIGE, 2022

Kannen kuva: © Marian Weyo/Shutterstock.com, käsikuvake: © Leone_V/Shutterstock.com, hehkulamppukuvake: © Irina Adamovich/Shutterstock.com

Jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan.

Uudelleenkäyttö on sallittua edellyttäen, että lähde mainitaan eikä alkuperäinen merkitys ole vääristynyt. EIGE ei vastaa kyseisen käytön aiheuttamasta vahingosta. EIGEn uudelleenkäyttöpolitiikka pannaan täytäntöön komission asiakirjojen uudelleenkäytöstä 12. joulukuuta 2011 tehdyllä komission päätöksellä (2011/833/EU).

Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE) on laatinut tämän asiakirjan sukupuolten tasa-arvon periaatteen toteuttamisen helpottamiseksi käyttämällä sukupuolitietoista budjetointia yhtenä sukupuolten tasa-arvoa edistävänä keinona. Asiakirjassa annetaan suosituksia ja esitellään hyviä käytäntöjä. Se ei sido oikeudellisesti mitään EU:n rahastojen täytäntöönpanoon osallistuvaa EU:n tai kansallista tahoa. Asiakirjan viittaukset voimassa olevaan lainsäädäntöön tai säädöshetkisiin eivät ole verrattavissa niiden täytäntöönpanoa koskevaan oikeudelliseen neuvontaan. Tämän työkalupakin käyttö ei rajoita kansallisen lainsäädännön soveltamista, Euroopan unionin tuomioistuimen tai unionin yleisen tuomioistuimen tulkintaa eikä komission päätöksiä.

Sukupuolen huomioon ottavan budjetoinnin vaiheittain etenevä keinovalikoima

EU:n rahastoja koskevat ohjeet

Lyhenteet

AIR	Vuotuinen täytäntöönpanokertomus
ALV	Arvonlisävero
AMIF	Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto
BAKA	Itävallan liittokanslerinvirasto (Bundeskanzleramt)
BKT	Bruttokansantuote
BMVI	Rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusväline
CCO	Keskeinen yhteinen tuotosindikaattori
CCR	Keskeinen yhteinen tulosindikaattori
CF	Koheesiorahasto
EAKR	Euroopan aluekehitysrahasto
EIGE	Euroopan tasa-arvoinstituutti
EK	Euroopan komissio
EMKR	Euroopan meri- ja kalatalousrahasto
ERI-rahastot	Euroopan rakenne- ja investointirahastot
ESIR	Euroopan strategisten investointien rahasto
ESR	Euroopan sosiaalirahasto
ESR+	Euroopan sosiaalirahasto plus
EU	Euroopan unioni
HLBT+	Homo- ja biseksuaalit sekä transsukupuoliset ym.
ILO	Kansainvälinen työjärjestö
ISCED	Kansainvälinen koulutusluokitus
ISF	Sisäisen turvallisuuden rahasto
M&E	Seuranta ja arviointi
MA	Hallintoviranomainen
Maaseuturahasto	Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto
MRK	Monivuotinen rahoituskehys
MS	Jäsenvaltio
NGO	Kansalaisjärjestö
OP	Toimenpideohjelma
PA	Kumppanuussopimus
Pk-yritykset	Pienet ja keskisuuret yritykset
PO	Pääosasto
SDG	Kestävän kehityksen tavoite
SEU	Sopimus Euroopan unionista
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
TEN-T	Euroopan laajuinen liikenneverkko
TVT	Tieto- ja viestintätekniikka
YK	Yhdistyneet kansakunnat
YMP	Yhteinen maatalouspolitiikka

Sisällysluettelo

Yleiskatsaus keinovalikoimaan	4
Osio 1. Kenelle keinovalikoima on tarkoitettu?	5
Osio 2. Mitä sukupuolitietoinen budjetointi tarkoittaa?	5
Johdatus sukupuolitietoiseen budjetointiin	6
Mitä tekemistä sukupuolitietoisella budjetoinnilla on naisten ja miesten kokeman todellisuuden kanssa?	6
Mitä sukupuolitietoiseen budjetointiin kuuluu käytännössä?	11
Sukupuolitietoinen budjetointi EU:n rahastoissa	12
Osio 3. Miksi sukupuolitietoinen budjetointi on tärkeää yhteistyössä hallinnoitavissa eurooppalaisissa rahastoissa?	18
Kolme syytä, miksi sukupuolitietoinen budjetointi on olennaisen tärkeää EU:n rahastoissa	19
Osio 4. Miten sukupuolitietoista budjetointia voidaan soveltaa EU:n rahastoissa? Käytännön välineitä ja esimerkkejä jäsenvaltioista	20
EU:n sääntelykehys	22
Väline 1: Yhdistetään EU:n rahastot sukupuolten tasa-arvoa koskevaan EU:n sääntelykehykseen	22
Kansallinen/alueellinen ohjelmasuunnittelu ja hanketason tuki	31
Väline 2: Analysoidaan sukupuolten välisiä eroja ja tarpeita kansallisella ja alueellisella tasolla	31
Väline 3: Sovelletaan sukupuolten tasa-arvoa poliittisissa tavoitteissa (kumppanuussopimuksissa) ja erityistavoitteissa/-toimenpiteissä (toimenpideohjelmassa)	37
Väline 4: EU:n rahastojen koordinointi ja niiden välinen täydentävyys työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämässä	47
Väline 5: Määritetään kumppanuudet ja monitasoinen hallinto – määritetään asiaankuuluvat kumppanit, tasa-arvoasiantuntijoiden asema ja seurantakomiteoiden kokoonpano	61
Väline 6: Laaditaan määrälliset ja laadulliset indikaattorit sukupuolten tasa-arvon edistämistä varten	64
Väline 7: Laaditaan hankkeille sukupuolinäkökulman huomioon ottavat valintaperusteet	77
Väline 8: Seurataan resurssien osoittamista sukupuolten tasa-arvoon EU:n rahastoissa	82
Väline 9: Valtavirtaistetaan sukupuolten tasa-arvo hankesuunnittelussa	83
Raportointi, seuranta ja arviointi	89
Väline 10: Otetaan sukupuolinäkökulma mukaan seuranta- ja arviointiprosessiin	89
Väline 11: Raportoidaan määrärahojen osoittamisesta sukupuolten tasa-arvoon EU:n rahastoissa	93
Viitteitä	94

Yleiskatsaus keinovalikoimaan

Tämän vaiheittain etenevän keinovalikoiman tarkoituksena on auttaa Euroopan unionin hallintoviranomaisia käyttämään sukupuolitietoisen budjetoinnin välineitä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa hallinnoitavia Euroopan unionin rahastoja

(EU:n rahastot) ⁽¹⁾ koskevissa prosesseissa. Keinovalikoimaan sisältyy monia erilaisia työkaluja, ja siinä esitellään EU:n eri jäsenvaltioiden hyviä käytäntöjä hyödyntää näitä välineitä käytännössä. Keinovalikoimassa on neljä osiota:

Osio 1. Kenelle keinovalikoima on tarkoitettu?

Tässä osiossa esitellään keinovalikoiman pääasiallinen kohdeyleisö.

Osio 2. Mitä sukupuolitietoinen budjetointi tarkoittaa?

Tässä osiossa esitellään sukupuolitietoista budjetointia EU:n rahastoissa ja perehdytetään käyttäjät ydinkäsitteeseen ”sukupuolitietoinen budjetointi” ja sen taustalla olevaan ajatteluun.

Osio 3. Miksi sukupuolitietoinen budjetointi on tärkeää yhteistyössä hallinnoitavissa eurooppalaisissa rahastoissa?

Tässä osiossa kerrotaan sukupuolitietoisen budjetoinnin soveltamisen oikeudellisista, poliittisista ja taloudellisista näkökohdista EU:n rahastoja koskevassa prosessissa.

Osio 4. Miten sukupuolitietoista budjetointia voidaan soveltaa yhteistyössä hallinnoitavissa eurooppalaisissa rahastoissa? Käytännön välineitä ja esimerkkejä jäsenvaltioista

Tässä osiossa esitellään 11 välinettä, joita voidaan käyttää sukupuolitietoisessa budjetoinnissa EU:n rahastoissa. Välineet on jaettu kolmeen kokonaisvaltaiseen alaosiin: Euroopan unionin sääntelykehys, kansallinen/alueellinen ohjelmasuunnittelu ja hanketason tukija raportointi, seuranta ja arviointi.

⁽¹⁾ Tässä keinovalikoimassa annetaan yleistiedot seitsemästä rahastosta, joista säädetään yhteisiä säännöksiä koskevassa ehdotetussa asetuksessa vuosille 2021–2027: Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), koheesiorahasto, Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+), Euroopan meri- ja kalatalousrahasto (EMKR), turvapaikka- ja maahanmuuttorahasto (AMIF), sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF) ja raja-turvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusväline (BMVI). Lisäksi keinovalikoimassa on sisältöä, joka on suunniteltu erityisesti EAKR:a, koheesiorahastoa, ESR+:aa, EMKR:a ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa (maaseuturahasto) varten.

Osio 1. Kenelle keinovalikoima on tarkoitettu?

Tämä vaiheittain etenevä keinovalikoima, joka koskee sukupuolitietoista budjetointia yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa hallinnoitavissa Euroopan unionin rahastoissa (EU:n rahastot), on tarkoitettu Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallintoviranomaisille. Näin ollen EU:n rahastojen ohjelmasuunnitteluun kansallisella ja alueellisella tasolla osallistuvat virkamiehet ja johtajat ovat keinovalikoiman pääasiallinen kohderyhmä. Keinovalikoimaa voidaan kuitenkin käyttää myös välittävissä elimissä ⁽²⁾, jotka työskentelevät EU:n rahastojen hankkeiden toteuttamisen parissa alue- tai paikallistasolla. Keinovalikoima on tarkoitettu myös kansallisille sukupuolten tasa-arvoa edistävälle elimille ja työntekijöille, jotka työskentelevät EU:n

tasolla EU:n rahastojen parissa. Myös Euroopan komission työllisyys-, sosiaali- ja osallisuusasioiden pääosasto, alue- ja kaupunkipolitiikan pääosasto sekä oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosasto voivat hyödyntää keinovalikoimaa yleisessä seuranta- ja arviointityössään.

Keinovalikoima on jäsennelty siten, että kullekin kohderyhmälle neuvotaan, milloin ja missä ne voivat soveltaa sukupuolitietoisesta budjetoinnin välineitä EU:n rahastoja koskevassa prosessissa. Prosessin asianomaista vaihetta napsauttamalla pääsee useisiin eri välineisiin ja jäsenvaltioiden lupaaviin käytäntöihin välineiden käytöstä.

Osio 2. Mitä sukupuolitietoinen budjetointi tarkoittaa?

Euroopan neuvoston usein käytetyn määritelmän ⁽³⁾ mukaan sukupuolitietoinen budjetointi tarkoittaa sukupuolten tasa-arvon vahvistamisen soveltamista budjettiprosessissa. Siihen kuuluu talousarvioiden sukupuoleen perustuva arviointi, sukupuolinäkökulman huomioon ottaminen kaikilla budjettiprosessin tasoilla sekä tulojen ja menojen uudelleenjärjestely sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Lyhyesti sanottuna sukupuolitietoinen budjetointi on strategia ja prosessi, ja sen pitkäaikaisena tavoitteena on sukupuolten tasa-arvoa koskevien tavoitteiden saavuttaminen.

Sukupuolitietoisesta budjetoinnin kokonaisvaltainen soveltaminen EU:n budjettiprosessiin tarkoittaa, että sukupuolinäkökulmat otetaan täysimääräisesti mukaan kaikkiin budjetointi- ja

suunnitteluprosesseihin. Tähän kuuluu muun muassa seuraavia käytännön vaiheita:

1. sukupuoleen perustuva arviointi, jossa kartoitetaan ja tehdään näkyväksi talousarvioiden sukupuolittuneet vaikutukset – tällainen sukupuolitietoinen talousarvioanalyysi on kaiken sukupuolitietoista budjetointia koskevan työn lähtökohta
2. sukupuolten tasa-arvoa parantavien muutosten edistäminen sukupuolitietoisesta talousarvioanalyysin tulosten perusteella, muun muassa kaikkien havaittujen sukupuolten välisten erojen ja sukupuoleen liittyvien haasteiden perusteella
3. sukupuolitietoista budjetointia koskevan työn järjestäminen yhdistämällä valtion toimijoita ja valtiosta riippumattomia toimijoita.

⁽²⁾ Yhteisiä säännöksiä koskevan komission asetusehdotuksen 2 artiklan 7 kohdassa "välittävä elin" kuvataan julkis- tai yksityisoikeudelliseksi elimeksi, joka toimii hallintoviranomaisen alaisuudessa tai joka hoitaa tehtäviä tällaisen viranomaisen puolesta.

⁽³⁾ Euroopan neuvosto (2005). *Gender Budgeting. Final report of the Group of Specialists on Gender Budgeting*. Strasbourg: Euroopan neuvosto, Equality Division, Directorate General of Human Rights.

Sukupuolitietoista budjetointia koskevien käytännön kokemusten analysointi eri maissa on osoittanut toistuvasti, että siitä saadaan merkittäviä tuloksia ⁽⁴⁾.

Käytännöt ja menetelmät, joilla sukupuolitietoista budjetointia on viime vuosina otettu käyttöön ja sovellettu Euroopassa ⁽⁵⁾, osoittavat, että sillä on kaksi tavoitetta: sisällyttää naisten ja miesten kokemaa todellisuutta talousarvioihin ja saada olemassa oleva epätasa-arvo näkyviin budjetoinnissa. Käytännössä sukupuolitietoisessa budjetoinnissa on kyse siitä, että paljastetaan meno- ja tulopäätösten erilaiset vaikutukset naisiin ja miehiin. Vaikutukset ovat erilaisia heidän elämänvaiheidensa sekä taloudellisten ja yhteiskunnallisten olosuhteidensa vuoksi. Se tarkoittaa samalla myös julkisen talouden päätösten tarkistamista, jotta voidaan varmistaa, että niillä myötävaikutetaan sukupuolten tasa-arvon edistämiseen eikä vahvisteta olemassa olevaa epätasa-arvoa.

Sukupuolitietoisesta budjetoinnista soveltaminen EU:n rahastoissa edellyttää ydinkäsitteen ja sen taustalla olevien syiden tuntemista.

Johdatus sukupuolitietoiseen budjetointiin

Katso, miten professori Diane Elson selittää sukupuolitietoisesta budjetoinnin käsitettä ⁽⁶⁾

Tutustu YK:n tasa-arvojärjestön videoon sukupuolitietoisesta budjetoinnista. ⁽⁷⁾

Kuten näistä videoista käy ilmi, sekä naisten että miesten tarpeet ja vaatimukset on otettava mukaan budjetointiprosessiin. Näin lisätään julkisen talouden suunnittelun ja hallinnoinnin vastuuvollisuutta ja avoimuutta, parannetaan sukupuolienäkökulman huomioon ottavaa osallistumista budjettiprosesseihin ja edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja naisten oikeuksia.

Mitä tekemistä sukupuolitietoisella budjetoinnilla on naisten ja miesten kokeman todellisuuden kanssa?

Katso tätä melko tuoretta kuvaa Euroopan neuvoston jäsenistä. Miten monta naista ja miten monta miestä siinä on?

Kun katsot kuvaa Euroopan neuvoston kokoonpanosta, mieltä "naisten ja miesten kokemaa todellisuutta" ja kysy itseltäsi:

- mistä arvelet johtuvan, että miehiä on enemmän kuin naisia?

⁽⁴⁾ EIGE (2019), Gender budgeting. mainstreaming gender into the EU budget and macroeconomic policy framework, s. 12

⁽⁵⁾ O'Hagan, A., & Klatzer, E. (Eds.) (2018). *Gender budgeting in Europe: Developments and challenges*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

⁽⁶⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2019). *What is gender budgeting?* Vilna: EIGE. Saatavilla osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=cqjt4EUakvw>

⁽⁷⁾ UN Women (2017). *What is gender responsive budgeting?* New York: UN Women. Saatavilla osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=mquOclPJYPs>

Valokuva saatu osoitteesta: <https://newsroom.consilium.europa.eu/events/20190322-european-council-march-2019-day-2>

Merkille pantavaa puhuttaessa ”naisista ja miehistä”

Naisten ja miesten kokema todellisuus on otettava huomioon heidän moninaisuudessaan.

Koettua todellisuutta koskevan käsitteen tarkoituksena on tunnustaa naisten ja miesten väliset erot, mutta lisäämällä siihen ”heidän moninaisuudessaan” tunnustetaan, miten muut ominaisuudet, kuten ikä, sosioekonominen tilanne, vammaisuus, rotu, etninen alkuperä, uskonto, asuminen kaupungissa tai maaseudulla jne. vaikuttavat myös naisten ja miesten kokemaan todellisuuteen (esim. Ruotsin maaseudulla asuvan nuoren naisen kokema todellisuus on hyvin erilainen kuin espanjalaisessa kaupungissa asuvan iäkkään naisen).

EU:n jäsenvaltioissa on olemassa sekä **palkallista työtä** että **palkatonta hoivatyötä**. Sekä naiset että miehet tekevät näitä erityyppisiä töitä. Pohdi seuraavaa:

- Miten palkallinen ja palkaton hoivatyö jakautuu ja jaetaan naisten ja miesten kesken useimmissa yhteiskunnissa?
- Tekevätkö naiset ja miehet samanlaisia töitä? Onko niissä eroja? Mitä eroja?

Palkattoman hoivatyön tunnustaminen ja arvostaminen **on tärkeää, jotta voidaan ymmärtää maan tai alueen taloudellisen tilanteen koko kirjo**. Palkallinen työ ja palkaton hoivatyö ovat toisistaan riippuvaisia. Esimerkiksi virallisessa taloudessa (palkallisessa työssä) työskentely edellyttää tukea hoivataloudelta (palkattomasta hoivatyöstä), muun muassa

- ruoan valmistusta,
- vaatteiden pesemistä ja
- hoivaa sairastuttaessa.

Julkiset tai markkinavetoiset palvelut täyttävät vain murto-osan näistä tarpeista, ja paljon on edelleen kotitalouksien vastuulla. Riippumatta siitä, teemmekö työn itse vai tekeekö joku sen puolestamme, siitä ei usein makseta. Jos siitä saa korvausta, se ei kuulu viralliseen talouteen. Lisäksi tämä työ jakautuu erittäin epätasaisesti naisten ja miesten kesken. Siksi se myös unohdetaan usein. Sen vaikutukset talouteen sekä yhteiskuntien toimintaan kokonaisuudessaan ovat kuitenkin suuret, ja se edesauttaa niitä huomattavasti.

Katso, miten professori Diane Elson selittää sukupuolten välistä eroa palkattomassa työssä ja sen merkitystä taloudelle.

Katso ILO:n video hoivatyöstä.

Julkiset taloudelliset etuudet, muun muassa palkallinen vanhempainvapaa, lapsilisä, kotihoidontuet, maataloustuet ja maaseudun kehitysrahastot, ovat tärkeitä yhdenvertaisten mahdollisuuksien luomiseksi työntekijöille, joilla on perhevastuita, ja eläke-erojen estämiseksi.

Julkista varainhoitoa koskevalla politiikalla, johon kuuluu ”julkisista varoista rahoitettuja vanhempainvapaajärjestelmiä”, voidaan auttaa vanhempia sovittamaan työ- ja perhe-elämää yhteen ja säilyttämään yhteys työmarkkinoihin, kun työhön paluu on taattu. Täydentäviä toimintalinjoja tarvitaan usein saamaan yhdenvertaisuus aikaan ja edistämään sen lisäämistä isyys- ja äitiysvapaan välillä sekä tukemaan äitejä, jotta nämä voivat nopeuttaa paluutaan työmarkkinoille. Tähän kuuluu muun muassa tietämyksen lisääminen vanhempainvastuiden jakamisesta ja julkisten investointien tekeminen helposti saatavilla oleviin ja laadukkaisiin lasten ja ikäihmisten hoitopalveluihin. Christine Lagarde totesi Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) pääjohtajana toimiessaan, että maat pystyvät parantamaan naisten asemaa omaksumalla lähestymistapoja, jotka ovat naisten kannalta edullisempia. Tällaisia toimintamalleja ovat muun muassa siirtyminen perheverotuksesta henkilökohtaiseen verotukseen, edullisemman lastenhoidon tarjoaminen ja joustavan työympäristön tarjoaminen ⁽⁸⁾.

© LanKoga/Shutterstock.com

⁽⁸⁾ <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/economic-and-financial-affairs> ja Lagarde, C. (2014), 'The economic power of women's empowerment, keynote speech by Christine Lagarde, Managing Director, International Monetary Fund', (<https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp091214>)

Erilaisten töiden arvostus

Jos olet kotona hoitamassa toisia – iäkästä perheenjäsentä, lasta, sairasta henkilöä jne. – tekemästäsi työstä ei useinkaan makseta palkkaa. Työtäsi ei itse asiassa edes nähdä. Eikä tunnusteta. Monen ihmisen hyvinvointi kuitenkin riippuu tästä työstä. Useissa yhteiskunnissa yksityisen elämänalueen katsotaan edelleen soveltuvan naisille.

Jos taas olet menestyksekkäs poliitikko tai johtaja Euroopan unionissa, työsi on erittäin näkyvää. Se sekä tunnustetaan että siitä maksetaan hyvin. Niin sanotun julkisen elämänalueen työ on näkyvää, ja siitä saa korvauksen. Monissa yhteiskunnissa julkisen elämänalueen katsotaan soveltuvan miehille.

© Kroll / Euroopan komissio.

Naisten ja miesten välillä on epätasa-arvoa muutenkin kuin vain siinä, maksetaanko työstä palkkaa vai ei. Sitä on kaikilla elämänaloilla – kuten terveydessä, vallassa, koulutuksessa ja yleisesti ajankäytössä. Yksi raaimmista naisten ja miesten välisen epätasa-arvon ilmenemismuodoista on naisiin kohdistuva väkivalta, joka vaikuttaa kaikkiin elämänaloihin ja -alueisiin. Naisiin kohdistuvan väkivallan poistaminen on EU:n ja sen jäsenvaltioiden ensisijainen tavoite. Tämä sitoumus on vahvistettu EU:n keskeisissä asiakirjoissa sukupuolten tasa-arvoa koskevasta politiikasta ⁽⁹⁾. EU vahvisti aivan äskettäin sitoutumisensa allekirjoittamalla pääasiallisen sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa koskevan alueellisen oikeudellisen välineen eli yleissopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (Istanbulin yleissopimus). Väkivallan poistaminen

edellyttää riittäviä määrärahoja, mikä olisi otettava huomioon EU:n rahastojen ohjelmasuunnittelukaudella ⁽¹⁰⁾.

Sukupuolten epätasa-arvosta omassa maassa saa lisätietoa [EIGEn tasa-arvoindeksistä](#). Siinä on tilastoja monilta eri alueilta, muun muassa työstä, rahasta, osaamisesta, ajasta, vallasta, terveydestä, naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja risteävästä eriarvoisuudesta eli siitä, kun eriarvoisuuteen vaikuttavat myös muut sosio-demografiset ominaisuudet, kuten ikä, kansalaisuus, uskonto, seksuaalinen suuntautuminen, vammaisuus jne.

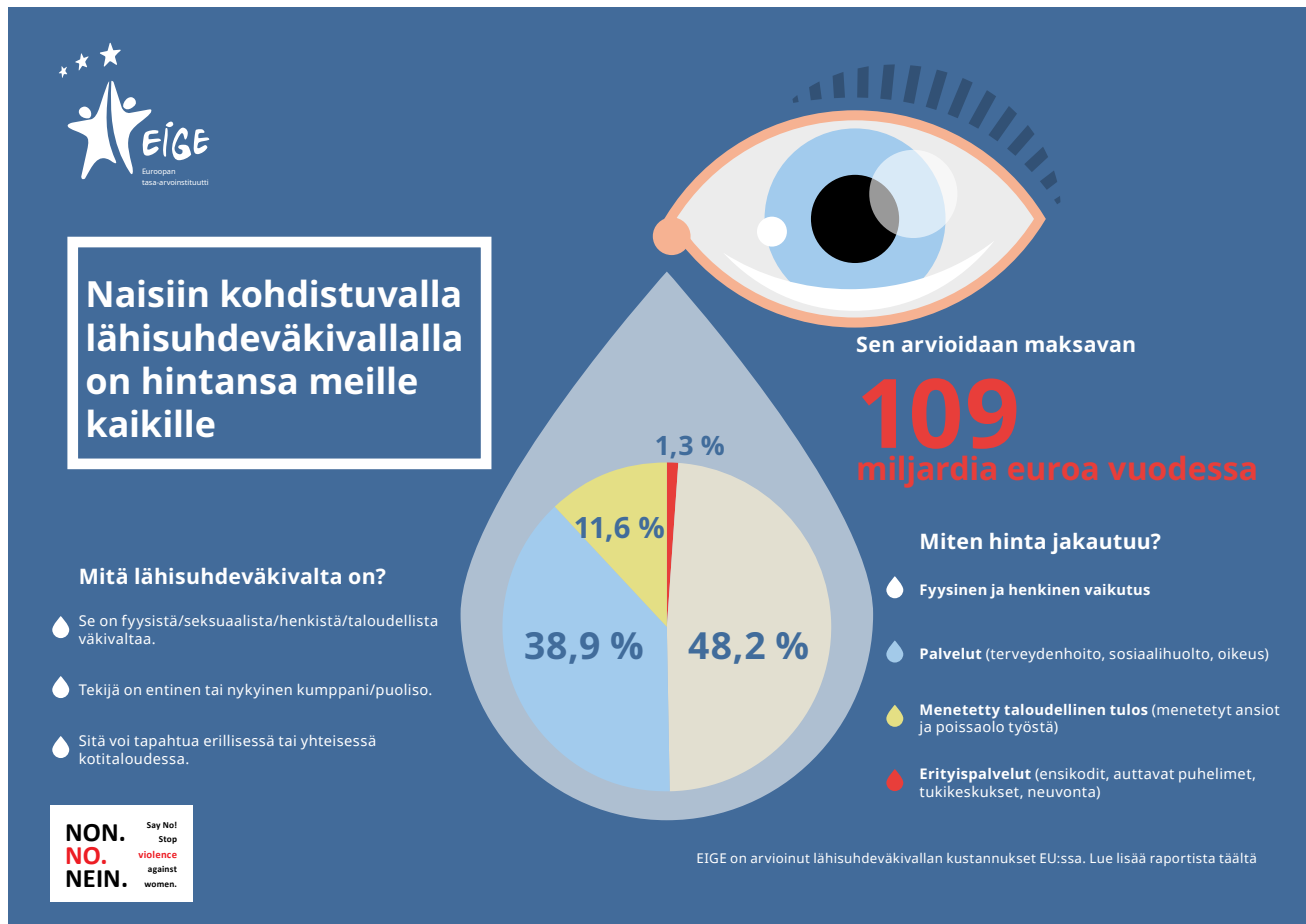
Taulukossa 1 on joitakin esimerkkejä sukupuolituneista malleista työllisyydessä, hoivatyössä ja väkivallassa neljässä EU:n jäsenvaltiossa ⁽¹¹⁾:

⁽⁹⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2014). *Sukupuoleen perustuvan väkivallan kustannusten arviointi Euroopan unionissa*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/estimating-costs-in-european-union>

⁽¹⁰⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). *Tasa-arvoindeksi 2017: Naisiin kohdistuva väkivalta – sukupuolten välisen epätasa-arvon raain ilmenemismuoto*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-violence-against-women>

⁽¹¹⁾ EIGE (2018), Gender Equality Index 2017: Czech Republic, EIGE, Vilnius. Saatavilla: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-czech-republic>; EIGE (2018), Gender Equality Index 2017: Estonia, EIGE, Vilnius. Saatavilla: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-estonia>; EIGE (2018), Gender Equality Index 2017: Germany, EIGE, Vilnius. Saatavilla: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-germany>; EIGE (2018), Gender Equality Index 2017: Spain, EIGE, Vilnius. Saatavilla: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-spain>

Kaavio 1. Lähisuhdeväkivallalla on hintansa meille kaikille

Taulukko 1. Työllisyys, hoivatyö ja naisiin kohdistuva väkivalta neljässä EU:n jäsenvaltiossa

Maa	Työllisyysaste	Hoivaan liittyvä ajankäyttö	Naisiin kohdistuva väkivalta
Tšekki	- Naisten kokoaikavastaava työllisyysaste on 46 prosenttia ja miesten 65 prosenttia. - Naisista 10 prosenttia on osa-aikatyössä ja miehistä 3 prosenttia.	- Naisista 33 prosenttia hoivaa perheenjäseniä vähintään tunnin päivässä ja miehistä 20 prosenttia. - Naisista 86 prosenttia tekee ruokaa ja kotitöitä joka päivä ja miehistä 12 prosenttia.	- Naisista 32 prosenttia on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa vähintään kerran 15 ikävuoden jälkeen. - Naisiin kohdistuva väkivalta maksaa Tšekissä arvioiden mukaan 4,7 miljardia euroa vuodessa taloudellisen panoksen menetyksinä, palvelujen käyttämisenä ja henkilökohtaisina kustannuksina.
Saksa	- Naisten kokoaikavastaava työllisyysaste on 40 prosenttia ja miesten 59 prosenttia. - Naisista 47 prosenttia on osa-aikatyössä ja miehistä 11 prosenttia.	- Naisista 50 prosenttia hoivaa perheenjäseniä vähintään tunnin päivässä ja miehistä 30 prosenttia. - Naisista 72 prosenttia tekee ruokaa ja kotitöitä joka päivä ja miehistä 29 prosenttia.	- Naisista 35 prosenttia on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa vähintään kerran 15 ikävuoden jälkeen. - Naisiin kohdistuva väkivalta maksaa Saksassa arvioiden mukaan 36 miljardia euroa vuodessa taloudellisen panoksen menetyksinä, palvelujen käyttämisenä ja henkilökohtaisina kustannuksina.

Maa	Työllisyysaste	Hoivaan liittyvä ajankäyttö	Naisiin kohdistuva väkivalta
Viro	- Naisten kokoaikavastaava työllisyysaste on 50 prosenttia ja miesten 64 prosenttia. - Naisista 15 prosenttia on osa-aikatyössä ja miehistä 7 prosenttia.	- Naisista 35 prosenttia hoivaa perheenjäseniä vähintään tunnin päivässä ja miehistä 31 prosenttia. - Naisista 76 prosenttia tekee ruokaa ja kotitöitä joka päivä ja miehistä 45 prosenttia.	- Naisista 34 prosenttia on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa vähintään kerran 15 ikävuoden jälkeen. - Naisiin kohdistuva väkivalta maksaa Virossa arvioiden mukaan 590 miljoonaa euroa vuodessa taloudellisen panoksen menetyksinä, palvelujen käyttämisenä ja henkilökohtaisina kustannuksina.
Espanja	- Naisten kokoaikavastaava työllisyysaste on 36 prosenttia ja miesten 50 prosenttia - Naisista 25 prosenttia on osa-aikatyössä ja miehistä 8 prosenttia.	- Naisista 56 prosenttia hoivaa perheenjäseniä vähintään tunnin päivässä ja miehistä 36 prosenttia. - Naisista 85 prosenttia tekee ruokaa ja kotitöitä joka päivä ja miehistä 42 prosenttia.	- Naisista 22 prosenttia on kokenut fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa vähintään kerran 15 ikävuoden jälkeen. - Naisiin kohdistuva väkivalta maksaa Espanjassa arvioiden mukaan 21 miljardia euroa vuodessa taloudellisen panoksen menetyksinä, palvelujen käyttämisenä ja henkilökohtaisina kustannuksina.

Mitä sukupuolitietoiseen budjetointiin kuuluu käytännössä ⁽¹²⁾?

Lähtökohtana sukupuolitietoinen talousarvioanalyysi

Sukupuolitietoinen talousarvioanalyysi on olennainen osa sukupuolitietoista budjetointia. Se on lähtökohta sukupuolten tasa-arvon ja naisten oikeuksien edistämistä koskevalle työlle kaikissa talousarviota koskevissa toimintalinjoissa ja prosesseissa. Sillä lisätään avoimuutta määrärahojen jakamisessa ja vaikutuksessa, mikä on hyvän hallinnon keskeinen periaate. Sukupuolitietoisessa talousarvioanalyysissä käsiteltäviä eri ulottuvuuksia ovat muun muassa menot ja tulot, makrotalouspolitiikka ja palvelujen tuottamisen ja investointien tehokkuus. Käytännössä sukupuolitietoista talousarvioanalyysia varten muokataan usein monia eri analyysimenetelmiä ja -välineitä. Tässä keinovalikoimassa kerrotaan myöhemmin, miten

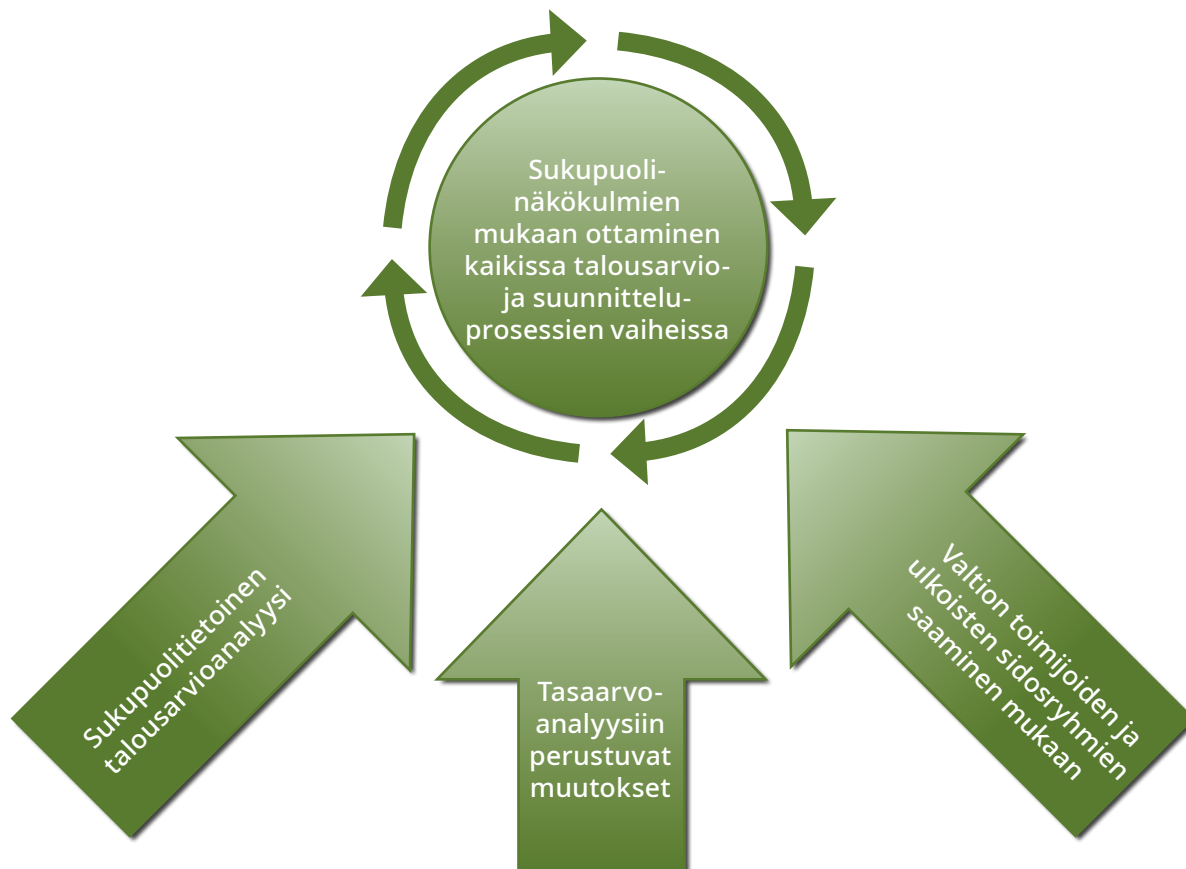
sukupuolitietoista talousarvioanalyysia voidaan vahvistaa EU:n rahastojen budjettiprosessissa.

Sukupuolitietoisien budjetoinnin prosessit: tavoitteena uudelleenjärjestely ja muutos

Sukupuolitietoiseen budjetointiin kuuluu muutosprosessi. Sukupuolitietoinen talousarvioanalyysi ei ole itsessään saavutus vaan keskeinen osa laajempaa prosessia. Sukupuolitietoisessa talousarvioanalyysissä määritetään sukupuolten väliset erot ja haasteet, joiden perusteella laaditaan tavoitteita sukupuolten epätasa-arvoon puuttumiselle ja määritetään asianmukaiset indikaattorit edistymisen mittaamista varten. Näitä tavoitteita ja indikaattoreita puolestaan käytetään ohjaamaan toimia ja muuttamaan määrärahojen osoittamista (tai tulojen keräämistä), jotta saavutetaan halutut tulokset. Säännöllisestä seurannasta, arvioinnista ja perusteellisista edistymiskatsauksista, jotka perustuvat vakiintuneisiin indikaattoreihin, saadaan tärkeää tietoa uusien suunnittelu- ja budjetointikierroksia varten.

⁽¹²⁾ Ks. EIGE, 2019, s. 12–13.

Kaavio 2. Sukupuolitietoisien budjetoinnin käsitteellinen kehys

Valtion toimijoiden ja ulkoisten sidosryhmien saaminen mukaan

Päävastuu sukupuolitietoisien budjetoinnin täytäntöönpanosta julkisissa talousarvioissa ja hallinnoissa on julkisiin suunnittelu- ja budjetointiprosesseihin osallistuvilla sääntömääräisillä toimijoilla. Sekä tutkimuskirjallisuus että käytäntö osoittavat kuitenkin, että sukupuolitietoinen budjetointi toimii parhaiten, kun siinä on mukana valtion edustajia ja ulkoisia sidosryhmiä. Näillä eri toimijoilla on toisiaan täydentäviä tehtäviä, jotka edistävät sukupuolitietoisien budjetoinnin kokonaisvaltaista täytäntöönpanoa. Avoimuuden tavoin osallistuminen on hyvän hallinnon ydinperiaate. Siksi eri sidosryhmien osallistuminen on moitteettoman sukupuolitietoisien budjetoinnin toinen keskeinen osa. Kuten tässä keinovalikoimassa nähdään, on olennaisen tärkeää tukea toimijoita, joilla on suoraa vastuuta budjetointiprosesseissa. Yksinkertaisesti ilmaistuna juuri he ovat keskeisesti vastuussa sukupuolitietoisien talousarvioiden toteuttamisesta näissä prosesseissa. Keinovalikoimassa käsitellään myöhemmin ehdotuksia eri sidosryhmien ottamisesta mukaan tehokkaaseen sukupuolitietoiseen budjetointiin.

Sukupuolitietoinen budjetointi EU:n rahastoissa

Edellä on kerrottu, mitä sukupuolitietoinen budjetointi tarkoittaa, ja esitelty sen taustalla olevaa ajattelua. Nyt tarkastellaan sitä, miten sukupuolitietoinen budjetointi EU:n rahastoissa voi olla mekanismi, jolla

- noudatetaan EU:n lakisäateisiä vaatimuksia
- edistetään vastuuvuvelvollisuutta ja avoimuutta EU:n rahastojen rahoituksen suunnittelussa ja hallinnoinnissa
 - tuomalla esiin EU:n rahastojen menojen ja toimien mahdolliset erilaiset vaikutukset naisiin ja miehiin, myös sen mukaan, mikä on heidän elämänvaiheensa ja minkälaiset heidän taloudelliset ja yhteiskunnalliset olosuhteensa ovat
 - ottamalla nämä näkökohdat huomioon kaikissa EU:n rahastojen vaiheissa
 - lisäämällä naisten ja miesten osallistumista budjettiprosesseihin ja
 - edistämällä naisten ja miesten tasa-arvoa heidän kaikessa moninaisuudessaan ja edistämällä erityisesti naisten oikeuksia muun

muassa tarkistamalla rahoituspäätöksiä sen varmistamiseksi, että niillä myötävaikutetaan sukupuolten tasa-arvon edistämiseen eikä vahvisteta olemassa olevaa epätasa-arvoa.

Sukupuolitietoinen budjetointi keinona noudattaa EU:n lakisääteisiä vaatimuksia

Mitä se tarkoittaa?

Sukupuolitietoinen budjetointi ei ole EU:n rahastojen ohjelmien suunnittelussa ja toteuttamisessa nimenomaisesti edellytetty menetelmä. Se on kuitenkin monipuolisin ja avoimin tapa täyttää sukupuolten tasa-arvoa koskevat vaatimukset ja velvollisuudet, jotka määritetään EU:n rahastoja koskevassa asetuksessa.

Nämä vaatimukset vahvistetaan komission ehdotuksessa yhteisiä säännöksiä koskevaksi asetukseksi (KOM(2018) 375 final), joka on kaikkien EU:n rahastojen ohjelmien perusta. Siinä

- vaaditaan ottamaan sukupuolten tasa-arvo huomioon horisontaalisena periaatteena
- määrittellään kumppanit, jotka on otettava mukaan ohjelmasuunnitteluun ja ohjelmien toteuttamiseen, muun muassa "sukupuolten tasa-arvon edistämisestä vastaavat elimet" ja
- velvoitetaan hallintoviranomaiset vahvistamaan "perusteet ja menettelyt, jotka ovat syrjimättömiä ja avoimia ja joilla varmistetaan sukupuolten tasa-arvo" (67 artikla) ja soveltamaan niitä.

Yhteisiä säännöksiä koskevan asetusehdotuksen lisäksi sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamiseksi esitetään lisävaatimuksia rahastokohtaisissa asetuksissa:

- Tämä koskee erityisesti Euroopan sosiaalirahasto plussaa (ESR+) koskevaa asetusta, jonka erityistavoitteena on naisten osallistuminen työmarkkinoille ja työ- ja yksityiselämän tasapainon parantaminen, muun muassa lastenhoidon saatavuus.
- Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja koheesiorahasto koskevassa asetuksessa pääosin

toistetaan yhteisiä säännöksiä koskevassa asetuksessa jo esitetyt vaatimukset, erityisesti vaatimus sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamisesta horisontaalisena periaatteena.

- Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto (maaseuturahasto) ⁽¹³⁾ koskevassa asetuksessa painotetaan yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen tavoin, että "sukupuolten tasa-arvon edistämisestä vastaavat elimet" on otettava mukaan "tarvittaessa" ⁽¹⁴⁾, ja asetetaan hallintoviranomaisille vaatimus tiedottaa miesten ja naisten tasa-arvon edistämiseen osallistuville elimille mahdollisuudesta saada rahoitusta.

Sukupuolitietoinen budjetointi keinona edistää vastuuvollisuutta ja avoimuutta julkisen rahoituksen suunnittelussa ja hallinnoinnissa

Mitä se tarkoittaa?

Sukupuolitietoisen budjetoinnin tärkeä osa on talousarvioiden naiseen ja miehiin kohdistuvan vaikutuksen arviointi. Näin sukupuolitietoista budjetoinnista tulee keskeistä sen seurannassa, miten julkisilla varoilla autetaan täyttämään kunkin maan sukupuolten tasa-arvoa koskevat tavoitteet. Sukupuolitietoinen budjetointi on mekanismi, jolla selvitetään, kehittykö valtion sukupuolten tasa-arvoa koskevista sitoumuksista talousarviositoumuksia ⁽¹⁵⁾. Pohjimmiltaan sukupuolitietoisen budjetoinnin soveltaminen siis tarkoittaa, että valtioita vaaditaan lunastamaan sukupuolten tasa-arvoa koskevat poliittiset sitoumuksensa. Tarkastuslaitoksilla, parlamenteilla, kansalaisjärjestöillä ja tiedotusvälineillä on ratkaisevan tärkeä tehtävä julkisten varojen seurannassa ja niitä koskevan vastuun edellyttämisessä hallituksilta. Women's Budget Group Yhdistyneessä kuningaskunnassa on hyvä esimerkki näin toimivasta kansalaisjärjestöstä ⁽¹⁶⁾.

Kun sukupuolitietoista budjetointia sovelletaan järjestelmällisesti, sillä voidaan lisätä osallistumista, kun budjettiprosesseissa annetaan käyttöön sukupuolinäkökulman huomioon ottavia

⁽¹³⁾ On huomattava, ettei komission ehdotusta yhteisiä säännöksiä koskevaksi asetukseksi 2021–2027 sovelleta maaseuturahastoon.

⁽¹⁴⁾ Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto (maaseuturahasto) koskevan asetuksen (COM(2018) 392 final) 94 artikla. Täydellinen kuvaus välineessä 1.

⁽¹⁵⁾ Sharp, R. & Broomhill, R. (2002). "Budgeting for Equality: the Australian experience", *Feminist Economics*, Vol. 8, No 1, s. 26.

⁽¹⁶⁾ Lisätietoja on osoitteessa <https://wbg.org.uk/>

osallistumismekanismeja. Tämä lisää puolestaan avoimuutta. Jos esimerkiksi vakiinnutetaan käytäntö talousarvion laatimista koskevista julkisista kuulemisista ja yleisön osallistumisesta talousarvioiden laatimiseen tai valvontaan, voidaan lisätä

osallistumista budjettiprosesseihin ⁽¹⁷⁾. Siinä on kuitenkin varmistettava, että naiset ja miehet osallistuvat yhdenvertaisesti kaikessa moninaisuudessaan ja heidän osuutensa otetaan yhdenvertaisesti huomioon.

Espanja: toimenpideohjelman toimien ohjaaminen ”tasa-arvoisempaan” suuntaan

© amasterphotographer/
Shutterstock.com

ovat naisia. Samalla havaittiin, että sähköisillä palveluilla voi olla myönteinen vaikutus työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen, koska ne nopeuttavat aikaa vieviä hallinnollisia menettelyjä ja vähentävät hoivarasitusta, kun palvelut, esimerkiksi lääketieteelliset palvelut, voidaan tarjota sähköisesti.

Tämä tilanne tunnistettiin ja sitä käsiteltiin espanjalaisissa toimenpideohjelmissa, jotka sovitaan yhteen Espanjan kansallisen tasa-arvostrategian tavoitteiden kanssa. Koska sukupuolten tasa-arvon edistämisestä vastaavat kansalliset ja alueelliset elimet osallistuivat aktiivisesti toimenpideohjelmien seurantaan ja arviointiin, tasa-arvon valtavirtaistaminen pystyttiin toteuttamaan kaikissa toimenpideohjelmien vaiheissa.

Kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamisessa, kokeilutoimissa, koulutuksessa ja voimavarojen kehittämisessä keskeisiä välineitä ovat vakuuttavan tasa-arvoanalyysin ohella olleet aloitteet, esimerkiksi sukupuolten tasa-arvoa EU:n rahastoissa käsittelevä Espanjan kansallinen verkosto ⁽¹⁸⁾. Niillä on myös voitu edistää yhteistyötä ja -toimintaa rahastonhoitajien kesken. Verkostossa on tarjolla

- useita oppaita
- koulutusaloitteiden järjestämistä
- teknistä neuvontaa rahastonhoitajille
- tukea paikallisille aloitteille, jotta näistä aloitteista vastaavat sidosryhmät voivat toimittaa asiakirjoja kommentoitavaksi ja tarkastettavaksi, ja
- jatkuvaa kokemusten keräämistä verkoston tietokantaan.

⁽¹⁷⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). *Sukupuolittietoinen budjetointi*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-budgeting>

⁽¹⁸⁾ Lisätietoja on osoitteessa <http://www.igualdadgenerofondoscomunitarios.es/>

Sukupuolitietoinen budjetointi keinona lisätä naisten ja miesten osallistumista talousarvioprosesseihin

Mitä se tarkoittaa?

Yhtäläistä osallistumista talousarvioprosesseihin voidaan edistää monin tavoin. Koska sukupuolitietoisuuden budjetoinnin perustana on hyvä hallinto, sen tavoitteena on lisätä sidosryhmien osallistumista budjetointiprosessiin kuulemisten ja sukupuolen mukaan jaoteltujen tietojen käytön avulla. On syytä panna merkille, että sukupuolitietoinen budjetointi ei itsessään takaa osallistavaa prosessia. Osallistavat talousarvioprosessit edellyttävät kohdennettujen toimenpiteiden soveltamista.

Toteuttamalla toimenpiteitä, joilla sekä naiset että

miehet saadaan aktiivisesti ja yhtäläisesti mukaan julkisten talousarvioiden laadintaan, voidaan kuitenkin varmistaa, että he ovat osa heihin itseensä vaikuttavia päätöksiä. Osallistumisen moninaisuuden parantaminen tarkoittaa myös naisten ja miesten moninaisten ominaisuuksien huomioon ottamista. Niitä ovat muun muassa ikä, rotu, etninen alkuperä, uskonto, koulutus, vammaisuus, sosioekonominen tausta ja seksuaalinen suuntautuminen⁽¹⁹⁾. EU:n rahastojen osalta tämä tarkoittaa, että on järjestettävä kuulemisia, joihin osallistuu eri sidosryhmiä ja edustajia – viranomaisia, asiantuntijoita, kansalaisjärjestöjä, työmarkkinaosapuolia jne. On olennaisen tärkeää varmistaa, että näille keskeisille sidosryhmille tiedotetaan mahdollisista tilaisuuksista, joita rahastojen kautta on saatavilla, ja annetaan niiden ilmaista ensisijaiset tavoitteensa ja etunsa mahdollisissa hankkeissa.

Itävalta: osallistuminen EU:n rahastojen budjetointiin

Itävallassa EU:n rahastojen budjetointiin osallistuu useita sukupuolten tasa-arvoa edistäviä organisaatioita. Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) budjetointiin osallistuvat muun muassa lastensuojelujärjestö Kinderfreunde, Itävallan osavaltioiden naisasiajärjestö Landesfrauen-beauftragte, naisia ja työtä käsittelevä hanke Initiative Frau&Arbeit ja naisten tietokeskus FEMAIL-Fraueninformationszentrum Vorarlberg.

Tasa-arvoasiantuntijoiden ja kumppanien osallistumista helpotettiin useilla toimilla, muun muassa

- täsmäryhmillä, joissa oli mukana tasa-arvoasiantuntijoita
- päivän kestäneillä avoimilla konferensseilla, joissa käsiteltiin talousarvioesitykseen annettujen julkisten kommenttien välituloksia, sekä
- ottamalla mukaan virallisia kansallisia asiantuntijaedustajia (liittokanslerinvirasto, Bundeskanzleramt, BKA), ottamalla tasa-arvoasiantuntijoita mukaan entistä laajemmin ja varmistamalla naisten ja miesten tasapainoinen osallistuminen suunnitteluryhmiin.

Tämän osallistumisen ansiosta hankkeiden suunnitteluprosesseihin ja vastaavaan budjetointiin saatiin asiantuntemusta. Tasa-arvoa, syrjimättömyyttä ja ihmisten vastuita koskevia oikeuksia edistävien organisaatioiden osallistumisen varmistamisen ansiosta Itävalta pystyi varmistamaan EU:n perussopimusten, perustuslain 7 artiklan ja kansallisten toimintalinjojen noudattamisen⁽²⁰⁾.

⁽¹⁹⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). *Sukupuolitietoinen budjetointi*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-budgeting>

⁽²⁰⁾ Toimenpideohjelma IGJ/EFRE 2014–2020.

Sukupuolitietoinen budjetointi keinona edistää naisten ja miesten tasa-arvoa kaikessa heidän moninaisuudessaan

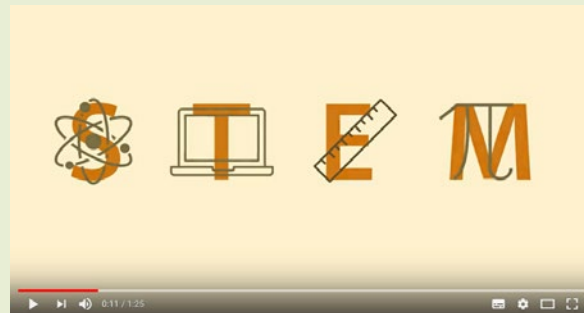
Mitä se tarkoittaa?

Sukupuolitietoisella talousarvioanalyysillä lisätään tietämystä naisten ja miesten tarpeista, varojen osoittamisen jakaumavaikutuksista ja naisiin ja miehiin kohdistuvista vaikutuksista kaikessa heidän moninaisuudessaan. Näin ollen sukupuolitietoisella budjetoinnilla voidaan parantaa päätöksentekoa ja sen perustana olevaa näyttöä. Tämä puolestaan auttaa varmistamaan, että julkisia varoja käytetään entistä tehokkaammin edistämään sukupuolten tasa-arvoa ja vaalimaan kaikkia ihmisoikeuksia – myös niiden ihmisten, joiden oikeuksia laiminlyödään aivan liian usein.

Sukupuolten tasa-arvo on EU:n peruseriaate. Se tuo mukanaan myös useita sosioekonomisia etuja. Tutkimuksissa on vahvistettu, että sukupuolten välisen epätasa-arvon poistamisella on valtavasti myönteisiä vaikutuksia. Se lisää talouskasvua ja työpaikkoja, parantaa lasten terveyttä, lisää työvoiman tuottavuutta ja parantaa hallitusten reagoitukykyä ⁽²¹⁾. Vaikka talouskasvulla voi olla myönteisiä vaikutuksia naisten taloudelliseen asemaan, osallisuuteen ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen edellyttää, että talouspoliittisten päätösten pohjana on luotettava tasa-arvoanalyysi ⁽²²⁾.

Näistä kahdesta videosta saa lisätietoa sukupuolten tasa-arvon taloudellisista hyödyistä. Tekstityksen voi valita omalla kielellä.

Sukupuolten tasa-arvon taloudelliset hyödyt: luonnontieteet, teknologia, insinööritieteet ja matematiikka (STEM-aineet) ⁽²³⁾

Sukupuolten tasa-arvon taloudelliset hyödyt: aktiiviset työmarkkinat ja sama palkka ⁽²⁴⁾

⁽²¹⁾ Stotsky, J. (2016). *Gender budgeting: fiscal context and current outcomes*, International Monetary Fund working paper, WP/16/149. Washington DC: IMF; Elborgh-Woytek, K., Newiak, M., Kochhar, K., Fabrizio, S., Kpodar, K., Wingender, P., Clements, B., & Schwartz, G. (2013). *Women, work and the economy: macroeconomic gains from gender equity*, International Monetary Fund staff discussion note, SDN/13/10. Washington DC: IMF. Saatavilla osoitteessa <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2013/sdn1310.pdf>; Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). Sukupuolten tasa-arvon taloudelliset hyödyt Euroopan unionissa: Raportti mallin empiirisestä soveltamisesta. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/economic-benefits-gender-equality-european-union-report-empirical-application-model>; Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). *Taloudelliset edut sukupuolten tasa-arvosta Euroopan unionissa. Kirjallisuuskatsaus: nykyinen näyttö ja metodologiset lähestymistavat*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/publications/economic-benefits-gender-equality-european-union-literature-review-existing-evidence-and-methodological-approaches>; Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). *Sukupuolten tasa-arvon taloudelliset hyödyt Euroopan unionissa. EU:n ja EU:n jäsenvaltioiden katsaukset*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/publications/economic-benefits-gender-equality-eu-eu-and-eu-member-states-overviews>; Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). *Näyttö sukupuolten tasa-arvon taloudellisista hyödyistä muilla politiikanaloilla*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/sites/default/files/economic-benefits-gender-equality-policy-areas.pdf>

⁽²²⁾ Kabeer, N. (2012) "Women's economic empowerment and inclusive growth: labour markets and enterprise development", *International Development Research Centre Discussion Paper 29/12*. Saatavilla osoitteessa: <https://www.soas.ac.uk/cdpr/publications/papers/file80432.pdf>

⁽²³⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). *Sukupuolten tasa-arvon taloudelliset hyödyt: STEM*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://www.youtube.com/watch?v=64cCxQnGvM>

⁽²⁴⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). *Sukupuolten tasa-arvon taloudelliset hyödyt: Aktiiviset työmarkkinat ja sama palkka*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: https://www.youtube.com/watch?v=afWKAs_XOrE

Sukupuolitietoisessa budjetoinnissa korostetaan varojen jakamista osana poliittisia prioriteetteja koskevaa päätöksentekoa, poliittisten toimien täytännönpäytä ja tulosten arviointia. Sukupuolitietoisesta budjetoinnin soveltaminen tarkoittaa, että käytetään laajaa valikoimaa [tasa-arvoanalyysin](#) ja [arviointin](#) välineitä, joista kerrotaan yksityiskohtaisemmin myöhemmin tässä keinovalikoimassa. Päätöksentekijät pystyvät niiden avulla ymmärtämään entistä paremmin eroja naisten ja miesten elämässä sekä sitä, miten ja miksi he käyttävät palveluja, resursseja ja aikaansa eri tavoin. Seuraavassa videossa esitetään tiivistetysti, miten sukupuolitietoista budjetointia koskevalla lähestymistavalla voidaan täydentää analyysia ja päätöksiä julkisten varojen käyttämisestä. Yksinkertaisesti sanottuna sukupuolitietoisella budjetoinnilla edistetään sukupuolten tasa-arvon saavuttamista, parannetaan väestön hyvinvointia ja tähdätään entistä kestävämpään ja osallistavampaan kasvuun ja työllisyyteen ⁽²⁵⁾.

Tässä Ruotsin kuntien, maakäräjien ja aluehallinnon työnantajajärjestön videossa kestävästä sukupuolten tasa-arvosta ja budjetoinnista selitetään tarkemmin sukupuolitietoisesta budjetoinnin käsitettä käytännössä ⁽²⁶⁾.

⁽²⁵⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). *Sukupuolitietoinen budjetointi*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-budgeting>

⁽²⁶⁾ Ruotsin kuntien, maakäräjien ja aluehallinnon työnantajajärjestö (2014). *Kestävä sukupuolten tasa-arvo – video sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta käytännössä*. Tukholma. SKL Jämställdhet. Saatavilla osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=udSjBbGwJg>

Osio 3. Miksi sukupuolitietoinen budjetointi on tärkeää yhteistyössä hallinnoitavissa eurooppalaisissa rahastoissa?

Sukupuolitietoinen budjetointi on välttämätöntä EU:n kasvua, työllisyyttä ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi. Sukupuolitietoiselle budjetoinnille on EU:n tasolla sekä **oikeudellinen että poliittinen perusta** (ks. [väline 1](#)). Siitä saadaan myös **taloudellista hyötyä**. Tutkimukset osoittavat selkeästi yhteyden sukupuolten tasa-arvon paranemisen sekä kasvun ja työllisyyden lisääntymisen välillä. Näyttö vahvistaa, että sukupuolten tasa-arvon parantaminen loisi jopa 10,5 miljoonaa lisätyöpaikkaa vuoteen 2050 mennessä, ja EU:n työllisyysaste olisi lähes 80 prosenttia. Se vaikuttaisi myönteisesti myös EU:n bruttokansantuotteeseen (BKT) asukasta kohti ja voisi nostaa sitä jopa kymmenen prosenttia vuoteen 2050 mennessä ⁽²⁷⁾. Eriarvoisuuden vähentäminen työmarkkinatoimissa, palkassa ja koulutuksessa vauhdittaa erityisesti tällaista kasvua ja työpaikkojen luomista.

Kun sukupuolitietoista budjetointia koskevaa lähestymistapaa sovelletaan kattavasti valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulmat kaikkiin EU:n rahastojen jaksoihin, sillä varmistetaan, että

- EU:n rahastojen täytäntöönpano on entistä laadukkaampaa ja sillä saavutetaan sekä

naiset että miehet kaikessa heidän moninaisuudessaan

- EU:n rahastojen tavoitteet saavutetaan entistä tehokkaammin, koska sukupuolitietoisella budjetoinnilla parannetaan suunnittelua, täytäntöönpanoa ja seurantaa ja varmistetaan, että epätasa-arvo ei jatku
- sukupuolten tasa-arvoa, perusihmisoikeutta, edistetään
- taloudellisten resurssien jakamisella hyödytetään sekä naisia että miehiä kaikessa heidän moninaisuudessaan ja
- EU:n rahastojen hankkeita edistetään parantamalla kohdentamista ja tehostamalla yleisten päämäärien ja tavoitteiden saavuttamista.

Kuten tässä keinovalikoimassa on nähty, sukupuolten tasa-arvo on tunnustettu perusoikeus – EU:n perusarvo ja tavoite. Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on vahvistettu Euroopan unionin perustamissopimuksessa. Sekä Euroopan tasa-arvosopimuksessa että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa vahvistetaan, että sukupuolten tasa-arvo ja työ- ja yksityiselämän tasapainon parantaminen ovat keskeisiä tekijöitä, jotka on otettava mukaan EU:n rahastoihin. Sukupuolitietoisesta budjetoinnin perustaa vahvistetaan kaikilla näillä sitoumuksilla sekä keskeisillä kansainvälisillä sitoumuksilla, joita on laaja kirjo [taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevasta kansainvälisestä yleissopimuksesta](#) ⁽²⁸⁾ kestävä kehityksen tavoitteisiin. Sukupuolten tasa-arvo on sekä itsenäinen yleistavoite itsessään (kestävän kehityksen tavoite 5) että kaikkien 17 kestävä kehityksen tavoitteen läpileikkaava tavoite. Kestävä kehityksen tavoitteiden järjestelmään kuuluu myös

⁽²⁷⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). *Sukupuolten tasa-arvo edistää talouskasvua*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/news-and-events/news/gender-equality-boosts-economic-growth>

⁽²⁸⁾ Yhdistyneet kansakunnat (1966). *Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus* New York: YK. Saatavilla osoitteessa <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

erityinen sukupuolitietoista budjetointia koskeva indikaattori (indikaattori 5.c.1) ⁽²⁹⁾.

Välineessä 1 on lisätietoa EU:n rahastojen sääntelykehyksestä ja siitä, miten siinä korostetaan sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamista.

Kolme syytä, miksi sukupuolitietoinen budjetointi on olennaisen tärkeää EU:n rahastoissa

1. Sukupuolitietoinen budjetointi on hyvää budjetointia

Sukupuolitietoisella budjetoinnilla tuetaan julkisen varainhoidon periaatteita koskevien nykyaikaisten vaatimusten täytäntöönpanoa. Niitä ovat vastuuvollisuus, avoimuus, suoritus- ja tulossuuntautuneisuus sekä tehokkuus:

- **Vastuuvollisuus:** Sukupuolitietoinen budjetointi on tärkeä mekanismi, jolla varmistetaan vastuuvollisuus tasa-arvopolitiikan sitoumusten käytännön toteuttamisessa EU:n rahastoissa.
- **Avoimuus:** Jos sukupuolitietoista budjetointia sovelletaan järjestelmällisesti, sillä voidaan lisätä osallistumista talousarvioprosesseihin, mikä puolestaan lisää EU:n rahastojen prosessien avoimuutta.
- **Suoritus- ja tulossuuntautuneisuus:** Tuloperusteisella budjetoinnilla voidaan lähentää strategista suunnittelua ja julkista varainhoitoa, kun EU:n rahastojen poliittiset tavoitteet voidaan liittää tiiviimmin talousarvioihin. Todellinen suoritussuuntautunut lähestymistapa pystytään toteuttamaan vain, kun sukupuolitietoinen budjetointi yhdistetään suoritusperusteiseen budjetointiin. Tämä perustuu siihen, että sukupuolitietoisesta budjetoinnin avulla saadaan näyttöä suorituksesta tasa-arvon kannalta. Näin sukupuolitietoisesta budjetoinnin ansiosta resurssit voidaan jakaa tehokkaasti ja kattavasti ja tavoitteet saavuttaa siten, että ne hyödyttävät

sekä naisia että miehiä kaikessa heidän moninaisuudessaan.

- **Tehokkuus:** Sukupuolitietoisesta talousarvioanalyysin ansiosta voidaan ymmärtää aiempaa paremmin naisten ja miesten erilaisia tarpeita sekä EU:n rahastojen resurssien jakaumavaikutuksia ja niiden vaikutuksia heihin. Näin ollen sukupuolitietoisesta budjetoinnista saadaan perusta entistä enemmän näyttöön perustavalle päätöksenteolle. Se on olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa, että EU:n rahastojen rahoitusta käytetään tehokkaasti täyttämään todelliset tarpeet, kuromaan umpeen nykyiset erot ja pysäyttämään epätasa-arvon jatkuminen.

2. Sukupuolitietoisella budjetoinnilla tuetaan EU:n lakisäätteiden ja poliittisten sitoumusten täytäntöönpanoa

EU:n ja sen jäsenvaltioiden velvollisuutena on edistää sukupuolten tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia – myös panemalla täytäntöön edellä luetellut lakisäätteet ja poliittiset sitoumukset. EU:n rahastoilla ei voida edistää hyvinvointia tai osallistavaa ja kestävä kasvua, jos niissä laiminlyödään puolen EU:n väestön oikeudet ja tarpeet. Siksi sukupuolitietoista budjetointia on sovellettava kaikissa EU:n rahastojen järjestelmissä, prosesseissa ja ohjelmissa. Siten voidaan vaalia sitoumuksia, joilla edistetään konkreettisesti sukupuolten tasa-arvoa.

3. Sukupuolitietoinen budjetointi lisää naisten ja miesten osallistumista budjettiprosesseihin

Sukupuolitietoinen budjetointi edistää hyvää hallintoa. Kuten edellä on nähty, keskeistä siinä on muun muassa budjettiprosesseihin osallistumisen lisääminen. Kun naiset ja miehet otetaan yhdenvertaisesti mukaan EU:n rahastojen talousarvion laatimiseen – esimerkiksi julkisissa kuulemisissa ja käyttämällä sukupuolen mukaan luokiteltuja tietoja – talousarvioiden tarpeisiin vastaavuus ja avoimuus lisääntyvät, valtioiden vastuuvollisuus paranee ja EU:n rahastojen tavoitteet saavutetaan entistä tehokkaammin.

⁽²⁹⁾ Näiden kolmen sopimuksen lisäksi muita tärkeitä sukupuolten tasa-arvoon vaikuttavia kansainvälisiä välineitä ovat muun muassa [sopimus, joka koskee samanarvoista työtä miehille ja naisille maksettavaa samaa palkkaa](#) (nro 100) (1951/1953), [naisten valtiollisia oikeuksia koskeva yleissopimus](#) (1952), [yleissopimus, joka koskee työmarkkinoilla ja ammatin harjoittamisen yhteydessä tapahtuvaa syrjintää](#) (nro 111) (1958/1960), [yleissopimus, joka koskee perheenhuoltovelvollisuuksia omaavien mies- ja naistyöntekijöiden samanlaisia mahdollisuuksia ja yhdenvertaista kohtelua](#) (nro 156) (1981/1983), [julistus naisiin kohdistuvan väkivallan poistamisesta](#) (1993), [äitiyssuojelusopimus](#) (nro 183) (2000/2002), Kansainvälisen työjärjestön (ILO) [päättölauselma sukupuolten tasa-arvon, palkkatasa-arvon ja äitiyssuojelun edistämiseksi](#) (2004), Rion julistus miesten ja poikien osallistumista sukupuolten tasa-arvon saavuttamiseen käsittelevästä maailmanlaajuisesta symposiumista (2009) ja ILO:n [päättölauselma sukupuolten tasa-arvosta ihmisarvoisen työn keskeisenä tekijänä](#) (2009).

Osio 4. Miten sukupuolitietoista budjetointia voidaan soveltaa EU:n rahastoissa? Käytännön välineitä ja esimerkkejä jäsenvaltioista

Johdanto

Tässä osiossa on käytännön välineitä, joilla sukupuolinäkökulma saadaan mukaan yhteistyössä hallinnoitaviin eurooppalaisiin rahastoihin. Niihin kuuluu yksityiskohtaisia kuvauksia, tarkastuslistoja ja esimerkkejä eri jäsenvaltioista. Kun tätä tukirakennetta käytetään koko ohjelmasuunnittelu- ja täytäntöönpanoprosessin ajan, varmistetaan sukupuolten tasa-arvoa koskevan näkökulman johdonmukainen soveltaminen. Välineet on jäsennellyt komission asetusehdotuksen EU:n rahastojen toimenpideohjelmien sisältöä ja täytäntöönpanoa koskevien vaatimusten mukaisesti, ja ne perustuvat asetuksen artikloihin.

Välineitä voidaan yleisesti ottaen soveltaa koko ohjelmasuunnitteluprosessien ajan kaikkiin EU:n rahastoihin. Erilaiset tilanteet on kuitenkin otettava huomioon. Välinettä 1 (jossa on komission asetusehdotusten tärkeimmät vaatimukset) ja välinettä 4 (työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämistä koskevista vaihtoehtoista) lukuun ottamatta välineissä ei esitetä erityistä lähestymistapaa kutakin EU:n rahastoa varten. Sen sijaan välineillä tarjotaan yleistä tukea sukupuolten tasa-arvoa koskevan johdonmukaisen näkökulman käyttöönottoa varten.

Välineissä kiinnitetään erityistä huomiota työ- ja yksityiselämän tasapainoon. EU:n politiikan näkökulmasta se johtuu siitä, että työ- ja yksityiselämän tasapainosta on tullut erityisen tärkeä aiheutta koskevan uuden direktiivin vanavedessä. Työ- ja yksityiselämän tasapainon edistäminen rahastojen avulla liittyy tiiviisti uuteen direktiiviin sekä komission tiedonantoon työ- ja yksityiselämän tasapainottamisen tukemista koskevasta aloitteesta ⁽³⁰⁾, jossa Euroopan komissio kannustaa nimenomaisesti antamaan EU:n rahastoista ja Euroopan strategisten investointien rahastosta (ESIR) rahoitusta direktiivin edistämiseksi. [Työ- ja yksityiselämän tasapainoa koskevasta direktiivistä](#) saa lisätietoa napsauttamalla tästä. Sukupuolten palkkaeron ja työ- ja yksityiselämän tasapainon välisestä suhteesta saa yleistä tietoa tästä [EIGEn julkaisusta](#).

Tässä osiossa esitellään 11 välinettä, joita voidaan käyttää sukupuolitietoisessa budjetoinnissa EU:n rahastoissa. Ne on jaettu kolmeen yleiseen alaosioon:

- EU:n sääntelykehys
- Kansallinen/alueellinen ohjelmasuunnittelu ja hanketason tuki
- Raportointi, seuranta ja arviointi

⁽³⁰⁾ Euroopan komissio (2017). *Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: työssäkäyvien vanhempien ja omaisiaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisen tukemista koskeva aloite*. COM/2017/0252 final. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2017:252:FIN>

EU:n sääntelykehys

- Väline 1: Yhdistetään EU:n rahastot sukupuolten tasa-arvoa koskevaan EU:n sääntelykehykseen

Kansallinen/alueellinen ohjelmasuunnittelu ja hanketason tuki

- Väline 2: Analysoidaan sukupuolten epätasa-arvoa ja sukupuolten tarpeita kansallisella ja alueellisella tasolla
- Väline 3: Sovelletaan tasa-arvoa poliittisissa tavoitteissa (kumppanuussopimuksissa) ja erityistavoitteissa/toimenpiteissä (toimenpideohjelmassa)
- Väline 4: EU:n rahastojen koordinointi ja niiden välinen täydentävyys työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämässä
- Väline 5: Määritetään kumppanuudet ja monitasoinen hallinto – määritetään asiaankuuluvat kumppanit, tasa-arvoasiantuntijoiden asema ja seurantakomiteoiden kokoonpano
- Väline 6: Laaditaan määrälliset ja laadulliset indikaattorit sukupuolten tasa-arvon edistämistä varten
- Väline 7: Laaditaan hankkeille sukupuolinäkökulman huomioon ottavat valintaperusteet
- Väline 8: Seurataan resurssien osoittamista sukupuolten tasa-arvoon EU:n rahastoissa
- Väline 9: Valtavirtaistetaan sukupuolten tasa-arvo hankesuunnittelussa

Raportointi, seuranta ja arviointi

Väline 10: Otetaan sukupuolinäkökulma mukaan seuranta- ja arviointiprosessiin

Väline 11: Raportoidaan määrärahojen osoittamisesta sukupuolten tasa-arvoon EU:n rahastoissa

EU:n sääntelykehys

Väline 1: Yhdistetään EU:n rahastot sukupuolten tasa-arvoa koskevaan EU:n sääntelykehukseen

Johdanto välineeseen

Tässä välineessä esitellään tärkeimmät EU:n toimintalinjat ja sukupuolten tasa-arvoa koskevat tavoitteet, jotka ovat merkityksellisiä yhteistyössä hallinnoitavien Euroopan unionin rahastojen kanalta ⁽³¹⁾. Sen tarkoituksena on tukea jäsenvaltioita ja hallintoviranomaisia, kun ne yhdenmukaistavat EU:n rahastojen ohjelmiansa suunnittelua ja toteuttamista EU:n tasa-arvoa koskevien strategioiden ja sääntelykehysten kanssa.

Lue lisää aiheesta

Sukupuolten tasa-arvoa koskevien EU:n toimintalinjojen lainsäädäntö- ja sääntelykehys Euroopan unioni perustuu oikeusvaltion periaatteeseen. Se tarkoittaa, että kaikki EU:n toteuttamat toimet perustuvat perussopimuksiin, jotka ovat kaikkien EU:n jäsenvaltioiden vapaaehtoisesti ja demokraattisesti hyväksymiä. Perussopimukset ovat EU:n jäsenvaltioiden välisiä sitovia sopimuksia, joissa esitetään EU:n tavoitteet, EU:n toimielinten säännöt, päätösten tekotapa ja EU:n ja sen jäsenten välinen suhde ⁽³²⁾.

Sukupuolten tasa-arvoa koskeva EU:n lähestymistapa

Naisten ja miesten tasa-arvo tunnustetaan EU:ssa perusperiaatteeksi, EU:n keskeiseksi arvoksi ja välttämättömäksi edellytykseksi EU:n kasvua, työllisyyttä ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Komissio on vuodesta 1996 lähtien sitoutunut ”kaksiosaiseen lähestymistapaan” sukupuolten tasa-arvon toteuttamiseksi. Tähän lähestymistapaan kuuluu tasa-arvon valtavirtaistaminen kaikissa toimintalinjoissa sekä erityistoimenpiteiden toteuttaminen sukupuolten eriarvoisuuden poistamiseksi, estämiseksi tai korjaamiseksi. Lähestymistavat liittyvät tiiviisti toisiinsa eikä toinen voi korvata toista. Tasa-arvon valtavirtaistaminen ei ole itsessään poliittinen tavoite vaan keino sukupuolten tasa-arvon saavuttamiseen.

Lähde: What is gender mainstreaming? (EIGE, 2016), tasa-arvon valtavirtaistamisesta on lisätietoa (englanniksi) [linkissä](#)

Sukupuolten tasa-arvo on Euroopan unionin perusarvo, joka on vahvistettu EU:n yleisissä lainsäädännöllisissä ja poliittisissa asiakirjoissa:

- [Euroopan unionista tehdyn sopimuksen](#) ⁽³³⁾ (SEU) 2 artiklassa ja 3 artiklan 3 kohdassa, [perusoikeuskirjan](#) ⁽³⁴⁾ 21 ja 23 artiklassa ja [Euroopan](#)

⁽³¹⁾ Komission vuoden 2020 jälkeisiä yhteisiä säännöksiä koskevan asetusehdotuksen perusteella.

⁽³²⁾ Euroopan unioni (ei päivämäärää). *EU:n perussopimukset*. Bryssel: EU. Saatavilla osoitteessa https://europa.eu/european-union/law/treaties_en

⁽³³⁾ Euroopan unioni (2007). *Sopimus Euroopan unionista*. Bryssel: EU. Saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>

⁽³⁴⁾ Euroopan unioni (2000). *Euroopan unionin perusoikeuskirja*. Bryssel: EU. Saatavilla osoitteessa: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_en

unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ⁽³⁵⁾ (SEUT) 8 artiklassa edellytetään naisten ja miesten tasa-arvoa. SEUT-sopimuksen 8 artiklassa esimerkiksi vaaditaan unionia nimenomaisesti ”kaikissa toimissaan poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa” (tasa-arvon valtavirtaistaminen).

- **Lissabonin sopimus** ⁽³⁶⁾ sisältää sukupuolten tasa-arvoa koskevan sitoumuksen, joka on Lissabonin sopimuksen hyväksyneen hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitettyssä julistuksessa nro 19 ⁽³⁷⁾.
- **EU:n taloudellista kasvua koskevan Eurooppa 2020 -strategian** ⁽³⁸⁾ yhtenä tavoitteena on naisten osuuden lisääminen työmarkkinoilla. Lisäksi **Barcelonan tavoitteiden** ⁽³⁹⁾ erityisenä päämääränä on lastenhoidon kattavuus, jolla helpotetaan sekä naisten että miesten työ- ja yksityiselämän yhteensovittamista.
- Palkkaeroa ja organisatorista monimuotoisuutta koskevat kysymykset ovat Euroopan komission selkeitä prioriteetteja, jotka liittyvät suoraan EU:n rahastojen tavoitteisiin. Nämä EU:n prioriteetit on vahvistettu oikeudellisesti sitovassa direktiivissä 2014/95/EU (tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta), ei-sitovassa

suosituksessa 2014/124/EU (miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen lujittamisesta läpinäkyvyyden avulla) ja EU:n toimintasuunnitelmassa 2017–2019: Sukupuolten palkkaeron kaventaminen ⁽⁴⁰⁾.

- **Strategista sitoutumista sukupuolten tasa-arvon edistämiseen vuosina 2016–2019** ⁽⁴¹⁾ koskevassa kehyksessä korostetaan, että EU:n rahastot ovat EU:n tärkein investointiväline, myös sukupuolten tasa-arvon edistämisessä, koska
 - niillä voidaan jatkuvasti seurata ja tukea jäsenvaltioita lastenhoitoa koskevien Barcelonan tavoitteiden saavuttamisessa
 - niissä otetaan huomioon työ- ja yksityiselämän tasapainoa koskevan julkisen kuulemisen tulokset ⁽⁴²⁾
 - niillä tuetaan yritysten toimenpiteitä naisten osuuden lisäämiseksi edistämällä moninaisuusperuskirjan mukaisia foorumeita ⁽⁴³⁾
 - niiden avulla voidaan ottaa sukupuolinäkökulma mukaan **Euroopan muuttoliikeagendan** ⁽⁴⁴⁾ täytäntöönpanoon ja puuttua maahanmuuttajanaisten työllisyyden esteisiin sekä auttaa jäsenvaltioita hyödyntämään täysimääräisesti Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tässä yhteydessä tarjoamia mahdollisuuksia ja
 - niiden avulla voidaan antaa valistusta naisyrityttöjen edistämiseksi, muun muassa käynnistämällä verkkofoorumeja naisyrityksille (2016), luomalla naispuolisten bisnesenkeliä

⁽³⁵⁾ Euroopan unioni (2007). *Sopimus Euroopan unionin toiminnasta*. Bryssel: EU. Saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

⁽³⁶⁾ Euroopan parlamentti (2018). *Faktatietoja Euroopan unionista: Lissabonin sopimus*. Bryssel: Euroopan parlamentti. Saatavilla osoitteessa: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>

⁽³⁷⁾ Euroopan parlamentti (2018). *Faktatietoja Euroopan unionista: Naisten ja miesten tasa-arvo*. Bryssel: Euroopan parlamentti. Saatavilla osoitteessa: <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/59/equality-between-men-and-women>

⁽³⁸⁾ Euroopan komissio (2010). *Eurooppa 2020 -strategia*. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=fi>

⁽³⁹⁾ Euroopan komissio (2018). *Komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Kertomus pienten lasten hoitopalvelujen kehittämisestä naisten työmarkkinoille osallistumisen, työssäkäyvien vanhempien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisen sekä kestävä ja osallistava kasvun tehostamiseksi Euroopassa ("Barcelonan tavoitteet")*. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf

⁽⁴⁰⁾ Euroopan komissio (n.d.). *EU Action against Pay Discrimination*. Saatavilla: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/eu-action-against-pay-discrimination_en

⁽⁴¹⁾ Euroopan komissio (2015). *Strategic Engagement for Gender Equality 2016-2019*. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/strategic-engagement-gender-equality-2016-2019_en

⁽⁴²⁾ Euroopan komissio (2015). *First-Phase Consultation of Social Partners Under Article 154 TFEU on Possible Action Addressing Work-life Balance Faced by Working Parents and Caregivers, C(2015) 7754 final*. Bryssel: Euroopan komissio.

⁽⁴³⁾ Euroopan komissio (2019). *Tackling discrimination*. Bryssel: oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosasto. Saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/justice/discrimination/diversity/index_en.htm

⁽⁴⁴⁾ Euroopan komissio (2015). *Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Euroopan muuttoliikeagenda KOM(2015) 240 final*. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf

verkosto (2016) ja perustamalla naispuolisten verkkoyrittäjien keskusten verkosto.

- Vuosien [2011–2020 tasa-arvosopimuksessa](#) ⁽⁴⁵⁾ on EU:n kolme tärkeintä sukupuolten tasa-arvoa koskevaa tavoitetta:
 - miesten ja naisten työllisyyden ja sosiaaliturvan erojen poistaminen
 - naisten ja miesten paremman työn ja yksityiselämän välisen tasapainon edistäminen koko eliniän
 - kaikkien naisiin kohdistuvan väkivallan muotojen torjuminen.
- EU:n toimielimet antoivat julistuksen [Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista](#) ⁽⁴⁶⁾ oikeudenmukaisia työpaikkoja ja kasvua käsitelleessä sosiaalialan huippukokouksessa vuoden 2017 marraskuussa. Siinä esitetään 20 keskeistä periaatetta perustaksi elin- ja työolojen parantamiselle koko EU:ssa. Pilari on jaettu kolmeen luokkaan: yhtäläiset mahdollisuudet ja pääsy työmarkkinoille (myös perusperiaate 2: sukupuolten tasa-arvo ⁽⁴⁷⁾), oikeudenmukaiset työolot, sosiaalinen suojelu ja osallisuus. Nämä tekijät yhdistetään tulevaan EU:n rahastojen täytäntöönpanoon, erityisesti uuteen Euroopan sosiaalirahasto plussaan (ESR+), minkä tarkoituksena on tukea pilarin täytäntöönpanoa.
- Äskettäin annetussa [direktiivissä työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta \(direktiivi \(EU\) 2019/1158\)](#) ⁽⁴⁸⁾ edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja keskitytään EU:n sosiaalisten oikeuksien

pilarin keskeisten tekijöiden toteuttamiseen (perusperiaate 9: työ- ja yksityiselämän yhteensovittaminen) ⁽⁴⁹⁾) lainsäädännöllisten ja poliittisten toimenpiteiden avulla:

- Lainsäädännöllinen toimenpide: isyysvapaan käyttöönotto. Isät / vastaavat toiset vanhemmat pystyvät ottamaan vähintään sairauspäivärahan suuruisen palkallisen vähintään 10 työpäivän pituisen vapaan lapsen syntymän aikaan.
- Lainsäädännöllinen toimenpide: vahvistetaan voimassa olevaa oikeutta neljän kuukauden vanhempainvapaaseen säätämällä, että kahta näistä kuukausista ei voida siirtää vanhemmalta toiselle. Maksettavan korvauksen tasosta päätetään jäsenvaltioissa.
- Poliittinen toimenpide: hyödynnetään EU:n rahastoja paremmin pitkäaikaishoito- ja lastenhoitopalvelujen parantamiseksi.
- Poliittinen toimenpide: poistetaan toista tulonsaajaa koskevat taloudelliset pidäkkeet, jotka estävät naisia pääsemästä työmarkkinoille tai työskentelemästä kokoaikaisesti.

Kaikki Yhdistyneiden kansakuntien (YK) jäsenvaltiot – myös kaikki EU:n jäsenvaltiot – hyväksyivät vuonna 2015 [kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030:n](#) ⁽⁵⁰⁾ ja sen kestävän kehityksen tavoitteet. Sukupuolten tasa-arvo on läpileikkaava tekijä kaikissa 17 yleisessä tavoitteessa sekä itsessään itsenäinen tavoite (kestävän kehityksen tavoite 5: ”saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia”) ⁽⁵¹⁾. Agenda 2030 -toimintaohjelman

⁽⁴⁵⁾ Euroopan unionin neuvosto (2011). *Neuvoston päätelmät, annettu 7 päivänä maaliskuuta 2011, Euroopan tasa-arvosopimus (2011–2020)*. Bryssel: Euroopan unionin neuvosto. Saatavilla osoitteessa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011XG0525%2801%29>

⁽⁴⁶⁾ Euroopan komissio (2017). *Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari* Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_en

⁽⁴⁷⁾ Perusperiaate 2 (sukupuolten tasa-arvo): ”Naisten ja miesten yhdenvertainen kohtelu ja yhtäläiset mahdollisuudet on varmistettava, ja niitä on edistettävä kaikilla aloilla, kuten työmarkkinoille osallistumisen, työehtojen ja -olojen sekä urakehityksen osalta. Naisilla ja miehillä on oikeus samaan palkkaan samanarvoisesta työstä.” Lisätietoja on osoitteessa https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en

⁽⁴⁸⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1158, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, vanhempien ja omaistaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta ja neuvoston direktiivin 2010/18/EU kumoamisesta. Saatavilla osoitteessa https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.188.01.0079.01.ENG

⁽⁴⁹⁾ Perusperiaate 9 (työ- ja yksityiselämän yhteensovittaminen): ”Vanhemmilla ja henkilöillä, joilla on hoitovelvollisuuksia, on oikeus kohdulliseen lomaan, joustaviin työjärjestelyihin ja hoitopalveluihin. Naisilla ja miehillä on tasavertainen oikeus erityisvapaisiin hoitovelvollisuuksiensa suorittamiseksi. Heitä on kannustettava käyttämään tällaisia vapaita tasapainoisella tavalla.”

⁽⁵⁰⁾ Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous (2015). Yleiskokouksen 25. syyskuuta 2015 antama päätöslauselma: Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. New York: YK:n yleiskokous. Saatavilla osoitteessa https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

⁽⁵¹⁾ UN Women (2015). Kestävän kehityksen tavoite 5: saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia. New York: UN Women. Saatavilla osoitteessa <http://www.unwomen.org/en/news/in-focus/women-and-the-sdgs/sdg-5-gender-equality>

20 kohdassa korostetaan nimenomaisesti, että on tärkeää poistaa sukupuolten väliset erot ja tukea sukupuolten tasa-arvoa valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulma järjestelmällisesti. Kestävän

kehityksen tavoitteiden kehityksessä on myös erityinen sukupuolitietoista budjetointia koskeva indikaattori (indikaattori 5.c.1).

Lisätietoa YK:n kestävän kehityksen tavoitteista, joiden päämääränä on sukupuolten välisten erojen poistaminen ja sukupuolten tasa-arvon tukeminen (Agenda 2030 -toimintaohjelman 20 kohta)

"Sukupuolten tasa-arvon ja naisten sekä tyttöjen oikeuksien ja mahdollisuuksien turvaaminen edistää ratkaisevasti kaikkien tavoitteiden ja päämäärien saavuttamista. Koko inhimillisen potentiaalin ja kestävän kehityksen saavuttaminen ei ole mahdollista, jos täydet ihmisoikeudet ja mahdollisuudet evätään puolelta ihmiskuntaa. Naisilla ja tytöillä tulee olla yhtäläiset oikeudet laadukkaaseen koulutukseen, taloudellisiin resursseihin ja politiikkaan osallistumiseen sekä miesten ja poikien kanssa yhtäläiset mahdollisuudet työllistymiseen, johtamiseen ja päätöksentekoon kaikilla tasoilla. Pyrimme lisäämään merkittävästi panostuksia sukupuolten välisen kuilun poistamiseen ja tehostamaan tukea instituutioille sukupuolten tasa-arvon sekä naisten mahdollisuuksien edistämiseksi maailmanlaajuisella, alueellisella ja kansallisella tasolla. Kaikki naisiin ja tyttöihin kohdistuvat syrjinnän ja väkivallan muodot poistetaan esimerkiksi ottamalla miehet ja pojat mukaan niiden vastaiseen työhön. Sukupuolinäkökulman järjestelmällinen valtavirtaistaminen toimintaohjelman toimeenpanossa on ratkaisevan tärkeää."

Konkreettiset vaatimukset sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamiselle EU:n rahastoissa

Euroopan komission ehdotuksessa asetuksiksi vuosille 2021–2027 määritellään jäsenvaltioille ja hallintoviranomaisille useita **konkreettisia vaatimuksia ja tehtäviä** EU:n rahastojen ohjelmien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Ne ovat **vähimmäisvaatimuksia sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamiselle EU:n rahastoissa**. Niitä voidaan kuitenkin myös käyttää lähtökohtana, kun halutaan mennä perusvaatimuksia pidemmälle ja panna EU:n rahastoissa täysimääräisesti täytäntöön sukupuolten tasa-arvoa koskeva kaksiosainen lähestymistapa perussopimuksen velvoitteiden mukaisesti.

Nämä vaatimukset vahvistetaan ehdotuksessa yhteisiä säännöksiä koskevaksi asetukseksi (KOM(2018) 375 final). Niissä

- vaaditaan ottamaan sukupuolten tasa-arvo huomioon horisontaalisena periaatteena (yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen johdanto-osan 5 kappale)
- määritellään kumppanit, jotka on otettava mukaan ohjelmasuunnitteluun ja ohjelmien toteuttamiseen, muun muassa "sukupuolten tasa-arvon [...] edistämisestä vastaavat elimet" (yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 6 artikla) ja
- veloitetaan hallintoviranomaiset vahvistamaan "perusteet ja menettelyt, jotka ovat syrjimättömiä ja avoimia, joilla varmistetaan sukupuolten tasa-arvo" ja soveltamaan niitä (yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 67 artikla).

Vaatimus **sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamisesta horisontaalisena periaatteena** on ymmärrettävä niin, että tavoitteena on noudattaa sukupuolten tasa-arvoa koskevaa EU:n kaksiosaista lähestymistapaa, joka sisältää erityistoimenpiteet ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen laajemmin.

Lisätietoa sukupuolten tasa-arvosta horisontaalisena periaatteena (yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen KOM(2018) 375 final) johdanto-osan 5 kappale)

"Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEU-sopimus', 3 artiklassa ja SEUT-sopimuksen 10 artiklassa määrättyjä horisontaalisia periaatteita, myös SEU-sopimuksen 5 artiklassa vahvistettuja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita, olisi noudatettava rahastojen täytäntöönpanossa, jossa olisi otettava huomioon myös Euroopan unionin perusoikeuskirja. Jäsenvaltioiden olisi lisäksi noudatettava vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevasta Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksesta johtuvia velvoitteita ja varmistettava yleissopimuksen 9 artiklassa tarkoitettu esteettömyys ja saavutettavuus noudattaen unionin lainsäädäntöä, jolla yhdenmukaistetaan tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimukset. Jäsenvaltioiden ja komission olisi pyrittävä poistamaan epätasa-arvoa, edistämään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa ja ottamaan huomioon sukupuolinäkökohdat sekä torjumaan sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää. Rahastoista ei saa tukea toimia, joilla millään tavalla edistetään erottelua."

Kumppanuutta ja monitasoista hallintoa käsittelevässä 6 artiklassa pyydetään **kumppaneita**

osallistumaan kaikkiin sukupuolten tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin.

Lisätietoa kumppanien osallistumisesta sukupuolten tasa-arvon edistämiseen (yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen (KOM(2018) 375 final) 6 artikla)

"1. Kunkin jäsenvaltion on järjestettävä kumppanuus toimivaltaisten alue- ja paikallisviranomaisten kanssa. Kyseiseen kumppanuuteen osallistuvat ainakin seuraavat kumppanit:
a) kaupunki- ja muut viranomaiset;
b) talouselämän eturyhmät ja työmarkkinaosapuolet;
c) asianomaiset kansalaisyhteiskuntaa edustavat elimet, ympäristöalan kumppanit ja sosiaalisen osallisuuden, perusoikeuksien, vammaisten oikeuksien, sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä vastaavat elimet."

Hallintoviranomaisen suorittamaa toimien valintaa käsittelevässä 67 artiklassa esitetään yleiset vaatimukset

sukupuolinäkökulman huomioon ottavista hankkeen valintaperusteista ja menettelyistä.

Lisätietoa hankkeen valintaperusteista (yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen (KOM(2018) 375 final) 67 artikla)

"1. Hallintoviranomaisen on vahvistettava toimien valintaa varten perusteet ja menettelyt, jotka ovat syrjimättömiä ja avoimia, joilla varmistetaan sukupuolten tasa-arvo ja joissa otetaan huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirja, kestävän kehityksen periaate ja unionin ympäristöpolitiikka SEUT-sopimuksen 11 artiklan ja 191 artiklan 1 kohdan mukaisesti, sekä soveltaa näitä perusteita ja menettelyjä."

Yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen lisäksi sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamiseksi määritellään lisävaatimuksia **rahastokohtaisissa asetuksissa. Tämä koskee erityisesti Euroopan sosiaalirahasto plussaa (ESR+), kun taas Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), koheesi-rahaston ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) osalta**

toistetaan suurelta osin yhteisiä säännöksiä koskevassa asetusehdotuksessa jo esitetyt vaatimukset.

Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+)

Euroopan sosiaalirahasto plussaa (ESR+) koskevassa asetuksessa (KOM(2018) 382 final) on erityisvaatimuksia, joista yhdessä keskitytään edistämään

naisten osallistumista työmarkkinoille ja varmistamaan työ- ja yksityiselämän tasapaino, mukaan lukien lastenhoitopalvelut (ESR+-asetuksen 4 artikla). Siinä vaaditaan nimenomaisesti toimia, joilla tuetaan miesten ja naisten välistä tasa-arvoa.

Siinä esimerkiksi kehoitetaan takaamaan yhtäläiset mahdollisuudet, jotta voidaan varmistaa ”miesten ja naisten välisen tasa-arvon toteutuminen kaikissa niiden valmistelu-, toteutus-, seuranta- ja arviointivaiheissa” (ESR+-asetuksen 6 artikla).

Lisätietoa sukupuolten tasa-arvoa koskevista vaatimuksista ESR+-asetuksessa (KOM(2018) 382 final)

”[4 artikla, erityistavoitteet]: ESR+:sta tuetaan seuraavia erityistavoitteita työllisyyden, koulutuksen ja sosiaalisen osallisuuden ja terveyden aloilla ja myötävaikutetaan siten myös [tulevan yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen] [4] artiklassa tarkoitettuun toimintapoliittiseen tavoitteeseen ”sosiaalisempi Eurooppa – Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toteuttaminen”: [...] iii) edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille, työ- ja yksityiselämän tasapainoa, mukaan lukien lastenhoitopalvelut, ja tervettä ja asianmukaista työympäristöä ottaen huomioon terveysriskit, työntekijöiden, yritysten ja yrittäjien sopeutuminen muutoksiin ja terveenä ikääntyminen;

[6 artikla, Naisten ja miesten välinen tasa-arvo ja yhtäläiset mahdollisuudet ja syrjimättömyys]: ”1. Kaikissa ESR+:n yhteistyössä hallinnoitavan toimintalohkon puitteissa toteutetuissa ohjelmissa sekä kaikissa toimissa, joita tuetaan työllisyyden ja sosiaalisen innovoinnin toimintalohkosta ja terveysalan toimintalohkosta, on varmistettava miesten ja naisten välisen tasa-arvon toteutuminen kaikissa niiden valmistelu-, toteutus-, seuranta- ja arviointivaiheissa. Niillä on edistettävä kaikkien yhtäläisiä mahdollisuuksia ilman sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää kaikissa niiden valmistelu-, seuranta-, valvonta- ja arviointivaiheissa.

2. Jäsenvaltioiden ja komission on kaikissa ESR+:n tavoitteissa tuettava myös kohdennettuja erityistoimenpiteitä, joilla edistetään 1 kohdassa tarkoitettuja periaatteita, mukaan lukien siirtyminen laitoshoidosta perhe- ja yhteisöperustaiseen hoitoon.”

[Johdanto-osa]: ”(13) ESR+:lla olisi pyrittävä edistämään työllisyyttä aktiivisilla toimilla, joiden ansios- ta erityisesti nuoret, pitkäaikaistyöttömät ja työelämän ulkopuolella olevat pääsevät (palaamaan) työmarkkinoille, ja tukemalla itsenäistä ammatinharjoittamista ja yhteisötaloutta. ESR+:lla olisi pyrittävä tehostamaan työmarkkinoiden toimintaa tukemalla työmarkkinlaitosten, kuten julkisten työvoimapalvelujen, nykyaikaistamista, jotta parannetaan niiden valmiuksia tarjota tehostetusti kohdennettua neuvontaa ja ohjausta työnhaussa ja työelämään siirtymisessä ja helpotetaan työntekijöiden liikkuvuutta. ESR+:lla olisi edistettävä naisten osallistumista työmarkkinoille toimenpiteil- lä, joilla varmistetaan muun muassa työ- ja yksityiselämän tasapaino ja lastenhoidon saatavuus. ESR+:lla olisi myös pyrittävä tarjoamaan terveellinen ja asianmukainen työympäristö, jotta voidaan vastata muuttuviin työn muotoihin liittyviin terveysriskeihin ja ikääntyvän työvoiman tarpeisiin.”

Jäsenvaltioiden ja komission olisi varmistettava, että ESR+:sta edistetään naisten ja miesten tasa-arvoa SEUT-sopimuksen 8 artiklan mukaisesti, jotta tuetaan miesten ja naisten yhtäläisiä mahdollisuuksia kaikilla aloilla, mukaan lukien osallistuminen työmarkkinoille, työehdot ja -olot sekä uralla etenemi- nen. Niiden olisi varmistettava myös, että ESR+:sta edistetään kaikkien yhtäläisiä mahdollisuuksia ilman syrjintää SEUT-sopimuksen 10 artiklan mukaisesti ja vammaisten tasavertaista yhteiskunnallista osallisuutta sekä myötävaikutetaan vammaisten oikeuksista tehdyn Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen täytäntöönpanoon. Nämä periaatteet olisi otettava huomioon ohjelmien valmiste- lun, seurannan, toteutuksen ja arvioinnin kaikilla osa-alueilla ja kaikissa vaiheissa oikea-aikaisesti ja johdonmukaisesti varmistaen samalla, että sukupuolten tasa-arvon ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistämiseksi toteutetaan erityistoimia. ESR+:sta olisi tuettava myös siirtymistä laitoshoidosta perhe- ja yhteisöperustaiseen hoitoon erityisesti niiden osalta, joihin kohdistuu moninkertaista syrjintää.

ESR+:sta ei pitäisi tukea toimenpiteitä, jotka edistävät eriytymistä tai sosiaalista syrjäytymistä. Asetuksessa (EU) [yhteisiä säännöksiä koskeva asetus] säädetään, että menojen tukikelpoisuutta koskevat säännöt määritetään kansallisella tasolla lukuun ottamatta joitakin poikkeuksia, joista on tarpeen antaa erityissäännöksiä ESR+:n yhteistyössä hallinnoitavan toimintalohkon osalta.

(33) Mikroyritysten, yhteisötalouden ja yhteiskunnallisten yritysten rahoituksen saannin puute on yksi suurimmista esteistä yrityksen perustamiselle etenkin niiden parissa, jotka ovat kauimpana työmarkkinoista. ESR+-asetuksessa vahvistetaan säännökset markkinoiden ekosysteemin luomiseksi, jotta voidaan lisätä yhteiskunnallisten yritysten mikrorahoituksen tarjontaa ja hyödyntämismahdollisuuksia ja vastata kysyntään sitä eniten tarvitsevien parissa; tällaisia ovat etenkin työttömät, naiset ja heikossa asemassa olevat, jotka haluavat käynnistää mikroyrityksen tai kehittää sellaisen toimintaa. Tämän tavoitteen saavuttamisessa hyödynnetään myös InvestEU-rahaston sosiaalisten investointien ja osaamisen ikkunan rahoitusvälineitä ja talousarviotakauksia.”

Kokemusten jakaminen sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen puolesta toimivan käyttäjäyhteisön kanssa – standardi ESR:lle (2014–2020)

Euroopan komissio perusti ohjelmakaudella 2007–2013 sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen puolesta Euroopan sosiaalirahastossa toimivan eurooppalaisen käyttäjäyhteisön (GenderCOP) valtioiden välisen yhteistyön yhteydessä. Tämä asiantuntijayhteisö on oppimisverkosto, jolla tuetaan ESR:n hallintoviranomaisia ja välittäviä elimiä parantamaan tasa-arvon valtavirtaistamisen strategioiden käyttöä ESR:n toimintalinjojen täytäntöönpanossa. GenderCOP-yhteisön jäsenet laativat eurooppalaisen standardin eli ohjeet siitä, miten sukupuolinäkökulma otetaan huomioon kaikissa ESR:n hallinnon vaiheissa. GenderCOP-standardia kokeiltiin neljässä jäsenvaltiossa: Belgiassa, Flanderissa, Tšekissä, Suomessa ja Ruotsissa. Euroopan komissio kannusti kaikkia jäsenvaltioita käyttämään standardia hyväksymällä sen virallisesti.

EU:n rahastojen kaudella 2007–2013 laaditun [standardin](#) tarkoituksena on ohjata ESR:n ohjelmien tietoon perustuvaa sukupuolitietoista ohjelmasuunnittelua ja toteuttamista. Tällä kaudella ESR:ssä oli kaikkia muita rahastoja konkreettisempia tavoitteita ja päämääriä rahaston sukupuolitietoisesta täytäntöönpanosta. Standardissa on erittäin hyödyllisiä kokemuksia, selityksiä ja parhaiden käytäntöjen esimerkkejä siitä, miten sukupuolten tasa-arvo voidaan yhdistää ESR:n menettelyihin ja toimintalinjoihin. Sitä voidaan käyttää sekä ohjeena tasa-arvon valtavirtaistamisen toteuttamiseen ESR:ssä että välineenä nykyisten käytäntöjen arvioinnissa ja seurannassa. Konkreettisemmin standardissa on tasa-arvon valtavirtaistamisen toteuttamista koskevia vaatimuksia ja ESR:n erityistoimia sekä EU:ssa että kansallisesti. Kansallisen tason vaatimukset koskevat kansallisia tai alueellisia toimenpideohjelmia sekä kansallista tai alueellista täytäntöönpanoa ja hankkeita. ESR:n kuvaamiseen käytetään standardissa yleistä mallia.

Standardissa tuodaan myös esiin, että sukupuolinäkökulman johdonmukainen liittäminen EU:n rahastojen menettelyihin on tärkeää EU:n tasolta (talousarvio ja asetukset) toimintalinjoihin ja ”seuraaville” tasoille (jäsenvaltioiden suunnittelu, ohjelmasuunnittelu ja hankkeiden ehtojen ja valintaperusteiden määrittäminen) asti. Koska sukupuolten tasa-arvo on laaja-alainen tavoite, johdonmukaisuus on [välttämätöntä](#) eri politiikan tasoilla. Standardin tavoitteena on yhdistää sukupuolten tasa-arvo ja tasa-arvon kaksiosainen lähestymistapa johdonmukaisesti kaikkiin ESR:n hallinnon vaiheisiin. Eri politiikkasyklien ja menettelyjen välinen johdonmukaisuus on tärkeää. Se johtuu siitä, että jokainen taso pohjustaa seuraavaa tasoa. Jos johdonmukaisuus puuttuu, EU:n rahastoista rahoitetuissa hankkeissa ei voida omaksua onnistuneesti sukupuolten tasa-arvoa koskevaa ulottuvuutta.

[Standardista saa lisätietoa napsauttamalla tästä](#)

[GenderCOP-asiakirjoista saa lisätietoa napsauttamalla tästä](#)

Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja koheesiorahasto

Euroopan aluekehitysrahastoa ja koheesiorahastoa koskevassa asetuksessa (KOM(2018) 372 final) toistetaan vaatimus ottaa sukupuolten tasa-arvo huomioon horisontaalisena periaatteena yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen määritelmän mukaisesti ⁽⁵²⁾ (johdanto-osan 5 kappale).

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto (maaseuturahasto)

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa (maaseuturahasto) koskevassa asetuksessa (KOM(2018) 392 final) toistetaan, että *"sukupuolten tasa-arvon [...] edistämisestä vastaavat elimet"* on otettava mukaan *"tarvittaessa"* (94 artikla). Siinä määritetään myös hallintoviranomaisten velvollisuus tiedottaa sukupuolten tasa-arvosta vastaaville elimille mahdollisuuksista saada rahoitusta (110 artikla).

Lisätietoa velvollisuudesta tiedottaa sukupuolten tasa-arvon parissa työskenteleville elimille mahdollisuuksista saada rahoitusta on YMP:tä/maaseuturahastoa koskevassa asetuksessa (KOM(2018) 392 final)

[94 artikla, menettelyä koskevat säännöt]: *"[...] 3. Jäsenvaltion on järjestettävä kumppanuus toimivaltien alue- ja paikallisviranomaisten kanssa. Kyseiseen kumppanuuteen on sisällyttävä vähintään seuraavat kumppanit:*

- a) asianomaiset viranomaiset;*
- b) talouselämän eturyhmät ja työmarkkinaosapuolet;*
- c) asianomaiset kansalaisyhteiskuntaa edustavat elimet ja tarvittaessa sosiaalisen osallisuuden, perusoikeuksien, **sukupuolten tasa-arvon** ja syrjimättömyyden edistämisestä vastuussa olevat elimet. Jäsenvaltion on otettava kyseiset kumppanit mukaan YMP:n strategiasuunnitelmien valmisteluun."*

[110 artikla, Hallintoviranomainen – koordinointi ja hallinto]: *"2. Hallintoviranomainen vastaa ohjelman tehokkaasta, vaikuttavasta ja moitteettomasta hallinnosta ja toteutuksesta. Sen on erityisesti varmistettava, että [...] k) **huolehditaan YMP:n strategiasuunnitelman julkisuudesta, muun muassa kansallisen YMP-verkoston välityksellä, tiedottamalla mahdollisille tuensaajille, ammattialajärjestöille, talouselämän edustajille ja työmarkkinaosapuolille, miesten ja naisten välistä tasa-arvoa edistävälle elimille sekä alalla toimiville kansalaisjärjestöille, ympäristöjärjestöt mukaan luettuina, YMP:n strategiasuunnitelman tarjoamista mahdollisuuksista sekä säännöistä, jotka koskevat YMP:n strategiasuunnitelmasta saatavaa rahoitusta, sekä tiedottamalla tuensaajille ja suurelle yleisölle tuesta, jota unioni myöntää maatalouteen ja maaseudun kehittämiseen YMP:n strategiasuunnitelman välityksellä."***

EU:n rahastojen mahdollistavat edellytykset

Yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen liite IV liittyy yleisempään toimintapoliittiseen tavoitteeseen "sosiaalisempi Eurooppa panemalla täytäntöön

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari". Sen mukaan "sukupuolten tasa-arvoa koskeva kansallinen strateginen kehys" tarvitaan EAKR:ään, ESR+:aan ja koheesiorahastoon sovellettavana mahdollistavana edellytyksenä (yhteisiä säännöksiä koskevan

⁽⁵²⁾ Ehdotuksessa KOM(2018) 372 final, johdanto-osan 5 kappaleessa todetaan seuraavaa: "(5) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEU-sopimus', 3 artiklassa ja SEUT-sopimuksen 10 artiklassa määrättyjä horisontaalisia periaatteita, myös SEU-sopimuksen 5 artiklassa vahvistettuja toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita, olisi noudatettava rahastojen täytäntöönpanossa, jossa olisi otettava huomioon myös Euroopan unionin perusoikeuskirja. Jäsenvaltioiden olisi lisäksi noudatettava vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevasta Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksesta johtuvia velvoitteita ja varmistettava yleissopimuksen 9 artiklassa tarkoitettu esteettömyys ja saavutettavuus noudattaen unionin lainsäädäntöä, jolla yhdenmukaistetaan tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimukset. Jäsenvaltioiden ja komission olisi pyrittävä poistamaan epätasa-arvoa, edistämään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa ja ottamaan huomioon sukupuolinäkökohdat sekä torjumaan sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää. Rahastoista ei saa tukea toimia, joilla millään tavalla edistetään erottelua."

asetusehdotuksen 11 artiklan 1 kohdan mukaan). Tämä on täytettävä vain, jos jäsenvaltio päättää panna yhden seuraavasta kahdesta erityistavoitteesta täytäntöön toimenpideohjelman avulla:

- EAKR 4.1: työmarkkinoiden tehokkuuden ja laadukkaiden työpaikkojen saatavuuden parantaminen kehittämällä infrastruktuuria tai
- ESR+ 4.1.3: naisten työmarkkinoille osallistumisen edistäminen, paremman työ- ja yksityiselämän tasapainon edistäminen, mukaan lukien lastenhoitopalvelujen saatavuus, terveellinen ja mukautettu työympäristö ottaen huomioon terveyteen liittyvät riskit, työntekijöiden sopeutuminen muutoksiin sekä terveenä ja aktiivisena ikääntyminen.

Kun jäsenvaltiot valitsevat yhden näistä kahdesta erityistavoitteesta, niiden sukupuolten tasa-arvoa koskevan kansallisen strategisen kehyksen on täytettävä rahoituksen osalta seuraavat vaatimukset kansallisella tasolla (yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen liite IV, taulukko: Aihekohtaiset mahdollistavat edellytykset, joita sovelletaan EAKR:ään, ESR+:aan ja koheesiorahastoon – 11 artiklan 1 kohta):

1. sukupuolten tasa-arvoon kohdistuvien haasteiden näyttöön perustuva määrittäminen (ks. [väline 2](#))
2. toimenpiteet, joilla puututaan sukupuolten välisiin eroihin työllisyydessä, palkkauksessa ja eläkkeissä, sekä edistetään työ- ja yksityiselämän tasapainoa, muun muassa parantamalla varhaiskasvatuksen ja päivähoidon saantia ja asettamalla tavoitteita (ks. [väline 3](#), [väline 4](#) ja [väline 6](#))
3. strategisen toimintapoliittisen kehyksen seuranta, arviointia ja uudelleentarkastelua

- koskevat järjestelyt ([väline 6](#)) ja tietojenkeruujärjestelmät (ks. [väline 8](#) ja [väline 11](#)) ja
4. järjestelyt, joilla varmistetaan, että sen suunnittelu, täytäntöönpano, seuranta ja tarkastelu toteutetaan tiiviissä yhteistyössä tasa-arvoelinten, työmarkkinaosapuolten ja asiaankuuluvien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kanssa (ks. [väline 5](#)).

Lisätietolähteitä

Sukupuolten tasa-arvoa koskevasta EU:n työstä ja politiikasta saa tietoa seuraavilta sivustoilta:

- [Sukupuoltentasa-arvo Euroopan unionissa](#)
- [Euroopan tasa-arvoinstituutti](#)

Tutustu komission ehdotukseen asetuksiksi vuosille 2021–2027

- [yhteisiä säännöksiä koskeva asetus \(KOM\(2018\) 375 final\)](#)
- [ESR+-asetus \(KOM\(2018\) 382 final\)](#)
- [EAKR:ää ja koheesiorahastoa koskeva asetus \(KOM\(2018\) 372 final\)](#)
- [YMP:tä/maaseuturahastoa koskeva asetus \(KOM\(2018\) 392 final\)](#)
- [Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa \(EMKR\) koskeva asetus \(KOM\(2018\) 390 final\)](#)

Kansallinen/alueellinen ohjelmasuunnittelu ja hanketason tuki

Väline 2: Analysoidaan sukupuolten välisiä eroja ja tarpeita kansallisella ja alueellisella tasolla

Johdanto välineeseen

Välineessä annetaan ohjausta siitä, miten sukupuolten välistä epätasa-arvoa ja sukupuoleen liittyviä tarpeita arvioidaan EU:n rahastojen ohjelmissa. Se on suunniteltu EU:n jäsenvaltioiden ja hallintoviranomaisten käyttöön kansallisella ja alueellisella tasolla.

Tasa-arvoanalyysi on sukupuolten tasa-arvon tehokkaan huomioon ottamisen perustana koko ohjelmakaudella. Sukupuolivaikutusten arvioinnissa haetaan ja käytetään luotettavaa tietoa kuvaamaan kohderyhmien vallitsevaa tilannetta. Näissä arvioinneissa määritetään konkreettiset erot ja epätasa-arvo, erityisesti alueellisen talouskehityksen, työmarkkinoille osallistumisen, palkattoman työn, hoidon tuen parantamisen ja sekä naisten että miesten työ- ja yksityiselämän tasapainoa parantavien käytäntöjen osalta. Infrastruktuuri-investointeihin tai erityisiin talouden aloihin (kuten kalastukseen ja maatalouteen ym.) liittyvät toimet ovat myös tärkeitä tekijöitä naisten ja miesten välisten taloudellisten erojen vähentämisessä.

EU:n rahastojen osalta tasa-arvoanalyysia tarvitaan

- **edistämään sukupuolten tasa-arvoa koskevaa kaksiosaista lähestymistapaa:** Euroopan komission hyväksymän kaksiosaisen lähestymistavan mukaan erityistoimilla voidaan puuttua suoraan vallitsevaan epätasa-arvoon, kun taas tasa-arvon valtavirtaistaminen on pidempiaikainen strategia sukupuolten tasa-arvoon tähtäävän päätöksenteon vahvistamisessa. Sukupuolten välisiin eroihin puuttumiseksi ja tasa-arvon edistämiseksi voidaan myös kehittää erityishankkeita. Sukupuolten epätasa-arvo on keskeinen ala, johon EU:n rahastoilla on puututtava. Sosioekonomisessa tasa-arvoanalyysissa tunnistetaan naisten ja miesten välisiä
- **eroja ja erityistarpeita.** Sitä tarvitaan siksi, että toimenpideohjelmia varten saadaan tietoa ja niiden toimintalinjat voidaan perustella. Tasa-arvoanalyysia ja -arviointeja on käytettävä, kun kumppanuussopimuksissa, toimenpideohjelmissa ja hankkeissa laaditaan tavoitteita ja indikaattoreita.
- **varmistamaan laatu ja tehokkuus:** EU:n rahastoja on määrä käyttää mahdollisimman tehokkaasti koko väestön hyväksi. Se tarkoittaa, että kun EU:n rahoitusta käytetään EU:n talouskasvua, työllisyyttä ja sosiaalista osallisuutta koskevien strategisten tavoitteiden saavuttamiseen, rahastoja on käytettävä samanaikaisesti edistämään sukupuolten tasa-arvoa ja parantamaan tuotoksia sekä naisten että miesten kannalta kaikessa heidän moninaisuudessaan. Sukupuolivaikutusten arvioinnin pitäisi kuulua perusarviointeihin, sosioekonomisiin analyysiin, tavoitteiden asettamiseen ja indikaattorikehyksiin, joista saadaan tietoa rahastojen täytäntöönpanoa varten ja joiden avulla voidaan jäsentää EU:n rahastojen seuranta-, arviointi- ja raportointiprosesseja. Epätasa-arvon syiden analysoinnin avulla voidaan asettaa tasa-arvon kannalta merkityksellisiä tavoitteita ja toteuttaa toimia, joilla edistetään yleisiä strategisia tavoitteita.
- **kohdentamaan toimet syrjäytyneisiin tai muita heikommassa asemassa oleviin naisten ja miesten ryhmiin:** Tasa-arvoanalyysissa otetaan huomioon naisten ja miesten erilaiset kokemukset, jotka riippuvat heidän erilaisista ominaisuuksistaan, kuten iästä, tuloista, köyhyystasoista, kaupungissa/maalla asumisesta, vammaisuudesta, rodusta tai etnisestä alkuperästä jne. Tämä "intersektionaalinen" analyysi naisten ja miesten päivittäiseen elämään vaikuttavista ominaisuuksista on olennainen epätasa-arvon ymmärtämisessä. Tämä ymmärrys puolestaan on keskeistä, jotta saadaan tietoa sellaisten EU:n rahastojen ohjelmien ja

hankkeiden laatimiseen, joilla voidaan puuttua näihin eroihin ja lisätä siten tulosten vaikuttavuutta.

- **reagoimaan erityiseen paikalliseen tietoon:** Paikalliset työmarkkinat ovat ratkaisevan tärkeitä tietolähteitä alueellisissa ohjelmissa ja paikallisissa hankkeissa. Tällaisissa tiedoissa on otettava huomioon naisten ja miesten erilaiset tilanteet ammattien ja alojen jakautumisen osalta, lastenhoidon ja muiden sosiaalihuoltopalvelujen paikallinen saatavuus, yhdenmetynt liikenteen laajuus, paikallinen koulutustarjonta ja aukot osaamisen kehittämisessä, nykyinen palkkaero, paikallisen ja palkattoman työn jakautuminen ja tiedot ajankäyttöä koskevista tutkimuksista.

Sukupuolten välisten erojen ja tarpeiden arviointi- ja analysointivaiheet

EU:n rahastojen toimenpideohjelmien suunnittelussa tarpeiden arviointia ja strategisten tavoitteiden asettamista varten voidaan käyttää useita eri välineitä, kuten vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia koskevaa **SWOT**-analyysia.

Yleisellä tasolla on syytä mainita, että vaiheittain etenevää keinovalikoimaa varten laadittiin yleinen malli tasa-arvonäkökulman ottamiseksi mukaan EU:n rahastoihin. Toteuttamisjärjestelmissä on kuitenkin huomattavia kansallisia eroja, esimerkiksi seuraavia:

- **Ohjelma-perusteinen.** Jotkin jäsenvaltiot tai alueet kehittävät "ohjelmia" toimenpideohjelmissä määritetyistä yleisistä aihekohtaisista prioriteeteista. Näitä ohjelmia johtavat usein eri ministeriöt tai ministeriöiden osastot.
- **Toimintasuunnitelmien perusteella.** Joissakin jäsenvaltioissa laaditaan "toimintasuunnitelmia" jäsenvaltioiden alueilla toteutettavien toimenpideohjelmien perusteella.
- **Tarjousmenettelyn perusteella.** Kolmas versio toteuttamisesta on järjestää hankkeista tarjouspyyntömenettely suoraan toimenpideohjelmien toimintalinjojen perusteella ilman välissä olevia välittäviä elimiä (esimerkiksi ministeriöitä).

Nämä erilaiset menettelyt ja järjestelmät voisivat tarkoittaa, että toteuttamisvaatimuksia ei muotoilla ohjelmassa tai toimintasuunnitelmassa vaan muissa toteuttamista ohjaavissa asiakirjoissa. Vaiheittain etenevässä keinovalikoimassa esitettyjä

yleisiä periaatteita ja vaatimuksia voidaan kuitenkin käyttää toteuttamisjärjestelmästä riippumatta.

Näitä vaiheita noudattamalla voidaan varmistaa sukupuolten erojen ja tarpeiden tarkka ja merkityksellinen analyysi ja arviointi:

Vaihe 1. Kerätään tietoja ja eriteltyä dataa kohderyhmästä

Kaikissa analyyseissä olisi harkittava eritellyn datan käyttöä. Tämä tarkoittaa sitä, että kohderyhmää koskevat tilastot on jaoteltu sukupuolen, sosiaalisen sukupuolen, iän, rodun, etnisen alkuperän, vammaisuuden, sosioekonomisen aseman, koulutustason, eri alojen työllisyyden, eri alojen yrittäjyyden ja palkkatasojen kaltaisten ominaisuuksien sekä muiden asiaankuuluvien tekijöiden perusteella. Tätä dataa kerätessä on pidettävä mielessä joitakin keskeisiä periaatteita:

- On tärkeää jaotella tiedot aina ensisijaisena yleisenä luokituksena sukupuolen mukaan. Kun esimerkiksi laaditaan tilastoja "nuorista ihmisistä" tai "ikäihmisistä", on varmistettava, että kohderyhmä on jaoteltu sukupuolen mukaan.
- Erityisominaisuuksia koskevien määrällisten tietojen lisäksi analyyseissä on otettava huomioon ihmisten kokemaa todellisuutta koskevat laadulliset tiedot. Siinä on olennaisen tärkeää määrittää, miten eri ihmiset käyttävät palveluja eri tavalla ja mitä resursseja olisi osoitettava näihin eroihin puuttumiseksi.
- Laadullista tutkimusta tarvitaan myös erojen syiden tunnistamiseksi – vain ymmärtämällä taustalla olevat syyt voidaan varmistaa, että hankkeilla edistetään tarkoituksenmukaisesti tasa-arvon lisäämistä. Esimerkiksi julkisia tiloja ja julkista liikennettä käyttävät erilaiset ihmiset – iäkkäät naiset ja miehet, nuoret naiset ja miehet, lapset, vanhemmat ja omaishoitajat, työmatkalaiset – eri tavalla sen mukaan, mikä aika päivästä on kyseessä, mikä on heidän tulotasonsa ja työnsä, minkälaiset lastenhoitojärjestelyt heillä on jne. Sukupuolitietoisessa analyyseissä on otettava laajasti huomioon, mitä eri tiedot kertovat ihmisten jokapäiväisestä elämästä.
- On tärkeää käyttää eri tietolähteistä (esimerkiksi paikallisista ja alueellisista tutkimuksista tai kuulemisista) peräisin olevaa tietoa ja yhdistää erilaisia tietolähteitä (esimerkiksi tietoa tilasto- toimistoista, tieteellisistä teoksista ja poliittisista

raporteista), jotta konkreettista todellisuutta voidaan ymmärtää kokonaisvaltaisesti.

- Kun rodusta tai etnisestä alkuperästä, iästä, vammaisuudesta tai sukupuolesta ei ole saatavilla tietoa, se on katsottava puutteeksi. Ohjelmiin ja paikallisiin hankkeisiin voi kuulua toimia, joilla parannetaan saatavilla olevia tietoja. Tietojen parantamiseen tähtäävät toimenpiteet voidaan ottaa huomioon hankkeen tavoitteissa ja raportoinnissa.
- Työ- ja yksityiselämän tasapainoa koskevan sukupuolikohtaisen tiedon avulla voidaan ymmärtää entistä paremmin, miten työ- ja hoivavollisuudet jakautuvat naisten ja miesten välillä. Työllisyyttä ja ajankäyttöä koskevista tiedoista saadaan valaistusta palkallisen ja palkattoman työn sukupuolittuneisiin malleihin.
- Kaikkien analyysien mukauttaminen paikalliseen tilanteeseen on olennaisen tärkeää. Siihen kuuluu myös paikallisten tietojen analysoiminen. Tämä voidaan tehdä ottamalla mukaan kansallisia tai paikallisia tasa-arvoasiantuntijoita, kuulemalla kansalaisjärjestöjä – erityisesti naisjärjestöjä – hyödyntämällä kansallista tutkimusta ja yhdistämällä eri tietoja.

Muun muassa seuraavat ovat hyödyllisiä tietolähteitä:

- [tasa-arvoindeksi](#) ⁽⁵³⁾, jossa on tietoa kaikista EU:n jäsenvaltioista kahdeksalla alalla: työ, raha, tieto, aika, valta, terveys, väkivalta naisia kohtaan ja risteävä eriarvoisuus.
- [EIGEn sukupuolilastotietokanta](#) ⁽⁵⁴⁾, kattava tietokokoelma, joka sisältää tasa-arvotilastoja sekä tietoja, joissa käsitellään naisten ja miesten välistä (epä)tasa-arvoa eri näkökulmista.
- [Eurostatin sukupuolilastot](#) ⁽⁵⁵⁾, joissa tilastot esitetään helposti ymmärrettävällä tavalla, niitä on täydennetty [tilastosanastolla](#) ja niissä on linkkejä lisätietoihin, uusimpiin tietoihin ja metatietoihin.

Vaihe 2. Määritetään olemassa olevat sukupuolten väliset erot ja niiden taustalla olevat syyt

Kun tietojen perusteella voidaan muodostaa selkeä kuva kohderyhmästä, olisi tärkeää määrittää sukupuolten välillä olemassa olevat erot ja syyt niiden olemassaololle. Tätä vaihetta varten kannattaa käyttää jäljempänä olevia avainkysymyksiä. Kysymysten tarkoituksena on erityisesti vahvistaa keskittymistä työ- ja yksityiselämän tasapainoon. Niitä voidaan käyttää täydentämään yleistä analyysia, jotta voidaan määrittää naisten ja miesten väliset erot resurssien saamisessa (työ, raha, valta, terveys, hyvinvointi, turvallisuus, osaaminen-koulutus, liikkuvuus, aika jne.) ja perusoikeuksien käyttämisessä (kansalaisoikeudet, sosiaaliset ja poliittiset oikeudet) ⁽⁵⁶⁾.

Yleisiä kysymyksiä:

- Mitä eroja naisten ja miesten välillä on työmarkkinoille osallistumisessa? Mitkä ammattialat ovat nais- tai miesvaltaisia?
- Mitä eroja naisten ja miesten ansiotasossa on? Onko osa-aikaisesti työskentelevien naisten ja miesten määrässä eroja? Onko naisilla miehiä enemmän useampi kuin yksi osa-aikatyö?
- Mitä ajankäyttöä tai palvelujen käyttöä koskevat tiedot kertovat siitä, miten naiset ja miehet jakavat aikansa? Mitä se kertoo paikallisia palveluja koskevista puutteista saatavuuden ja ajoituksen osalta?
- Huolehtivatko useammat naiset kuin miehet lapsista ja muista perheenjäsenistä? Missä ikäryhmissä naiset ja miehet tekevät eniten palkatonta hoivatyötä? Huolehtivatko esimerkiksi nuoret naiset enemmän lastenhoidosta kuin miehet? Huolehtivatko iäkkäät miehet puolisoistaan? Millä palveluilla voitaisiin tukea eri ihmisiä näissä tehtävissä ja edistää heidän hyvinvointiaan?

⁽⁵³⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2019). *Tasa-arvoindeksi*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index>

⁽⁵⁴⁾ Euroopan tasa-arvoinstituutti (2019). *Sukupuolilastotietokanta*. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>

⁽⁵⁵⁾ Eurostat (2019). *Sukupuolilastot*. Bryssel: Eurostat. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Gender_statistics

⁽⁵⁶⁾ Lisätietoa on seuraavassa osoitteessa: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-impact-assessment/step-3-gender-sensitive-analysis>

Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR) ja koheesiorahastoa koskevat kysymykset:

- Mitä eroja naisten ja miesten välillä on tieto- ja viestintätekniikassa (TVT)?
- Mitä eroja naisten ja miesten välillä on tutkimus- ja innovointivoimavaroissa ja pitkälle kehittyneiden tekniikoiden käytössä?
- Mitä eroja naisten ja miesten välillä on osaamisessa ja yrittäjyydessä?
- Miten infrastruktuuri- ja TVT-ratkaisuilla voitaisiin auttaa puuttumaan hoivatarpeisiin, kehittämään osaamista ja laajentamaan työmahdollisuuksia?
- Tarvitsevatko hallintoviranomaiset ja -elimet sukupuolten tasa-arvoon liittyvien valmiuksien kehittämistä rahastojen täytäntöönpanon yhteydessä?

Euroopan sosiaalirahasto plussaa (ESR+) koskevat kysymykset:

- Onko työttömien nuorten, nais- ja miespuolisten työnhakijoiden ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevien ihmisten välillä sukupuoleen liittyviä eroja?
- Ovatko sekä naiset että miehet itsenäisen ammatinharjoittamisen ja yhteisötalouden kohteena?
- Tarvitaanko naisten ja miesten ryhmille aiempaa enemmän erityistarpeiden mukaan laadittua apua ja tukea työmarkkinoiden kohtaannossa, siirtymisissä ja liikkuvuudessa?
- Käykö saatavilla olevista tiedoista ilmi, että työ- ja yksityiselämän tasapainoon liittyvät haasteet rajoittavat naisten työmahdollisuuksia?

Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa (EMKR) ja yhteistä maatalouspolitiikkaa (YMP) koskevat kysymykset:

- Mitä eroja on kalatalousalalla työskentelevien naisten ja miesten välillä? Mitkä ovat nais- tai miesvaltaisia aloja?
- Mitä eroja naisten ja miesten välillä on tulotasoissa? Onko osa-aikaisesti työskentelevien naisten ja miesten määrässä huomattavia eroja?
- Liittyykö osaamiseen ja yrittäjyyteen sukupuolieroja?
- Pitääkö keskittyä erityisesti maatalousalan naisten toimeentulon takaaviin tuloihin?
- Onko naispuolisten viljelijöiden asemaa arvoketjussa parannettava?

- Onko nuoria nais- ja miespuolisia viljelijöitä houkuteltava maaseutualueille ja helpotettava heidän elinkeinon kehittämistään?

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa (maaseuturahasto) koskevat kysymykset:

- Mitä eroja naisten ja miesten välillä on alueellisen tason työllisyydessä? Mitkä ovat nais- tai miesvaltaisia aloja?
- Mitä eroja nais- ja miespuolisten viljelijöiden välillä on tulotasoissa?

Vaihe 3: Kuullaan kohderyhmiä suoraan

Kohderyhmien kuuleminen voi olla tärkeää. Se on olennaista ennen kaikkea sen varmistamiseksi, että naisten järjestöjä kuullaan ja että heidän mielipiteensä otetaan huomioon toimenpideohjelmia kehitettäessä, ohjelman toimenpide-ehdotuksia laadittaessa ja hankkeita suunniteltaessa. Kuulemisessa hyödyllisiä kysymyksiä ovat muun muassa seuraavat:

- Mitä kokemuksia, odotuksia ja tarpeita ryhmällä on?
- Ovatko ne naisilla ja miehillä erilaisia?
- Puututaanko suunnitellulla toimenpiteellä sekä miesten että naisten tarpeisiin? Otetaanko siinä huomioon heidän erilaiset etunsa, tehtävänsä ja asemansa?
- Miten toimenpiteillä voidaan edistää naisten ja miesten tarpeisiin vastaamista?

Vaihe 4: Tehdään johtopäätökset

Kun tiedot on kerätty, sukupuolten väliset erot ja niiden taustalla olevat syyt tunnistettu ja sidosryhmiä kuultu, analyysissa voidaan tehdä näyttöön perustuvia johtopäätöksiä, joita käytetään tehokkaiden ohjelmien ja hankkeiden pohjana. Sukupuolten välisten erojen ja tarpeiden yhdistäminen kansallisiin ja alueellisiin tasa-arvoa koskeviin toimintalinjoihin ja tavoitteisiin on tärkeää. Seuraavat ovat keskeisiä kysymyksiä:

- Mitä seurauksia tukitoimella on kohderyhmään, työmarkkinoihin tai hankkeeseen?
- Miten sukupuolten väliset erot voivat vaikuttaa mahdollisuuksiin saavuttaa EU:n rahastojen tavoitteet tukitoimessa?

Johtopäätöksiä tehtäessä on myös tärkeää hankkia paikallista asiantuntemusta ottamalla mukaan kansallisia/paikallisia tasa-arvoasiantuntijoita, kansalaisjärjestöjä – erityisesti naisjärjestöjä – ja yhdistämällä eri tietoja kansallista tutkimusta hyödyntämällä.

Pohditaan, miten naisten ja miesten välinen epätasa-arvo resurssien (työ, raha, valta, terveys, hyvinvointi, turvallisuus, osaaminen-koulutus, liikkuvuus, aika jne.) saatavuudessa ja perusoikeuksien (kansalaisoikeudet ja sosiaaliset ja poliittiset oikeudet) käyttämisessä vaikuttaa tukitoimeen miehille ja naisille osoitettujen sukupuolta tai sosiaalista sukupuolta koskevien roolien vuoksi. Keskeisiä kysymyksiä ovat muun muassa seuraavat:

- Muuttaako ehdotettu tukitoimi palkattoman ja palkallisen työn jakautumista naisten ja miesten

välillä? Jos se muuttaa, mitä muutoksia se saa aikaan? Pienentääkö se sukupuolten välisiä eroja? Lisääkö se miesten osallistumista palkattomaan hoivatyöhön?

- Muuttaako ehdotettu tukitoimi naisten edustusta päätöksentekoeleimissä? Jos se muuttaa, mitä muutokset ovat?
- Muuttuuko tulojen epätasa-arvoinen jakautuminen naisten ja miesten välillä? Jos se muuttuu, miten?
- Lisääntyykö naisten kokoaikatyö? Jos se lisääntyy, mitä muutoksia tapahtuu?
- Vähentyykö työmarkkinoiden eriytyminen sukupuolten mukaan? Jos se vähentyy, mitä muutoksia tapahtuu?
- Vähentyykö naisten ja miesten välinen epätasa-arvo resurssien saatavuudessa? Jos se vähentyy, miten?

Ruotsi: sukupuolinäkökulman sisällyttäminen kansalliseen ohjelmasuunnitteluun

Ruotsin ESR:ssä käytetään kansallisen politiikan tasolla tarkastuslistaa tasa-arvoa koskevien tarpeiden arvioimiseen. Tämän analyysin ansiosta ESR:llä pystytään puuttumaan erittäin tehokkaasti koko väestön erilaisiin tarpeisiin, koska tarkastuslista paljastaa sekä naisten että miesten tilanteen ja heidän tarpeensa. Tämä on osoittautunut olennaisen tärkeäksi laadittaessa kumppanuussopimuksia ja toimenpideohjelmia, koska siten voidaan varmistaa, että niillä parannetaan sekä naisten että miesten hyvinvointia. Jokaisella kohdealalla (esim. liikenne, yrittäjäyys, nuorisotyöttömyys) naisten ja miesten tilannetta on kuvattava käyttämällä sukupuolen mukaan jaoteltuja tietoja ja sukupuolinäkökulman huomioon ottavaa tilastoanalyysia. Kun analyysissa määritetään naisten ja miesten eriytyneet vastuut ja tarpeet, laaditaan indikaattoreita, joilla seurataan heidän tilanteidensa muuttumista koko ohjelman ajan. Naisten ja miesten välillä on havaittu eroja esimerkiksi

- matka-ajassa
- työajoissa
- yrittäjäyden tasossa ja
- työttömyys-, terveys- ja koulutusmalleissa.

Näiden erojen syitä ja vaikutuksia arvioidaan Ruotsin ESR:ssä. Tasa-arvon ja naisten oikeuksien parissa työskentelevät järjestöt sekä tasa-arvo- ja ihmisoikeusasiantuntijat osallistuvat analyysin laatimiseen keskeisinä kumppaneina. Sosioekonominen analyysi ja SWOT-analyysi tehdään ottaen huomioon naisten ja miesten kokema todellisuus kaikessa heidän moninaisuudessaan. Analyysin perusteella laaditaan kumppanuussopimuksen ja toimenpideohjelman tasa-arvotavoitteet.

© Rasdi Abdul Rahman/Shutterstock.com

Ruotsin kokemus paljastaa myös, että pelkästään naisten ja miesten määrän mittaaminen ei riitä. Sukupuoleen on yhdistettävä muita yhteiskuntaan ja väestöön liittyviä indikaattoreita, kuten ikä, sijainti, koulutustaso, sosioekonominen tilanne, rotu, etninen alkuperä, sekä muita ominaisuuksia, jotta erilaisten epätasa-arvotekijöiden risteämistä voidaan ymmärtää entistä paremmin ja parantaa suurimmassa tarpeessa olevien ihmisten elämää.

Ruotsin ESR:n kansallisen tason tarkastuslistassa

- määritetään sukupuolten väliset erot ja niiden taustalla olevat syyt
- kuvataan tasa-arvoa koskevat ongelmat tukitoimen, rakenteiden ja prosessien eri aloilla, kuten talousarvio-ongelmat ja päätöksenteko
- sisällytetään sukupuolten tasa-arvo analyysin kaikkiin vaiheisiin erillisen jakson sijasta
- varmistetaan, että alustavassa sosioekonomisessa analyysissä arvioidaan naisten ja miesten väliset erot kaikilla elämänaloilla
- puututaan naisten ja miesten taloudellisiin ja sosiaalisiin oloihin (esimerkiksi talouskriisin sukupuolittuneet vaikutukset, niiden vaikutus resurssien saamiseen, palkattoman ja palkallisen työn jakautuminen jne.)
- selvitetään, missä määrin EU:n ja kansalliset tasa-arvotavoitteet on saavutettu, sekä niiden täysimääräisen saavuttamisen tiellä edelleen olevat esteet
- asetetaan erityistavoitteita, joilla puututaan erityisesti sosioekonomisessa analyysissä määritettyyn epätasa-arvoon
- varmistetaan, että kaikissa tavoitteissa otetaan tasa-arvo huomioon, kysymällä seuraavat kysymykset:
 - Mitä tasa-arvoulottuvuuksia on otettava huomioon? (tavoitteista muistuttaminen voi olla tehotonta tai haitallista, jos oletetaan, että ne ovat sukupuolineutraaleja)
 - Vahvistetaanko tavoitteilla eroja? Jos esimerkiksi työ- ja yksityiselämän tasapainon parantamiseen tähtäävissä toimenpiteissä keskitytään vain naisiin, voiko se vahvistaa stereotypioita ja jyrkentää sukupuolirooleja?
- annetaan käyttöön mitattavissa olevia tasa-arvoindikaattoreita, jotta tavoitteiden saavuttamista voidaan seurata
- otetaan mukaan tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä vastaavia kumppaneita sekä tasa-arvon parissa työskenteleviä kansalaisjärjestöjä
- otetaan seurantakomiteaan toimijoita, jotka vastaavat tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä, sekä tasa-arvon parissa työskenteleviä kansalaisjärjestöjä
- varmistetaan, että johtoa ja muuta henkilöstöä varten on tasa-arvoa koskevan osaamisen kehittämissuunnitelma
- laaditaan tukirakenne, jolla edistetään horisontaalisen tasa-arvoperiaatteen täytäntöönpanoa
- sisällytetään tiedot tasa-arvon ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen edistämistä koskevista erityistoimenpiteistä vuosikertomuksiin ja muihin raportteihin ja arviointeihin
- vaaditaan hankintamenettelyissä tasa-arvo-osaamista ennakkoarviointeja, oppimisarviointeja ja jälkiarviointeja varten.

Ruotsin ESR:stä saa lisätietoa napsauttamalla tästä

Lisätietolähteitä

Tutustu tasa-arvoanalyysin välineisiin:

- 4R-menetelmä
- SWOT-analyysi

Lisätietoa seuraavista:

- tasa-arvoanalyysi
- tasa-arvon valtavirtaistamisen käsitteet ja määritelmät

- työllisyyttä, työmarkkinapolitiikkaa ja uudistuksia koskevat sukupuolivaikutukset
- tasa-arvon valtavirtaistaminen ja yrittäjyys
- tasa-arvon valtavirtaistaminen maataloudessa ja maaseudun kehittämisessä
- työ- ja yksityiselämän yhteensovittaminen
- EIGEn keinovalikoima institutionaalisen sukupuolijärjestyksen muuttamiseksi

Väline 3: Sovelletaan sukupuolten tasa-arvoa poliittisissa tavoitteissa (kumppanuussopimuksissa) ja erityistavoitteissa/-toimenpiteissä (toimenpideohjelmissa)

Johdanto välineeseen

Jäsenvaltiot voivat käyttää tätä välinettä laatiessaan kumppanuussopimuksia ja kansallisen ja alueellisen tason hallintoviranomaiset laatiessaan toimenpideohjelmia, jotta koko EU:ssa voidaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa kaikessa heidän moninaisuudessaan. Tällä välineellä voidaan

- tunnistaa valittujen toimintapoliittisten tavoitteiden näkökohdat, jotka vaikuttavat tasa-arvoon (kumppanuussopimuksen tasolla)
- määrittää valittujen toimintapoliittisten tavoitteiden erityisnäkökohdat, joilla edistetään tasa-arvoa (kumppanuussopimuksen tasolla)
- perustella valittuja näkökohtia
- mukauttaa näitä näkökohtia toimintaohjelmien erityistavoitteisiin/-toimenpiteisiin, jotta tasa-arvoa voidaan edistää kansallisella tai alueellisella tasolla (toimenpideohjelman tasolla) ja
- tarkastaa, onko tasa-arvoa koskevat EU:n sääntelyyn liittyvät ja poliittiset sitoumukset sisällytetty asianmukaisesti kumppanuussopimukseen ja toimenpideohjelmiin.

Yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 17 artiklassa määritetään Euroopan sosiaalirahaston (ESR+), Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), koheesio-rahaston ja Euroopan meri- ja kalastusrahaston (EMKR) ohjelmien sisältö, ja siinä todetaan, että

"[k]ussakin ohjelmassa on esitettävä strategia, jonka mukaisesti ohjelmalla edistetään toimintapoliittisia tavoitteita [...]"

Ohjelman on koostuttava toimintalinjoista. Kunkin toimintalinjan on vastattava yhtä toimintapoliittista tavoitetta tai teknistä apua. Toimintapoliittista tavoitetta vastaavan toimintalinjan on koostuttava yhdestä tai useammasta erityistavoitteesta. Yhtä toimintapoliittista tavoitetta voi vastata useampi toimintalinja."

Nämä toimintapoliittiset tavoitteet ovat

- älykkäämpi Eurooppa – innovatiiviset ja älykkäät taloudelliset muutokset

- vihreämpi, vähähiilinen Eurooppa
- tiiviimmin yhteen liittynyt Eurooppa – liikkuvuus ja tieto- ja viestintätekniikan (TVT) alueellinen liitettävyyys
- sosiaalisempi Eurooppa – Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpano
- lähempänä kansalaisia oleva Eurooppa – kestävä ja integroitu kehitys kaupunki-, maaseutu- ja rannikkoalueilla sekä paikallisten aloitteiden avulla.

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa (maaseuturahasto) koskevan ohjelmasuunnittelun perustana ovat yhteisen maatalouspolitiikan prioriteetit. Sen tavoitteet esitetään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 39 artiklassa:

- lisätä maatalouden tuottavuutta edistämällä teknistä kehitystä sekä varmistamalla, että maataloustuotantoa kehitetään järkiperäisesti ja että tuotannontekijöitä, varsinkin työvoimaa, hyödynnetään parhaalla mahdollisella tavalla;
- taata näin maatalousväestölle kohtuullinen elintaso erityisesti lisäämällä maataloudessa työskentelevien henkeä kohti laskettuja tuloja;
- vakauttaa markkinat;
- varmistaa tarvikkeiden saatavuus;
- taata kohtuulliset kuluttajahinnat.

Kaikki nämä tavoitteet eivät ensi näkemältä ehkä vaikuta olevan merkityksellisiä tasa-arvon kannalta. Tasa-arvo kuuluu kuitenkin kaikkiin elämänaloihin ja kaikkiin tavoitteisiin – "sukupuolineutraaleja" tavoitteita ei ole.

Lisäksi jotkin YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelman kestävä kehityksen tavoitteet ovat EU:n koheesio-
politiikan mukaisia ja siten myös merkityksellisiä EU:n rahastoille. **Kestävän kehityksen tavoitteessa 5** pyritään saavuttamaan sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistamaan naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia. Se sisältää lisäksi yhdeksän alatavoitetta, joista jotkin ovat erittäin merkityksellisiä ja liittyvät suoraan EU:n rahastojen tasa-arvoa koskeviin tärkeisiin tavoitteisiin.

Lisätietoa kestävän kehityksen tavoitteesta 5 – saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

Kuten kestävän kehityksen tavoitteen 5 yhteydessä todetaan, maailmassa on edistytty tasa-arvon ja naisten mahdollisuuksien vahvistamisen osalta vuosituhannen kehitystavoitteiden yhteydessä, mutta naiset ja tytöt kärsivät edelleen syrjinnästä ja väkivallasta kaikkialla maailmassa. Monet kestävän kehityksen tavoitteen 5 alatavoitteet ovat hyvin yleisiä eikä niissä mennä tasa-arvoa koskevaa EU:n primäärilainsäädäntöä pidemmälle. Jotkin niistä ovat kuitenkin erittäin merkityksellisiä ja liittyvät suoraan EU:n rahastojen tasa-arvoa koskeviin tärkeisiin tavoitteisiin (esitetään lihavoituina):

5.1 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva syrjintä kaikkialla.

5.2 Lopettaa kaikenlainen naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta julkisissa ja yksityisissä yhteyksissä, kuten ihmiskauppa ja seksuaalinen tai muu hyväksikäyttö.

5.3 Lopettaa kaikki haitalliset käytännöt, kuten lapsi- ja pakkoavioliitot sekä naisten sukupuolielinten silpominen.

5.4 Tunnustaa palkaton hoito- ja kotityö sekä antaa sille arvo tarjoamalla julkisia palveluja, infrastruktuuri ja sosiaaliturvaan liittyviä käytäntöjä sekä edistämällä jaettua vastuuta kodista ja perheestä kansallisten erityispiirteiden mukaisesti.

5.5 Taata naisille täysivaltainen ja tehokas osallistuminen sekä yhtäläiset johtamismahdollisuudet kaikilla päätöksenteon tasoilla politiikassa, taloudessa ja julkisessa elämässä.

5.6 Taata yhtäläiset mahdollisuudet seksuaali- ja lisääntymisterveyteen sekä lisääntymisoikeudet kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman ja Pekingin toimintaohjelman sekä niiden arviointikonferenssien päätösasiakirjojen mukaisesti sovitulla tavalla.

5.A Toteuttaa uudistuksia, joilla naiset saavat yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin, maan ja muunlaisen omaisuuden omistajuuteen sekä hallintaan, rahoituspalveluihin, perintöön ja luonnonvaroihin kansallisten lakien mukaisesti.

5.B Tehostaa mahdollistavan teknologian, erityisesti tieto- ja viestintäteknologian, käyttöä naisten oikeuksien ja mahdollisuuksien vahvistamiseksi.

5.C Kehittää ja vahvistaa järkeviä käytäntöjä ja täytäntöönpanokelpoista lainsäädäntöä, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja naisen sekä tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia kaikilla tasoilla.

Lähde: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>

Tasa-arvon toteuttamisen vaiheet kumppanuussopimuksissa ja toimenpideohjelmissa

Tässä osassa on kaksi tarkastuslistaa, joista

- toinen koskee kumppanuussopimusten laatimista ja
- toinen toimenpideohjelmien laatimista.

Kummassakin tarkastuslistassa on yhteisiä säännöksiä koskevassa asetuksessa määritetyt vaiheet, jotka koskevat näiden kattavien yhteistyössä hallinnoitavien eurooppalaisten rahastojen välineiden kehittämistä maaseuturahastoa lukuun ottamatta⁽⁵⁷⁾. Jokaisessa vaiheessa on valintalaatikko sekä kysymyksiä ja käytännön esimerkkejä siitä, miten sukupuolten tasa-arvoon liittyvät näkökohdat tunnistetaan, määritetään ja perustellaan.

⁽⁵⁷⁾ Maaseuturahaston toimintalinjat määritetään YMP:ssä, eikä se ole jäljempänä mukana. Kysymyksiä voidaan kuitenkin soveltaa maaseuturahastoonkin.

Yleiset ohjeet sukupuolten tasa-arvon toteuttamiselle laadittaessa toimintapoliittisia tavoitteita, erityistavoitteita ja toimenpiteitä

Jäljempänä olevissa tarkastuslistoissa on seitsemän päävaihetta:

1. varmistetaan, että tarvittavassa tausta-analyysissä otetaan sukupuolinäkökulma huomioon
2. otetaan mukaan muut saatavilla olevat tiedot, esimerkiksi maakohtaisista suosituksista, jotka koskevat vallitsevia sukupuolten välisiä eroja
3. kehitetään olemassa olevia EU:n ja kansallisia standardeja ja vaatimuksia tasa-arvon huomioon ottamiseksi (ks. [väline 1](#))
4. yhdistetään tasa-arvon horisontaalinen periaate selkeästi toimintalinjoihin, tavoitteisiin

ja toimenpiteisiin vaiheiden 1–3 havaintojen perusteella

5. varmistetaan, että määrärahoilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa kansallisella ja/tai alueellisella tasolla, esimerkiksi työllisyyttä, tuloja, liikkuvuutta ja palkallisen ja palkattoman työn jakautumista koskevan tasa-arvon osalta
6. laaditaan mittariksi sukupuolen mukaan jaoteltuja indikaattoreita ja tarvittaessa erityisiä tasa-arvoindikaattoreita
7. varmistetaan, että kaikilla asiaankuuluvilla työntekijöillä on vaadittavat tasa-arvoa koskevat valmiudet kehittämällä valmiuksia ja luomalla tasa-arvoa koskevat tukirakenteet.

Näitä seitsemää vaihetta täydennetään erityisillä kysymyksillä, joissa noudatetaan nimenomaisesti yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen mallia.

Tarkastuslista sukupuolten tasa-arvoa koskevan horisontaalisen periaatteen käytännön toteuttamisesta kumppanuussopimuksissa

Yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen mukaan kunkin kumppanuussopimuksen täytyy sisältää seuraavat osat:	Tarkastuslistan kysymykset sukupuolten tasa-arvosta
1. Valitut toimintapoliittiset tavoitteet perusteluineen ja tieto siitä, minkä rahastojen ja ohjelmien avulla näihin tavoitteisiin pyritään, mukaan lukien tarvittaessa perustelut InvestEU-ohjelman täytäntöönpanomallin käytölle, ja ottaen huomioon aiheet liiset maakohtaiset suositukset.	• Viitataan valitussa toimintapoliittisissa tavoitteissa (valituissa toimintapoliittisissa tavoitteissa) sukupuolten tasa-arvoon/epätasa-arvoon? a) Jos ei viitata, onko toimintapoliittisten tavoitteiden alalla tehty arviointi epätasa-arvosta? (välineessä 2 on lisätietoa). b) Jos ei ole tehty, miksi ei? c) Pohditaan sellaisen tuen ja osaamisen tarjoamista, jota tarvitaan sukupuolten tasa-arvon sisällyttämiseen horisontaalisena periaatteena, käsittelemällä sitä perustelussa ja valituissa toimintapoliittisissa tavoitteissa. • On muistettava, että sukupuolten tasa-arvo ja epätasa-arvo on otettava huomioon EU:n asetusten mukaisesti (ks. väline 1). • Sisältävätkö maakohtaiset suositukset tietoa sukupuolten epätasa-arvosta? a) Jos ne sisältävät, varmistetaan, että epätasa-arvoa ja suosituksia käsitellään valituissa toimintapoliittisissa tavoitteissa.
2. Kunkin 1 kohdassa tarkoitetun valitun toimintapoliittisen tavoitteen osalta: - tiivistelmä toimintavaihtoehtoista ja tärkeimmistä odotetuista tuloksista kunkin rahaston osalta; - mukaan lukien tarvittaessa InvestEU-ohjelman käytön kautta; - rahastojen välinen koordinointi, rajausta ja täydentävyys; - ja tarvittaessa kansallisten ja alueellisten ohjelmien välinen koordinointi; - rahastojen ja muiden unionin välineiden, kuten Life-ohjelman; - strategisten integroitujen hankkeiden ja strategisten luonto-hankkeiden, välinen täydentävyys.	• Onko tiivistelmässä viittauksia epätasa-arvoon jäsenvaltiossa ja alueellisella ja/tai paikallisella tasolla? – Jos ei ole, toimintapoliittisen tavoitteen alalla tehdään epätasa-arvosta asiaankuuluva analyysi, jota voidaan tukea viittauksilla olemassa olevaan sukupuolten epätasa-arvoon. • Liittyvätkö pääasialliset tulokset naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseen kaikessa heidän moninaisuudessaan (mikä tarkoittaa, että sukupuolen lisäksi otetaan huomioon myös iän, sosioekonomisen tilanteen, vammaisuuden, rodun, etnisen alkuperän, uskonnon, kaupungissa tai maalla asumisen ynnä muiden kaltaisia ominaisuuksia) jäsenvaltiossa? – Jos ne eivät liity, onko sille perusteluja? – Jos ei ole, yhdistetään pääasialliset tulokset ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen horisontaalisena periaatteena. Tämä voidaan tehdä varmistamalla, että pääasiallisilla tuloksilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa koskevia erityistavoitteita, kuten tasa-arvon edistämistä työllisyyden määrässä ja laadussa, naisten ja miesten palkkaeron pienentämistä jne. • Miten rahastojen mahdollinen täydentävyys otetaan huomioon sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi? (Rahastojen välisestä koordinoinnista on lisätietoa välineessä 4). • Onko sukupuolten tasa-arvoa koskevat kysymykset otettu huomioon koordinoitusti kansallisissa ja alueellisissa ohjelmissa? – Jos ei ole, pohditaan sen varmistamista, että kumppanuussopimuksessa käsitellään nimenomaisesti tasa-arvon edistämistä koskevaa täydentävyyttä kansallisten ja alueellisten ohjelmien välillä sekä rahastojen ja muiden EU:n välineiden välillä.
3. Alustavat määrärahat kustakin rahastosta kunkin toimintapoliittisen tavoitteen osalta kansallisella tasolla ja noudattaen temaattista keskittämistä koskevia rahastokohtaisia sääntöjä.	• Vaikuttavatko alustavat määrärahat sukupuolten tasa-arvoon ja naisten ja miesten elämään kansallisella ja/tai alueellisella tasolla? – Jos ne vaikuttavat, mikä on määrärahojen vaikutus naisiin ja miehiin? Onko se esimerkiksi myönteinen vai kielteinen? Vaikuttavatko määrärahat eri tavoin naisiin ja miehiin? Perustellaanko nämä erot? (Esimerkiksi tiettyjen ryhmien kokemien rakenteellisten haasteiden lievittämiseksi voidaan soveltaa oikeudenmukaisuutta koskevia toimenpiteitä ja osoittaa suhteellisesti enemmän varoja kyseisille ryhmille.) Miten tällainen eriyttäminen vaikuttaa sukupuolten tasa-arvoon (myönteisesti/kielteisesti)? – Jos sitä ei voida perustella, määritetään kohderyhmä sukupuolen mukaan jaoteltuna. On muistettava, että sukupuolten tasa-arvo ja epätasa-arvo on otettava huomioon EU:n asetusten mukaisesti.
4. Tarvittaessa varojen jakautuminen alueluokittain 102 artiklan 2 kohdan mukaisesti ja alueluokkien välillä siirrettäviksi ehdotetut määrärahat 105 artiklan mukaisesti.	
5. InvestEU-ohjelmaan osoitettava rahoitusosuus rahastoittain ja alueluokittain eriteltynä.	
6. Luettelo rahastojen suunnitelluista ohjelmista ja alustavat rahoitusosuudet rahastoittain eriteltynä sekä vastaavat kansalliset rahoitusosuudet alueluokittain eriteltynä.	• Liittyykö suunniteltujen ohjelmien luettelo selkeästi toimintapoliittisiin tavoitteisiin? • Varmistetaan, että sukupuolten tasa-arvon horisontaalinen periaate voidaan erottaa selkeästi, määrittämällä asiaankuuluvat päämäärät ja tavoitteet, jotka liittyvät sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. (horisontaalisesta periaatteesta on lisätietoa välineessä 1).

Yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen mukaan kunkin kumppanuussopimuksen täytyy sisältää seuraavat osat:	Tarkastuslistan kysymykset sukupuolten tasa-arvosta
7. Tiivistelmä toimenpiteistä, jotka asianomaisen jäsenvaltion on toteutettava hallinnollisten toimintaedellytystensä vahvistamiseksi rahastojen täytäntöönpanon osalta.	• Viitataan toimenpiteissä sukupuolten tasa-arvoon lakisäästeisten velvoitteiden ja sukupuolten tasa-arvoa koskevien sitoumusten perusteella? – Jos ei viitata, välineellä 1 voidaan määrittää sisällytettävät toimenpiteet. • Onko nyt tai jatkossa käytössä johdon ja muun henkilöstön valmiuksien kehittämistä koskevaa strategiaa? Kuuluuko siihen sukupuolten tasa-arvoon liittyviä valmiuksia? – Jos ei kuulu, varmistetaan, että sukupuolten tasa-arvoa koskevien valmiuksien kehittämistoimilla saavutetaan kaikki asiaankuuluvat työnteekijät, jotta he kaikki saavat valmiudet, joita tarvitaan sukupuolten tasa-arvoa koskevien EU:n velvoitteiden tehokkaan täytäntöönpanoon. • Onko jäsenvaltiossa sukupuolten tasa-arvon parissa työskentelevät toimijat – sekä valtion / julkisen sektorin toimijat että kansalaisjärjestöt – mainittu ja otettu mukaan? – Jos ei ole, määritetään asianomaiset toimijat ja varmistetaan, että ne otetaan mukaan säännöllisesti. • Onko nyt tai jatkossa tukirakennetta horisontaalisten periaatteiden, myös sukupuolten tasa-arvoa koskevan horisontaalisen periaatteen, noudattamiseksi? – Jos ei ole, pohditaan kyseisen tukirakenteen luomista. Käytännössä puuttuu tietoa siitä, mitä sukupuolten tasa-arvoon liittyviä vaatimuksia on noudatettava ja miten. Usein esimerkiksi väitetään, että ”sukupuolten tasa-arvo ei ole tärkeää” tietyllä politiikanalalla huolimatta sukupuolen merkityksestä kaikilla aloilla. Tukirakenteen avulla voidaan antaa ohjeita, joita tarvitaan vaatimusten noudattamiseen käytännössä.

Tarkastuslista sukupuolten tasa-arvoa koskevan horisontaalisen periaatteen käytännön toteuttamisesta toimenpideohjelmissa

Yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen mukaan kunkin toimenpideohjelman on sisällettävä seuraavat osat (on syytä panna merkille, että vaiheita 5, 6 ja 7 ei ole otettu mukaan, koska niissä viitataan liitteisiin):	Tarkastuslistan kysymykset sukupuolten tasa-arvosta
1. Kussakin ohjelmassa on esitettävä strategia, jonka mukaisesti ohjelmalla edistetään toimintapolitiittisia tavoitteita ja sen tuloksista tiedotetaan.	• Perustuuko tämä strategia sukupuolinäkökulman huomioon ottavaan tausta-analyysiin, joka liittyy toimintapolitiittisiin tavoitteisiin? – Jos se ei perustu, tehdään asiaankuuluva analyysi nimenomaisesta tapauksesta. • Kuuluuko strategiaan sellaisia sanoja kuin tasa-arvo, yhdenvertaisuus, sosiaalinen sukupuoli, naiset, miehet, tytöt, pojat, sukupuoli, ikä, rotu, etninen alkuperä ja/tai moninaisuus? – Jos ei kuulu, se ei todennäköisesti täytä pakollista vaatimusta sukupuolten tasa-arvoa koskevan horisontaalisen periaatteen sisällyttämisestä. Strategiaa on näin ollen tarkistettava. • Onko viestintästrategiassa viittauksia siihen, miten naisia ja miehiä – kaikessa heidän moninaisuudessaan – käsitellään viestinnän kohteina? Voivatko roolit, joita naisilla/miehillä on jäsenvaltiossa, vaikuttaa siihen, miten tuloksista tiedotetaan? Onko selvää, miten tuloksista tiedottaminen sisältää mahdollisia naisten ja miesten välisiä tuloseroja? – Jos ei ole, pohditaan näiden kohtien selkeyttämistä, jotta ne täyttävät horisontaalisen periaatteen vaatimukset.

Yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen mukaan kunkin toimenpideohjelman on sisällettävä seuraavat osat <i>(on syytä panna merkille, että vaiheita 5, 6 ja 7 ei ole otettu mukaan, koska niissä viitataan liitteisiin):</i>	Tarkastuslistan kysymykset sukupuolten tasa-arvosta
2. Ohjelman on koostuttava toimintalinjoista. Kunkin toimintalinjan on vastattava yhtä toimintapoliittista tavoitetta tai teknistä apua. Toimintapoliittista tavoitetta vastaavan toimintalinjan on koostuttava yhdestä tai useammasta erityistavoitteesta. Yhtä toimintapoliittista tavoitetta voi vastata useampi toimintalinja. EMKR:stä tuettavien ohjelmien osalta kukin toimintalinja voi vastata yhtä tai useampaa toimintapoliittista tavoitetta.	• Voidaanko sukupuolten tasa-arvon horisontaalinen periaate havaita selkeästi toimintalinjoissa? – Jos ei voida, pohditaan toimintalinjojen tarkistamista siten, että tämä periaate toteutetaan selkeästi käytännössä. Se voidaan tehdä viittaamalla konkreettisesti sukupuolten tasa-arvoa koskeviin velvoitteisiin ja sitoumuksiin (ks. väline 1). • Liittyvätkö valitut toimintalinjat naisten ja miesten tilanteen edistämiseen kaikessa heidän moninaisuudessaan (eli sukupuolen lisäksi otetaan huomioon myös ikä, rotu, etninen alkuperä, sosioekonominen tilanne, uskonto, asuminen kaupungissa/maalla) jäsenvaltiossa? – Jos eivät liity, pohditaan tämän yhteyden nimenomaista määrittämistä. • Ovatko tasa-arvotavoitteisiin liittyvät toimintalinjat lakisääteisten ja poliittisten sitoumusten mukaisia? – Jos eivät liity, pohditaan tämän yhteyden nimenomaista määrittämistä.
3. Kussakin ohjelmassa on esitettävä seuraavat: a) tärkeimpiä haasteita koskeva tiivistelmä, jossa otetaan huomioon seuraavat: – taloudelliset, sosiaaliset ja alueelliset erot, paitsi EMKR:stä tuettavien ohjelmien osalta; – markkinoiden toimimattomuus, investointitarpeet ja täydentävyys muiden tukimuotojen kanssa; – aiheellisissa maakohtaisissa suosituksissa ja jäsenvaltiolle osoitetuissa [...] unionin muissa aiheellisissa suosituksissa yksilöidyt haasteet; – hallinnollisiin toimintaedellytyksiin ja hallintoon liittyvät haasteet; – aiemmat kokemukset; – AMIF:stä⁽⁵⁸⁾, ISF:stä⁽⁵⁹⁾ ja BMVI:stä⁽⁶⁰⁾ tuettavien ohjelmien osalta edistymisen unionin asiaankuuluvan lainsäädännön ja toimintasuunnitelmien täytäntöönpanossa;	• Liittyykö sukupuolten epätasa-arvoon haasteita missään muodossa? Tämä voi tarkoittaa epätasa-arvoa naisten ja miesten välillä, eri-ikäisten naisten ja miesten välillä, eri rotua tai pikemmin etnistä alkuperää olevien ihmisten välillä, eri seksuaalisia suuntauksia ja muita ominaisuuksia edustavien ihmisten välillä. Mainitaanko nämä haasteet tiivistelmässä? – Jos niitä ei mainita, pohditaan tiivistelmän tarkistamista, jotta se täyttää sukupuolten tasa-arvoa koskevan horisontaalisen periaatteen toteuttamista käytännössä koskevan velvoitteen. • Onko taloudellisia, sosiaalisia ja alueellisia eroja analysoitu ottaen huomioon naisten ja miesten erilaiset roolit ja vastuut jäsenvaltiossa? (Tästä näkökulmasta tehtävästä sosioekonomisesta analyysistä on lisätietoa välineessä 2.) – Jos ei ole, joko pohditaan tällaisen tasa-arvoanalyysin tekemistä tai otetaan mukaan havainnot saatavilla olevista analyyseistä (esim. tutkimuksista ja muista toimintapoliittisista analyyseistä). • Onko markkinoiden toimimattomuus ja investointitarpeet analysoitu mikrotasolla ja otettu huomioon, miten ne voivat vaikuttaa naisten ja miesten tilanteeseen? Onko kyseisessä analyysissä käsitelty naisten ja miesten tarpeita kaikessa heidän moninaisuudessaan, jotta markkinoiden toimimattomuuteen ja investointitarpeisiin voidaan puuttua? – Jos ei ole, joko pohditaan tällaisen tasa-arvoanalyysin tekemistä tai otetaan mukaan havainnot saatavilla olevista analyyseistä (esim. tutkimuksista ja muista toimintapoliittisista analyyseistä). • Onko EU:lta suosituksia ja/tai aiempia kokemuksia, jotka liittyvät jossakin muodossa sukupuolten epätasa-arvoon? Tämä tarkoittaa epätasa-arvoa naisten ja miesten välillä ja eri ominaisuuksia (ikä, sosioekonominen tausta, rotu, etninen alkuperä, seksuaalinen suuntautuminen, sijainti jne.) edustavien naisten ja miesten välillä. Onko ne otettu mukaan? – Jos ei ole, pohditaan niiden ottamista mukaan. Tarvittaessa hyödynnetään tasa-arvoinstituuttien, kansalaisjärjestöjen ja tasa-arvoasiantuntijoiden asiantuntemusta.
b) perustelut valituille toimintapoliittisille tavoitteille, niitä vastaaville toimintalinjoille, erityistavoitteille ja tukimuodoille;	• Perustuvatko valittujen toimintapoliittisten tavoitteiden, niitä vastaavien toimintalinjojen, erityistavoitteiden ja tukimuotojen perustelut sukupuolten epätasa-arvon käsittelyyn jossakin muodossa ja/tai tasa-arvon edistämiseen? • Viitataanko valinnan perustelussa tasa-arvoa koskeviin kansallisiin toimintalinjoihin, strategiaihin ja/tai määräyksiin? – Jos ei viitata, varmistetaan, että luonnosta tarkistetaan näiden viittausten mukaan ottamiseksi. Tarvittaessa hyödynnetään tasa-arvoelinten, kansalaisjärjestöjen ja tasa-arvoasiantuntijoiden asiantuntemusta.

⁽⁵⁸⁾ Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto.

⁽⁵⁹⁾ Sisäisen turvallisuuden rahasto.

⁽⁶⁰⁾ Rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusväline.

Yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen mukaan kunkin toimenpideohjelman on sisällettävä seuraavat osat <i>(on syytä panna merkille, että vaiheita 5, 6 ja 7 ei ole otettu mukaan, koska niissä viitataan liitteisiin):</i>	Tarkastuslistan kysymykset sukupuolten tasa-arvosta
c) erityistavoitteet kunkin toimintalinjan osalta teknistä apua lukuun ottamatta;	• Otetaanko toimissa huomioon mahdolliset erot naisten ja miesten tilanteessa ja edistetäänkö niillä naisten ja miesten tasa-arvon lisäämistä kaiken monimuotoisuuden osalta ja edistetäänkö niillä siten sukupuolten tasa-arvoa koskevaa EU:n kaiken kattavaa ta-voitetta ja maakohtaisia kansallisia tasa-arvotavoitteita? – Jos ei, tarkistetaan toimia, jotta voidaan varmistaa, että niissä noudatetaan sukupuolten tasa-arvoa koskevaa horisontaalista periaatetta.
d) kunkin erityistavoitteen osalta seuraavat: – tavoitetta koskevien toimien tyypit, mukaan lukien luette-lo suunnitelluista strategisesti tärkeistä toimista, sekä niiden odotettu vaikutus kyseisiin erityistavoitteisiin ja ti-lanteen mukaan makroalue- ja merialuestrategioihin; – tuotos- ja tulosindikaattorit sekä vastaavat välitavoitteet ja tavoitteet; – pääasialliset kohderyhmät; – erityiset kohdealueet, mukaan lukien suunnitelmat käyttä-ä yhdenmukaisia alueellisia investointeja, yhteisölähtöistä pai-kallista kehittämistä tai muita alueellisia välineitä; – alueiden väliset ja valtioiden väliset toimet, joissa tuensaa-jia sijaitsee vähintään yhdessä muussa jäsenvaltiossa; – rahoitusvälineiden suunniteltu käyttö; – tukitoimityypit ja suunniteltujen määrärahojen alustava jakautuminen tukitoimityyppien tai tuen kohteiden mukaan;	• Onko indikaattorit jaoteltu sukupuolen mukaan? Onko ne jaoteltu ottaen huomioon muut sosiodemografiset tekijät, kuten ikä, si-jainti, rotu tai etninen alkuperä, vammaisuus, koulutus jne.? – Jos ei ole, jaotellaan kaikki indikaattorit sukupuolen mukaan, kun se on tarkoituksenmukaista ja mahdollista. Lisätään tarvittaes-sa muita jaotteluja. • Onko pääasialliseksi kohderyhmäksi määritetty naiset ja/tai miehet? Onko kohderyhmän osalta otettu huomioon muita sosiode-mografisia tekijöitä? – Jos ei ole, yksilöidään kohderyhmiksi vähintään naiset ja miehet ja jaotellaan niitä lisää, kun se on mahdollista ja tarkoituksenmu-kaista. • Onko erityisissä kohdealueissa otettu huomioon niiden mahdollinen alttius poissulkemiselle ja/tai syrjäytymiselle sukupuolinäkö-kulmasta? – Jos ei ole, varmistetaan, että se otetaan mukaan asianomaisten analyysien ja/tai tasa-arvoinstituuttien, kansalaisjärjestöjen tai tasa-arvoasiantuntijoiden asiantuntemuksen perusteella. • Onko yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen välineet suunniteltu sukupuolinäkökulma huomioon ottaen? – Jos ei ole, pohditaan luonnoksen tarkistamista siten, että tasa-arvo liitetään paikallisen kehittämisen välineisiin esimerkiksi ke-hittämällä välineitä naisten ja miesten tarpeiden perusteella tai varmistamalla sukupuolten tasa-arvo osallistumisessa ja täytän-töönpanossa. • Pystytäänkö rahoitusvälineiden suunnittelussa käytössä seuraamaan selkeästi sukupuolten tasa-arvoon liittyviä indikaattoreita? – Jos ei pystytä, pohditaan seurantavälineen laatimista sukupuolten tasa-arvon seurannan parantamiseksi. • Puututaanko ehdotetuilla rahoitusvälineillä kohderyhmien tarpeisiin, myös sukupuolen mukaan jaoteltuna? – Jos ei puututa, pohditaan näiden rahoitusvälineiden tarkistamista, jotta ne täyttävät sukupuolten tasa-arvoa koskevan horison-taalisen periaatteen velvoitteet. • Voidaanko suunniteltujen määrärahojen alustava jakautuminen yhdistää selkeästi naisten ja miesten kohderyhmiin? – Jos ei voida, jaotellaan kohderyhmät naisten ja miesten (ja tarvittaessa muiden jaottelujen) mukaan. Yhdistetään tämä ohjelman määrärahojen jaotteluun.
e) teknisen avun suunniteltu käyttö 30–32 artiklan mukaisesti sekä asiaankuuluvat tukitoimityypit;	• Mainitaanko (sukupuolten) tasa-arvo teknisen avun suunnittelussa käytössä? Tämä on erittäin tärkeää, koska teknisellä avulla voi-daan myötävaikuttaa sukupuolten tasa-arvoa koskevan erittäin käytännöllisen tietopohjan rakentamiseen rahastoissa. – Jos ei mainita, pohditaan teknisten apuresurssien hyödyntämistä, jotta voidaan rakentaa tietopohja sukupuolten tasa-arvosta horisontaalisena periaatteena. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi ottamalla käyttöön teknisiä apuresursseja erityistutkimuksia varten, hyödyntämällä sukupuolten tasa-arvoa koskevaa asiantuntemusta ja tasa-arvon arviointeja ja välineitä koskevia kokeilu-ja tai käyttämällä rahastoja tasa-arvon tukirakenteiden luomiseen.

Yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen mukaan kunkin toimenpideohjelman on sisällettävä seuraavat osat <i>(on syytä panna merkille, että vaiheita 5, 6 ja 7 ei ole otettu mukaan, koska niissä viitataan liitteisiin):</i>	Tarkastuslistan kysymykset sukupuolten tasa-arvosta
f) rahoitussuunnitelma, joka sisältää seuraavat: – taulukko, jossa eritellään kokonaismäärärahat kunkin rahaston ja kunkin alueluokan osalta koko ohjelmakauden ajalta ja vuosikohtaisesti, mukaan lukien 21 artiklan nojalla siirretyt määrät; – taulukko, jossa eritellään kunkin toimintalinjan kokonaismäärärahat rahastoittain ja alueluokittain sekä kansallinen rahoitusosuus ja tieto siitä, koostuuko se julkisista ja yksityisistä rahoitusosuuksista; – EMKR:stä tuettavien ohjelmien osalta taulukko, jossa eritellään kunkin tuen kohteen tyypin osalta rahastosta ja kansallisesta rahoitusosuudesta saadun tuen kokonaismäärärahat; – AMIF:stä, ISF:stä ja BMVI:stä tuettavien ohjelmien osalta taulukko, jossa eritellään kunkin erityistavoitteen osalta kokonaismäärärahat toimitusmuotoittain sekä kansallinen rahoitusosuus ja tieto siitä, koostuuko se julkisista ja yksityisistä rahoitusosuuksista;	• Sisältääkö rahoitussuunnitelma havainnot sukupuolivaikutusten analyysistä? – Jos ei sisällä, pohditaan rahoitussuunnitelman tarkistamista näiden havaintojen mukaan ottamiseksi. • Onko rahoitussuunnitelmassa otettu huomioon seuraavat seikat: – naisten ja miesten määritetyt kohderyhmät kaikessa heidän moninaisuudessaan – rahoitussuunnitelman vaikutus naisten ja miesten elämään – naisten ja miesten ajankäyttö palkattoman työn ja vapaaehtoistyön osalta – yksityinen talous maksujen ja/tai kustannusten kannalta – muut julkiset määrärahat, kuten liikenne? Jos ei ole, pohditaan rahoitussuunnitelman tarkistamista näiden seikkojen mukaan ottamiseksi.
g) toimet, jotka on toteutettu sen varmistamiseksi, että 6 artiklassa tarkoitetut asianomaiset kumppanit osallistuvat ohjelman laatimiseen, sekä näiden kumppanien rooli ohjelman toteutamisessa, seurannassa ja arvioinnissa;	• Asetuksen 6 artiklan mukaan ”kumppanuuteen osallistuvat ainakin seuraavat kumppanit: [...] asianomaiset kansalaisyhteiskuntaa edustavat elimet, ympäristöalan kumppanit ja sosiaalisen osallisuuden, perusoikeuksien, vammaisten oikeuksien, sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä vastaavat elimet”. Ovatko sukupuolten tasa-arvon edistämisestä vastaavat elimet selkeästi mukana ja onko ne kuvattu? – Jos eivät ole, kartoitetaan sukupuolten tasa-arvon parissa työskentelevät asiaankuuluvat kumppanit ja pohditaan niiden mukaan ottamista ja täysimääräistä osallistumista. – Pohditaan resurssien hyödyntämistä, jotta kyseisten kumppanien varoja ja niihin liittyviä prosesseja koskevia valmiuksia voidaan vahvistaa. Tämä on tärkeää, koska niillä voi olla paljon asiantuntemusta sukupuolten tasa-arvosta, mutta niillä ei ehkä ole riittävästi asiantuntemusta EU:n rahastoista.
h) kunkin 11 artiklan, liitteen III ja liitteen IV mukaisesti laaditun mahdollistavan edellytyksen osalta arvio siitä, onko mahdollistava edellytys täytynyt ohjelman toimittamispäivänä;	• Onko tehty arviointi siitä, miten sukupuolten tasa-arvoon liittyvät mahdollistavat edellytykset on täytetty? – Jos ei ole, tehdään kyseinen arviointi ja otetaan se mukaan.
i) ohjelman viestintää ja näkyvyyttä koskeva suunniteltu lähestymistapa, jossa määritellään tavoitteet, kohdeyleisöt, viestintäkanavat, näkyvyys sosiaalisessa mediassa, suunniteltu budjetti ja asiaankuuluvat seuranta- ja arviointi-indikaattorit;	• Sisältääkö ohjelman viestintää ja näkyvyyttä koskeva lähestymistapa strategian siitä, miten sukupuolten tasa-arvoa edistetään ja varmistetaan sukupuolienäkökulma mukaan ottava viestintä? Esitetäänkö siinä selkeästi, että sukupuolten tasa-arvo on horisontaalinen periaate? Esitetäänkö siinä selkeästi, että hankkeen hakijoiden on tarjottava näyttöä sukupuolten tasa-arvon tavoitteista ja tuloksista ja että kyseiset näytöt on tarjottava myös ohjelman seuranta- ja arviointi-indikaattoreissa? – Jos ei esitetä, tarkistetaan lähestymistapaa, jotta voidaan selkeyttää yhteyksiä sukupuolten tasa-arvon, joka on horisontaalinen periaate, ja viestintästrategian välillä. Sukupuolesta ja viestinnästä on lisätietoa sitä koskevassa EIGEn keinovalikoimassa ja Ruotsin sukupuolentutkimuksen sihteeristön tiivistelmässä tasa-arvoisesta viestinnästä.
j) hallintoviranomainen, tarkastusviranomainen ja elin, joka vastaanottaa komission suorittamat maksut.	• Ymmärtävätkö hallintoviranomaisen ja kaikkien muiden EU:n rahastojen hallinnointiin osallistuvien elinten työntekijät, että sukupuolten tasa-arvo on horisontaalinen periaate? Mitä tietoja ja ohjeita tarjotaan sisäisesti ja kumppaneille? – Jos he eivät ymmärrä asiaa, pohditaan sukupuolten tasa-arvoon liittyvien valmiuksien vahvistamista koskevia toimia ja tukirakenteita, jotka voidaan toteuttaa teknisten apuresurssien avulla.

Esimerkkejä sukupuolten tasa-arvon sisällyttämisestä horisontaalisena periaatteena toimintapoliittisiin tavoitteisiin ja erityistavoitteisiin

Kuvitteellinen esimerkki: havaittujen sukupuolten tasa-arvon puutteiden käsittely toimenpideohjelmassa

Kuvitteellisen eteläeurooppalaisen maan tausta-analyysissä havaittiin, että naisten määrää pienissä ja keskisuurissa yrityksissä (pk-yritykset) voitaisiin lisätä. Valtion hallintoviranomaiset valitsivat kumppanuussopimusta laatiessaan yhdeksi toimintalinjaksi toimintapoliittisen tavoitteen 1: ”älykkäämpi Eurooppa edistämällä innovatiivisia ja älykkäitä taloudellisia muutoksia”. Erityistavoitteeksi valittiin ”pk-yritysten kasvun ja kilpailukyvyn edistäminen”, jonka tuotoksena ”pk-yrityksiä tuetaan luomaan työpaikkoja ja kasvua sekä naisille että miehille”. Tämän tuotoksen yhteydessä hallintoviranomaiset tuottivat lisätietoja ja viittasivat niissä tausta-analyysiin ja tavoitteeseen parantaa naisten asemaa pk-yrityksissä sekä yrittäjinä että työntekijöinä. Näin ollen toimenpideohjelman täytäntöönpanossa kiinnitettiin erityistä huomiota naisten osuuden lisäämiseen pk-yrityksissä, erityisesti aloittavissa yrityksissä. Sitä varten osoitettiin myös erityismäärärahat.

Koska naiset olivat maassa aliedustettuina aloittavissa yrityksissä ja pk-yritysten omistajina, pk-yrityksiin ja yhteisötalouden yrityksiin kohdennetut ohjelmat katsottiin puutteellisiksi. Niissä ei puututtu riittävästi aiheellisiin seikkoihin, jotta naisten osallistumista pk-yrityksissä olisi voitu tarkoituksenmukaisesti lisätä. Tarvittiin palveluja, joiden kohteena olisivat erityisesti naiset, esimerkiksi luotonsaantia, koulutusta ja valmennusta yritysten johtamisesta, sekä hoivapalveluja ja innovatiivisia tietotekniikkapalveluja, joilla voidaan tukea sekä naisten että miesten työ- ja yksityiselämän tasapainoa, esimerkiksi tietotekniikalla tuettuja tukitoimia, joiden avulla voidaan hoitaa ikäihmisiä, sekä muita sosiaalihuollon muotoja. Pk-yritysten kehittäminen voisi olla läpileikkaavaa ESR:n ja EAKR:n toimissa, jotta voidaan ratkaista palkallisen työn ja palkattomien hoivavelvollisuuksien monimutkainen yhdistäminen ja edistää naisten osallistumista koulutusohjelmiin ja pääsemistä palkalliseen työhön. Koulutusta esimerkiksi tarjottiin määrättyillä naisvaltaisilla aloilla ja naisvaltaisissa ammateissa. Yhtä aikaa toteutettiin toimenpiteitä, joilla puututtiin miesten aliedustukseen hoivatyössä – sekä palkallisessa että palkattomassa. Tämän ohella kehitettiin erityisiä tukitoimenpiteitä auttamaan naisyrittäjiä laatimaan liiketoimintasuunnitelmia, saamaan luottoa ja perustamaan omia yrityksiä. Aloitteita käynnistettiin sekä perinteisesti naisvaltaisilla aloilla että yleensä miesvaltaisilla aloilla.

Sukupuolen mukaan jaotellussa säännöllisessä seurannassa arvioitiin annettua tukea, tuensaajien tarpeita, aloittavien yritysten edistymistä, luotonsaantia, yritysten kokoa sekä menestymiseen ja liiketoiminnan jatkumiseen liittyviä indikaattoreita sukupuolen mukaan jaoteltuna. Tällainen seuranta auttoi korjaamaan sukupuoliväärityksiä ohjelman täytäntöönpanossa. Esimerkiksi miehille myönnetyn keskimääräisen (vakuudellisen) luoton havaittiin olevan suurempi kuin naisten saatavilla olevien. Yritysten maksukyvyttömyysaste puolestaan oli yhden vuoden jälkeen korkeampi miesten omistamissa yrityksissä kuin naisten omistamissa uusissa yrityksissä. Entistä paremmalla ja sukupuolinäkökulman paremmin huomioon ottavalla valintaprosessilla edistettiin ohjelman tavoitteita naisten omistamien yritysten osuuden lisäämisestä. Lisäksi hoivapalvelujen saatavuuden lisääminen nosti naisten työllisyysasteita erityiskoulutuksen jälkeen. Tämä johtui siitä, että naisten käytettävissä oleva aika lisääntyi, minkä vuoksi he kykenivät tekemään kokoaikatyötä ja olivat siksi halutumpia työntekijöitä.

Saksa: Ala-Saksissa otetaan huomioon naisten ja miesten kokema todellisuus

Saksan Ala-Saksin osavaltio (Niedersachsen) kehitti yhteisen seuranta-alustan seuraamaan edistymistä horisontaalisissa periaatteissa, muun muassa sukupuolten tasa-arvossa, kaikissa EU:n rahastoissa. Tämän aloitteen yleisenä tavoitteena on koordinoida ja ohjata EU:n rahastojen ohjelmatoimia, jotta niillä voidaan vähentää naisten ja miesten välillä vallitsevaa epätasa-arvoa. Säännöllistä ja tiivistä tietojenvaihtoa edistetään rahastojen välillä, kuten maaseuturahaston ja EAKR:n/ESR:n monen rahaston toimenpideohjelman ja keskuskoordinoituviranomaisen välillä. Sukupuolten tasa-arvoa edistäviä toimenpiteitä ja tarjouspyyntöjen ja hakemusten hallintaa tuetaan aktiivisesti.

© StunningArt/Shutterstock.com

EAKR:n/ESR:n toimenpideohjelman ja maaseuturahaston hallintoviranomaiset sekä niiden ohjausryhmien jäsenet toteuttivat tämän hankkeen osana kokeiluhankkeen Ala-Saksissa. Kokeiluhankkeessa koordinoitiin edistymistä horisontaalisissa periaatteissa, erityisesti sukupuolten tasa-arvossa, koskevien tietojen vaihtoa. Siihen kuului toimia, joilla viestinnästä tehdään sukupuolitietoista ja varmistetaan samalla, että kerätään tietoja, joissa otetaan huomioon naisten ja miesten kokema todellisuus ja raportoidaan siitä hallintokomitealle. Maaseuturahaston ja ESR:n/EAKR:n monen rahaston toimenpideohjelman välisiin keskuskoordinoitimiin kuului jatkuvia keskusteluja naisten ja miesten yhtäläisiin mahdollisuuksiin liittyvän arvioinnin havainnoista. Yksi näiden koordinoitimiin tärkeä tuotos oli huomion kiinnittäminen vaikutuksiin, joita rahoituksen jakautumisella voi olla sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Se tarkoittaa esimerkiksi, että on vältettävä hyväksymästä rahoitusta, joka voisi mahdollisesti edistää naisten kannalta kielteisiä rakenteellisia haittoja tai ylläpitää niitä. Koordinointitoimet ovat olleet myös perustana rahaston kauden 2020 jälkeiselle ohjelmasuunnittelulle.

EAKR:n/ESR:n monen rahaston toimenpideohjelmassa tasa-arvon valtavirtaistaminen on juurrutettu tiukasti kaikkiin ohjelman vaiheisiin – ohjelmasuunnittelusta ohjaukseen, toteuttamiseen ja seurantaan. Tasa-arvon valtavirtaistamisen sekä yhtäläisten mahdollisuuksien periaatteiden edistämiseksi julkaistaan oppaita. Tämä on myös edistänyt sukupuolten tasa-arvoa hankkeiden täytäntöönpanossa. Rahoitusta osoitetaan myös nimenomaisesti naisille ja miehille siten, että noin puolet kaikesta rahoituksesta kohdennetaan naisille. Sukupuolen huomioon ottavia indikaattoreita käytetään kokonaisvaltaisesti, kun tietoja kerätään ja seurataan. Tuloksena on saatu laaja valikoima toimenpiteitä, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa kaikissa toimenpideohjelman yksittäisissä toimintalinjoissa ja keskitytään erityisesti aiheellisiin toimintalinjoihin (pääosin toimintalinjoihin 6 ja 8). Näin varmistetaan myös, että horisontaaliset periaatteet ovat erottamaton osa ohjelmien arviointeja.

Väline 4: EU:n rahastojen koordinointi ja niiden välinen täydentävyys työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämisessä

Johdanto välineeseen

Jäsenvaltiot pystyvät tämän välineen avulla pohdimaan, miten eri rahastoja voidaan käyttää täydentävästi työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämisessä. Sen tarkoituksena on edistää työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen tähtääviä toimenpiteitä Euroopan sosiaalirahasto plussassa (ESR+) ja Euroopan aluekehitysrahastossa (EAKR) / koheesiorahastossa (monesta rahastosta rahoitettuna toimenpiteinä, joissa yhdistetään molempien rahastojen mahdollisuudet). Työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen tähtäävien toimenpiteiden edistäminen näissä kahdessa rahastossa liittyy tiiviisti uuteen työ- ja yksityiselämän tasapainoa koskevaan direktiiviin ⁽⁶¹⁾ sekä komission tiedonantoon työssäkäyvien vanhempien ja omaisiaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisen tukemista koskevasta aloitteesta ⁽⁶²⁾, jossa Euroopan komissio kannustaa nimenomaisesti rahoittamaan eurooppalaisista rahastoista ja Euroopan strategisten investointien rahastosta työ- ja yksityiselämän tasapainottamisen edistämistä ⁽⁶³⁾. EU:n rahastojen ohjelmasuunnitteluun ja investointeihin osallistuvat kansalliset ja alueelliset hallintoviranomaiset voivat käyttää välinettä jäsenvaltiasolla. Se on erityisen merkityksellinen laadittaessa kumppanuussopimuksia ja toimenpideohjelmia määrittämällä rahastojen yhdistetty käyttö kumppanuussopimuksen tasolla ja yksilöimällä tämä yhdistelmä toimenpideohjelman tasolla.

Väline perustuu yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 8 artiklan b alakohdan ii alakohtaan rahastojen välisestä koordinoinnista, rajauksesta ja täydentävyydestä, jotta EAKR:n (ja koheesiorahaston) ja ESR+:n käyttö voidaan yhdistää. Yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 20 artiklassa

todetaan, että nämä kolme rahastoa ”voivat myöntää yhdessä tukea Investoinnit työpaikkoihin ja kasvuun -tavoitteen mukaisille ohjelmille”. Se perustuu myös yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen johdanto-osan 5 kappaleeseen, jonka mukaan ”[j]äsenvaltioiden ja komission olisi pyrittävä poistamaan epätasa-arvoa, edistämään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa ja ottamaan huomioon sukupuolinäkökohdat” EU:n rahastoissa. Vuosien 2011–2020 tasa-arvosopimuksessa kuvataan, miten sukupuolten epätasa-arvoon voidaan puuttua EU:n rahastoilla, muun muassa edistämällä naisten ja miesten työ- ja yksityiselämän tasapainon parantamista. Euroopan parlamentissa, Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa, Euroopan parlamentin päätöslauselmassa EU:n naisten ja miesten tasa-arvostrategiasta vuoden 2015 jälkeen ja kehyksessä sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevaksi strategiseksi toimintaohjelmaksi 2016–2019 kannustetaan käyttämään EU:n rahastoja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Kahdessa viimeksi mainitussa kehoitetaan Euroopan komissiota tukemaan jäsenvaltioita, jotta ne käyttävät EU:n rahastoja sukupuolinäkökulman huomioon ottavissa investoinneissa.

Välineessä keskitytään myös uuteen direktiiviin työ- ja yksityiselämän tasapainosta sekä komission tiedonantoon työssäkäyvien vanhempien ja omaisiaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisen tukemista koskevasta aloitteesta ja sen kehoitukseen laatia lainsäädännöllisiä ja muita kuin lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joilla puututaan naisten aliedustukseen työmarkkinoilla ja heidän yliedustukseensa korvauksetta tehtävässä hoivatyössä. Sitä varten komissio ”varmistaa yhdessä jäsenvaltioiden kanssa, että Euroopan sosiaalirahasto ja muut rakenne- ja investointirahastot

⁽⁶¹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1158, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, vanhempien ja omaistaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta ja neuvoston direktiivin 2010/18/EU kumoamisesta. Saatavilla osoitteessa https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.188.01.0079.01.ENG

⁽⁶²⁾ Euroopan komissio (2017). *Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: työssäkäyvien vanhempien ja omaisiaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisen tukemista koskeva aloite*. COM/2017/0252 final. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2017:252:FIN>

⁽⁶³⁾ Milotay, N. (2019). *Briefing EU Legislation in Progress: A new directive on work-life balance*. Bryssel: Euroopan parlamentin tutkimuspalvelu (EPRS). Saatavilla osoitteessa [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614708/EPRS_BRI\(2018\)614708_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614708/EPRS_BRI(2018)614708_EN.pdf)

tukevat riittävästi työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen tähtääviä toimenpiteitä”⁽⁶⁴⁾.

Rahastojen välisen koordinoinnin ja täydentävyyksien parantamiseen tähtäävät vaiheet

Tässä välineessä on neljä päävaihetta:

- Vaihe 1: Yhdenmukaistaminen sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevan strategisen sitoutumisen tavoitteiden kanssa (ja työ- ja yksityiselämän tasapainoa koskevan uuden direktiivin yhdenmukaistaminen kansallisten tasa-arvoa koskevien toimintalinjojen ja/tai suunnitelmien kanssa).
- Vaihe 2: Määritetään ESR+:ssa ja EAKR:ssä mahdolliset tukitoimet, joilla voidaan edistää työ- ja yksityiselämän tasapainoa.
- Vaihe 3: Kehitetään tukitoimia työ- ja yksityis-

elämän tasapainon edistämiseksi.

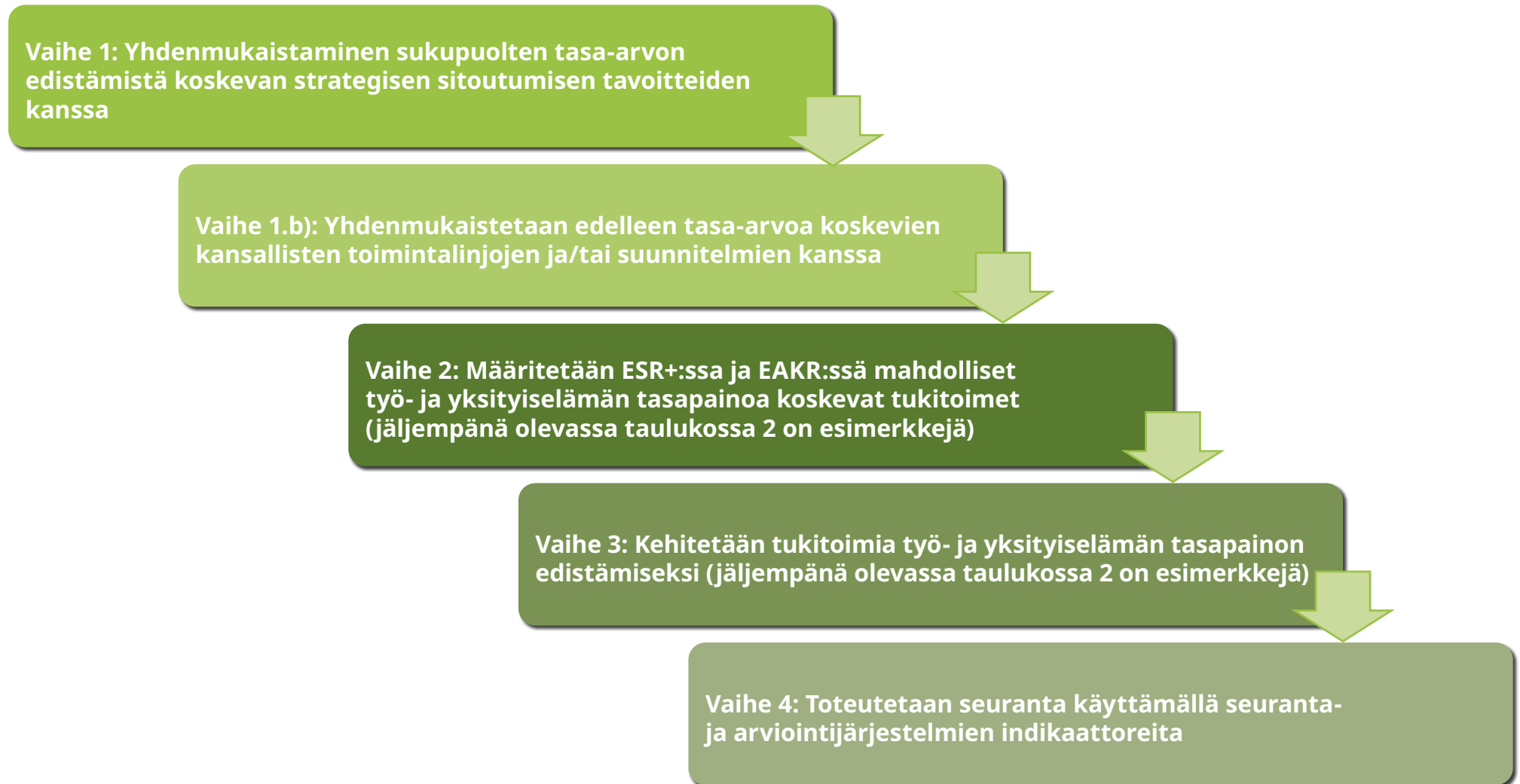
- Vaihe 4: Toteutetaan seuranta käyttämällä seuranta- ja arviointijärjestelmien indikaattoreita. Indikaattorien pitäisi olla laadullisia, määrällisiä ja taloudellisia (koska taloudellisilla indikaattoreilla voidaan seurata työ- ja yksityiselämän tasapainon rahoittamista).

Nämä vaiheet ovat lähtökohta sellaisten kumppanuussopimusten ja toimenpideohjelmien laatimiseksi, jotka perustuvat

- EU:n kaiken kattaviin toimintapolitiittisiin tavoitteisiin naisten ja miesten yhtäläisistä oikeuksista ja mahdollisuuksista työllisyyteen työmarkkinoilla
- yhteisiin rahastojen välisiin toimiin ja
- luotettaviin seuranta- ja arviointikehyksiin, joissa raportoidaan edistymisestä työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämisessä sukupuolinerokäytännöistä.

⁽⁶⁴⁾ Euroopan komissio (2017). *Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: työssäkäyvien vanhempien ja omaisiaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisen tukemista koskeva aloite*. COM/2017/0252 final. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2017:252:FIN>

Kaavio 3. Rahastojen välisen koordinoinnin ja täydentävyyksien parantamiseen tähtäävät vaiheet

Vaihe 1: Yhdenmukaistaminen sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevan strategisen sitoutumisen tavoitteiden kanssa

Ensimmäisessä vaiheessa varmistetaan yhdenmukaisuus sukupuolten tasa-arvoa koskevien EU:n tavoitteiden kanssa. Niitä ovat sukupuolten tasa-arvon edistämistä vuosina 2016–2019 koskevan strategisen sitoutumisen tavoitteet, jotka puolestaan ovat yhdenmukaisia Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin kanssa:

- taataan parempi työ- ja yksityiselämän tasapaino vanhemmille ja ihmisille, joilla on hoivavelvoituksia
- varmistetaan laaja toimintapoliittinen kehys, jolla tuetaan vanhempien osallistumista työmarkkinoille sekä aiempaa yhdenvertaisempaa vapaiden ja joustavien työjärjestelyjen käyttöä, ja pohditaan muun muassa mahdollista vertailua
- käytetään EU:n rahoitusvälineitä kohdennetusti, jotta voidaan tukea jäsenvaltioita ja edistää tietämyksen lisäämistä
- seurataan lastenhoitoa koskevien Barcelonan tavoitteiden saavuttamista jäsenvaltioissa ja tuetaan niitä siinä, jotta tavoitteita voidaan nostaa ja omaksua entistä kokonaisvaltaisempi lähestymistapa, esimerkiksi sisällyttämällä muiden huollettavien hoitoa, esteettömyyttä ja laatua koskevat toimenpiteet, jotta naisten osallistumista työmarkkinoille voidaan lisätä, ja

- seurataan kansallisia uudistustoimenpiteitä EU-ohjausjaksolla työllisyyden suuntaviivojen mukaisesti.

Kun yhdenmukaisuus näiden tavoitteiden kanssa on varmistettu, varmistetaan yhdenmukaisuus tasa-arvoa koskevien kansallisten tavoitteiden kanssa. Ne esitetään tavallisesti maan kansallisessa tasa-arvopolitiikassa.

Vaiheet 2 ja 3: Määritetään ja laaditaan mahdollisia työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen tähtääviä tukitoimia

Jäljempänä olevassa taulukossa ehdotetaan tukitoimia rahastoja koskevien asetusehdotusten tavoitteiden mukaisesti. Siihen on myös lisätty ehdotuksia toimista, joita säädöksissä ei nimenomaisesti mainita. Niillä tuettaisiin työ- ja yksityiselämän tasapainoa edistämällä hoivan tarjoamisen laatua ja saatavuutta; tukemalla aktiivista ikääntymistä; vahvistamalla terveydenhoidon yhdenmukaista tiedottamista; edistämällä yhteisten palvelujen yhdistämistä; ja edistämällä työllistettävyyden, maahanmuuttajien tuen ja hoivatyövoiman laajentamisen yhdistämistä parantamalla hoivaan liittyvän työllisyyden laatua. Nämä toimet esitetään ohjeina, joita havainnollistetaan esimerkeillä EAKR:ää ja ESR+:aa varten. Ne auttavat miettimään mahdollisia tukitoimia ja hankesuunnittelun tekijöitä.

Lisätietoa toimintapoliittisesta tavoitteesta 4

Esimerkiksi yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen toimintapoliittisessa tavoitteessa 4 (sosiaalisempi Eurooppa panemalla täytäntöön Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin) on kattava luettelo mahdollisista toimista. Kun näiden mahdollisten alojen sukupuoliulottuvuudet otetaan huomioon, EU:n rahastoja voidaan käyttää täsmällisesti ja luovasti sukupuolten epätasa-arvon monimutkaisten ja toisiinsa liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi ja entistä kokonaisvaltaisempien ratkaisujen laatimiseksi.

Taulukko 2. Muut kuin lainsäädännölliset toimet, joilla voidaan tukea työ- ja yksityiselämän tasapainoa

Vaihe 2: Määritetään mahdolliset tukitoimet vuoden 2020 jälkeistä kautta koskevasta asetuksesta	Vaihe 3: Laaditaan sukupuolinäkökulman huomioon ottavia toimia työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämiseksi EAKR:ssä (jäljempänä olevat tukitoimet ovat vain esimerkkejä)	Vaihe 3: Laaditaan sukupuolinäkökulman huomioon ottavia toimia työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämiseksi ESR:ssä (jäljempänä olevat tukitoimet ovat vain esimerkkejä)
Toimintapoliittinen tavoite 1: älykkäämpi Eurooppa edistämällä innovatiivisia ja älykkäitä taloudellisia muutoksia (EAKR:ssä pääasiallinen toimintapoliittinen tavoite, ESR+:ssa täydentävä toimintapoliittinen tavoite) • Pk-yritysten liiketoimintainfrastruktuuri (myös teollisuusalueet) • Pk-yritysten kehittäminen ja kansainvälistyminen • Taitojen kehittäminen älykästä erikoistumista, teollisuuden muutosprosessia ja yrittäjyyttä varten • Pitkälle kehitetyt tukipalvelut pk-yrityksille ja niiden ryhmittymille (myös johtamis-, markkinointi- ja suunnittelupalvelut) • Yrityshautomot, tuki spin-off- ja spin-out-yrityksille ja startup-yrityksille • Pääasiassa pk-yrityksiä hyödyttävät innovointiklusterituki ja yritysverkostot • Innovointiprosessit pk-yrityksissä (prosessien, organisaation, markkinoinnin, yhteiskehittämisen, käyttäjien ja kysynnän ohjaama innovointi) • Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään kiertotalouteen	Perustetaan tiloja lastenhoitoon ja ylisukupolvisen hoivaan yritysten, teollisuusalueiden ja hautomakeskusten osina. Kehitetään lastenhoitoa ja sosiaalihuollon palveluja tarjoavia pk-yrityksiä. Helpotetaan pk-yritysten välisten klusterien innovointia yhteisistä hoivapalveluista ja -tiloista. Tuetaan innovointiklustereita ja yritysverkostoja, jotka hyödyttävät pääasiassa pk-yrityksiä, tekemällä erityisiä arviointeja naisten ja miesten omistamien pk-yritysten tarpeista ja nais- ja miespuolisten työntekijöiden tarpeista.	Kehitetään pk-yrityksissä koulutusaloitteita, joilla edistetään muutoksia naisten (hoivaajina) ja miesten (elättäjinä) perinteisissä sukupuolirooleissa.
Toimintapoliittinen tavoite 2: vihreämpi, vähähiilinen Eurooppa edistämällä puhdasta ja oikeudenmukaista energiakäyttöä, vihreitä ja sinisiä investointeja, kiertotaloutta, ilmastomuutokseen sopeutumista ja riskien ehkäisemistä ja hallinnointia (pääasiallinen toimintapoliittinen tavoite EAKR:ssä, täydentävä toimintapoliittinen tavoite ESR+:ssa) • Kotitalouksien jätehuolto: mekaanis-biologinen käsittely, lämpökäsittely • Kaupunkiliikenteen infrastruktuurit	Tarkistetaan kierrätyskeskusten sijainti naisten ja miesten tarpeiden kannalta. (Koska naiset käyttävät keskimäärin enemmän aikaa kotitalouksien jätehuoltoon, jätehuollon järjestäminen vaikuttaa naisten ajankäyttöön. Kun tämä otetaan huomioon kehitettäessä aloitteita kotitalouksien jätehuollosta, voidaan lisätä naisten käytettävissä olevaa aikaa, antaa heille mahdollisuuksia osallistua muihin toimiin ja parantaa heidän työ- ja yksityiselämänsä tasapainoa.) Suunnitellaan puhtaan kaupunkiliikenteen infrastruktuureita naisten ja miesten liikkumistarpeiden arvioinnin perusteella.	

Vaihe 2: Määritetään mahdolliset tukitoimet vuoden 2020 jälkeistä kautta koskevasta asetuksesta	Vaihe 3: Laaditaan sukupuolinäkökulman huomioon ottavia toimia työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämiseksi EAKR:ssä (jäljempänä olevat tukitoimet ovat vain esimerkkejä)	Vaihe 3: Laaditaan sukupuolinäkökulman huomioon ottavia toimia työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämiseksi ESR:ssä (jäljempänä olevat tukitoimet ovat vain esimerkkejä)
Toimintapoliittinen tavoite 3: tiiviimmin yhteen liittynyt Eurooppa parantamalla liikkuvuutta sekä tieto- ja viestintä-tekniikan alueellista liitettävyyttä (EAKR:ään sovellettava toimintapoliittinen tavoite) • Pyöräilyinfrastruktuuri • Kaupunkiliikenteen digitalisointi • Multimodaaliliikenne (Trans-European Transport Network – TEN-T) • Multimodaaliliikenne (ei kaupunkiliikenne) • Liikenteen digitalisointi: muut liikennemuodot	Varmistetaan, että liikenteen suunnittelussa ja järjestämisessä osoitetaan, että on sovellettu sukupuolen mukaan jaoteltua ajankäyttöanalyysia ja että siinä huolehditaan useista hoivaan liittyvistä matka- ja kuljetustoimista.	
Toimintapoliittinen tavoite 4: sosiaalisempi Eurooppa pane-malla täytöntöön Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin (pääasiallinen toimintapoliittinen tavoite ESR+:ssa, täydentävä toimintapoliittinen tavoite EAKR:ssä) • Varhaiskasvatuksen infrastruktuuri • Perus- ja keskiasteen koulutuksen infrastruktuuri • Ammatti- ja aikuiskoulutuksen infrastruktuuri • Asumisinfrastruktuuri maahanmuuttajille, pakolaisille ja kansainvälisen suojelun piiriin kuuluville tai sitä hakeville henkilöille • Asumisinfrastruktuuri (muille kuin maahanmuuttajille, pakolaisille ja kansainvälisen suojelun piiriin kuuluville tai sitä hakeville henkilöille) • Terveystuella infrastruktuuri • Terveystuella laitteet • Liikkuva terveystuella kalusto • Toimenpiteet työmarkkinoille pääsyn parantamiseksi • Nuorisotyöllisyyden ja nuorten sosioekonomisen integraation tukeminen • Itsenäisen ammatinharjoittamisen ja yrityksen perustamisen tukeminen • Tuki sosiaaliselle taloudelle ja sosiaalisille yrityksille • Toimenpiteet työmarkkinainstituutioiden ja -palvelujen uuden-aikaistamiseksi ja vahvistamiseksi, jotta voidaan arvioida ja ennakoida osaamistarpeet ja varmistaa oikea-aikainen ja räätälöity apu • Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen ja työmarkkina-siirtymien tukeminen • Työvoiman liikkuvuuden tukeminen	Investoidaan lastenhoito- ja sosiaalihoitotilojen rakentamiseen, myös korkeakoulu- ja ammattikoulukeskuksissa ja lisätään samalla hoivatyövoimaa. Varmistetaan ylisukupolvisen asumisen, sosiaalihoillon ja sosiaalipalvelujen – myös vähähiilisten palvelujen – järjestäminen sosiaalisen osallisuuden, yhteisöjen yhteenkuuluvuuden ja kestävyysparantamiseksi. Yhdistetään terveydenhuoltoteknologioiden innovoinnit pk-yritysten laajentamiseen, ajankäyttöanalyysiin, hoivatilojen laajentamiseen ja digitaalista osallisuutta koskeviin toimiin (EAKR ja ESR+ yhdessä). Tuetaan hoivainfrastruktuurin laajentamista ja hoivatyövoiman lisäämistä nuorisotyöllisyyttä ja iäkkäämpien työntekijöiden työllistettävyyttä koskevilla ohjelmilla sekä keskitytään työvoiman liikkuvuuteen (EAKR ja ESR+ yhdessä). Laajennetaan koulutuksen ja hoivan tuen tukikelpoisuutta sisältämään hoivatilojen infrastruktuuri (EAKR ja ESR+ yhdessä).	Sisällytetään lastenhoidon järjestäminen tukikelpoisen infrastruktuurin laajentamiseen kaikilla julkisen oppivelvollisuuskoulutuksen aloilla, jotta voidaan lisätä laadukkaan, edullisen ja helposti saatavilla olevan lastenhoidon saatavuutta (koulutustiloihin sisältyvän lastenhoidon laajentaminen lisää infrastruktuuri-investointeja ja vähentää matkoihin liittyviä päästöjä ja kiireestä johtuvia paineita). Luodaan innovaatioita erikoisten perheiden ja kokoonpanoltaan erilaisten kotitalouksien asumisjärjestelyjä varten, muun muassa parantamalla ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden palveluja. Sisällytetään hoivapalvelujen järjestäminen yhteisötalouden yritysten tukeen. Tuetaan työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen tähtäävien käytäntöjen kehittämistä kaikenkokoisten työnantajien keskuudessa ”terveen ja mukautetun työympäristön” mukaisesti, muun muassa innovatiivisilla joustavalla työllä koskevilla käytännöillä ja ajankäyttöön liittyvää stressiä vähentävillä aloitteilla.

Vaihe 2: Määritetään mahdolliset tukitoimet vuoden 2020 jälkeistä kautta koskevasta asetuksesta	Vaihe 3: Laaditaan sukupuolinäkökulman huomioon ottavia toimia työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämiseksi EAKR:ssä (jäljempänä olevat tukitoimet ovat vain esimerkkejä)	Vaihe 3: Laaditaan sukupuolinäkökulman huomioon ottavia toimia työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämiseksi ESR:ssä (jäljempänä olevat tukitoimet ovat vain esimerkkejä)
- Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla - Toimenpiteet, joilla edistetään työ- ja yksityiselämän tasapainoa, kuten lasten ja huollettavien henkilöiden hoitopalveluja - Toimenpiteet, joilla edistetään tervettä ja asianmukaista työympäristöä ja puututaan terveysriskeihin, myös edistämällä liikuntaa - Toimenpiteet, joilla kannustetaan aktiivista ja tervettä ikääntymistä - Tuki varhaiskasvatukseen (pois lukien infrastruktuuri) - Tuki perusasteen ja keskiasteen koulutukseen (pois lukien infrastruktuuri) - Tuki korkea-asteen koulutukseen (pois lukien infrastruktuuri) - Tuki aikuiskoulutukseen (pois lukien infrastruktuuri) - Toimenpiteet, joilla edistetään yhtäläisiä mahdollisuuksia ja aktiivista osallistumista yhteiskunnan toimintaan - Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien, koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan - Tuki syrjäytyneiden yhteisöjen, kuten romanien, kanssa toimivalle kansalaisyhteiskunnalle - Erietyiset toimet kolmansien maiden kansalaisten työelämään osallistumisen parantamiseksi - Toimenpiteet kolmansien maiden kansalaisten integroimiseksi yhteiskuntaan - Toimenpiteet perhe- ja yhteisölähtöisten hoitopalvelujen tarjonnan parantamiseksi - Toimenpiteet terveydenhuoltojärjestelmien saatavuuden, tehokkuuden ja kestävyuden parantamiseksi (pois lukien infrastruktuuri) - Toimenpiteet pitkäaikaishoidon saatavuuden parantamiseksi (pois lukien infrastruktuuri) - Toimenpiteet sosiaalisen suojelun järjestelmien nykyaikaistamiseksi, mukaan lukien sosiaalisen suojelun saatavuus	Yhdistetään hoivatiilojen ja -infrastruktuurin laajentaminen toimiin, joilla tuetaan pääsyä työmarkkinoille, aktiivista ja tervettä elämää ja puututaan sosiaaliseen ja taloudelliseen syrjäytymiseen (EAKR ja ESR+ yhdessä). Luodaan innovaatioita, joilla lisätään romanien osallisuutta ja parannetaan heidän pääsyään hoito- ja koulutuspalveluihin (EAKR ja ESR+ yhdessä). Kehitetään tasa-arvoa asumisessa ja infrastruktuurisuunnittelussa koskevaa asiantuntemusta ja hyödynnetään sitä hankkeissa. Tuetaan innovatiivisia yhteisöpohjaisia asumista koskevia yhteistyöhankkeita, joissa yhdistetään ylisukupolvisen asumisen muodot ja yhteisöpohjaiset hoivan järjestämisen muodot.	Osoitetaan yhteydet koko uuden osaamisen ja työllisyyden ohjelmassa ja keskitytään nykyaikaistamaan työmarkkinoita ja edistämään työtä joustavuuden ja turvallisuuden uusilla muodoilla ⁽⁶⁵⁾. Edistetään innovaatioita työllisyys- ja osaamistoimissa, jotka liittyvät hoivatyövoiman lisäämiseen, jotta voidaan lisätä EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten osallistumista työmarkkinoille ja kotimaista työvoimaa. Tuetaan innovointia yhteisöpohjaisten hoivapalvelujen suunnittelussa, luomisessa ja toteuttamisessa, muun muassa ylisukupolvisia hoivaa, digitaalista terveydenhoitoa, hoivatyövoiman lisäämistä ja kaupunki- ja liikenneinfrastruktuuria. Tuetaan lastenhoidon ja hoivapalvelujen parantamista koskevaa innovointia ja yhdistämistä toimenpiteisiin, joilla puututaan köyhyyteen ja syrjäytymiseen.

⁽⁶⁵⁾ Eurostat (2018). *Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 Strategy. Vuoden 2018 painos*. Bryssel: Eurostat. Saatavilla osoitteessa: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/9087772/KS-02-18-728-EN-N.pdf/3f01e3c4-1c01-4036-bd6a-814dec66c58c>

Vaihe 2: Määritetään mahdolliset tukitoimet vuoden 2020 jälkeistä kautta koskevasta asetuksesta	Vaihe 3: Laaditaan sukupuolinäkökulman huomioon ottavia toimia työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämiseksi EAKR:ssä (jäljempänä olevat tukitoimet ovat vain esimerkkejä)	Vaihe 3: Laaditaan sukupuolinäkökulman huomioon ottavia toimia työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämiseksi ESR:ssä (jäljempänä olevat tukitoimet ovat vain esimerkkejä)
Toimintapoliittinen tavoite 5: lähempänä kansalaisia oleva Eurooppa edistämällä kestävää ja integroitua kehitystä kaupunki-, maaseutu- ja rannikkoalueilla sekä paikallisia aloitteita (sekä ESR+:aan että EAKR:ään sovellettava toimintapoliittinen tavoite) - Matkailuun liittyvän julkisen omaisuuden suojelu, kehittäminen ja edistäminen ja niihin liittyvät matkailupalvelut - Kulttuuriperinnön ja kulttuuripalvelujen suojelu, kehittäminen ja edistäminen - Luonnonperinnön ja ekomatkailun suojelu, kehittäminen ja edistäminen - Julkisten tilojen fyysinen elvyttäminen ja turvallisuus	Edistetään innovaatioita paikallisyhteisöjen hoivapalveluissa ja varmistetaan pääsy hoiva- ja koulutuspalveluihin omalla kielellä ja otetaan siinä asianmukaisesti huomioon yhteisöjen kulttuuriperintö ja elinalueet (EAKR ja ESR+ yhdessä). Edistetään innovaatioita julkisten tilojen ja rakennusten elvyttämisessä ja turvallisuudessa ja otetaan siinä huomioon tietämys sukupuolitietoisesta suunnittelusta.	Tuetaan innovaatioita julkisiin matkailupalveluihin osallistuvien työntekijöiden hoivan järjestämisessä.
Muut toimintapoliittisiin tavoitteisiin 1–5 liittyvät koodit (sovellettavissa sekä EAKR:ään että ESR+:aan) - Ohjelmista vastaavien viranomaisten ja rahastojen täytäntöönpanoon liittyvien elinten valmiuksien parantaminen - Yhteistyön tehostaminen sekä jäsenvaltiossa että sen ulkopuolella olevien kumppanien kanssa - Ristiinrahoitus EAKR:n puitteissa (tuki ESR+:n tyyppisille toimille, jotka ovat tarpeen toimen EAKR-osuuden täytäntöönpanon kannalta ja suoraan yhteydessä siihen)	Parannetaan ohjelmien yhteisiä toimia, jotka koskevat lastenhoito- ja sosiaalihuoltoinfrastruktuurin laajentamista ja siihen liittyvän hoivatyövoiman lisäämistä. Parannetaan tehokkaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusanalyysin kannalta merkittävien tietojen laatua, saatavuutta ja soveltamista, jotta saadaan tietoa työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämistä koskevia ohjelman toimintalinjoja ja rahoitettuja toimia varten. Parannetaan hallintoviranomaisten ja muiden ohjelman toteuttamiseen osallistuvien tietämystä ja ymmärrystä ajankäytön, hoivapalvelujen, liikenteen ja infrastruktuurin käytön ylisukupolvisista ulottuvuuksista.	Parannetaan ohjelmien yhteisiä toimia, jotka koskevat lastenhoito- ja sosiaalihuoltoinfrastruktuurin laajentamista ja siihen liittyvän hoivatyövoiman lisäämistä. Parannetaan tehokkaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusanalyysin kannalta merkittävien tietojen laatua, saatavuutta ja soveltamista, jotta saadaan tietoa työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämistä koskevia ohjelman toimintalinjoja ja rahoitettuja toimia varten. Parannetaan hallintoviranomaisten ja muiden ohjelman toteuttamiseen osallistuvien tietämystä ja ymmärrystä ajankäytön, hoivapalvelujen, liikenteen ja infrastruktuurin käytön ylisukupolvisista ulottuvuuksista.
Tekninen tuki (sovellettavissa sekä EAKR:ään ja ESR+:aan) - Tiedottaminen ja viestintä - Valmistelu, täytäntöönpano, seuranta ja valvonta - Arviointi ja selvitykset, tietojenkeruu - Jäsenvaltioiden viranomaisten, tuensaajien ja asianomaisten kumppanien valmiuksien vahvistaminen	Lisätään seurantaan ja arviointiin liittyvää raportointia, jotta voidaan ottaa mukaan työ- ja yksityiselämän tasapainoa koskevia erityistoimia ja sukupuolten tasa-arvoa edistäviä toimia. Parannetaan ennakkoanalyysia, ohjelmien ja hankkeiden sisältöä, seurantaa ja arviointia.	Lisätään seurantaan ja arviointiin liittyvää raportointia, jotta voidaan ottaa mukaan työ- ja yksityiselämän tasapainoa koskevia erityistoimia ja sukupuolten tasa-arvoa edistäviä toimia. Parannetaan ennakkoanalyysia, ohjelmien ja hankkeiden sisältöä, seurantaa ja arviointia.

Vaihe 4: Seurannan toteuttaminen käyttämällä seuranta- ja arviointijärjestelmien indikaattoreita

Kun työ- ja yksityiselämän tasapainon edistämiseksi valitaan ja laaditaan ehdotettuja toimia käyttämällä ESR+:aa ja EAKR:ää, jäsenvaltioiden hallintoviranomaisten edustajia kehoitetaan käymään läpi vaihe 3. Siinä heidän olisi otettava huomioon toivotut

tulokset sekä asianomaiset edistymis- ja muutosindikaattorit, jotta tulosten saavuttamista voidaan seurata. Seuraavassa esimerkissä havainnollistetaan, miten sidosryhmät pystyvät vaihtomenettelyä käyttämällä ottamaan huomioon ydintavoitteen, toimet, joilla kyseisen tavoitteen saavuttamisessa edetään, ja indikaattorit ⁽⁶⁶⁾, joista saadaan tietoa toimiin, seurantaan ja arviointiin.

Tasa-arvotavoite: taataan parempi työ- ja yksityiselämän tasapaino vanhemmille ja ihmisille, joilla on hoivavelvollisuuksia

(Nämä indikaattorit ⁽⁶⁷⁾ ovat vain esimerkkejä)

1. Tuotosindikaattorit

- julkisesti rahoitettujen, joustavien ja korkealaatuisten lastenhoitopalvelujen tarjonnan lisääminen
- joustavien, kohtuuhintaisten ja korkealaatuisten vanhustenhoitopalvelujen tarjonnan lisääminen, mukaan lukien digitaalitekнологia, yhteishoiva ja sukupolvien väliset hoivapalvelut
- julkisin varoin rahoitettujen, joustavien ja korkealaatuisten palvelujen tarjonnan lisääminen vammaisille, myös lapsille
- enemmän varoja hoivatyövoiman kehittämiseen sosiaalihuollossa, vanhustenhoidossa ja lastenhoidossa
- hoivapalvelujen saatavuuden parantaminen työmarkkinoille osallistumisen tukemiseksi
- työnantajien/yrittäjien entistä suurempi tuki joustotyölle ja vaihtoehtoisille työjärjestelyille
- työntekijöiden suurempi riippumattomuus omien työaikajärjestelyjensä luomisessa
- miesten suurempi osuus hoiva-ammateissa ja paremmat työehdot sekä nais- että mies-työntekijöille koko hoiva-alalla

2. Tulosindikaattorit

- miesten hoivatoimiin käyttämän ajan osuuden lisääntyminen
- naisten ja miesten työllisyyden lisääntyminen virallisessa hoivatyössä
- nais- ja miestyöntekijöiden työehtojen parantuminen hoiva-alalla
- naisten, myös maahanmuuttajanaisten, parantunut palkalliseen työhön pääsy ja palkallisen työn tuntimäärän lisääntyminen
- vaihtoehtoisten työjärjestelyjen käytön lisääntyminen

3. Vaikutusindikaattorit

- hoivan tasapuolisempi jakautuminen
- tasapuolisempi ajankäyttö naisten ja miesten välillä
- naisten ja miesten, myös maahanmuuttajanaisten ja -miesten, parantunut taloudellinen, fyysinen ja henkinen hyvinvointi ja terveys
- kasvaneesta työvoimasta ja (sukupuolen mukaan eriytetystä) hoiva-alasta saatavien verotulojen kasvu
- talouden tuotosten kasvu työllisyyden lisääntymisen myötä

⁽⁶⁶⁾ Muokattu teoksesta Fitzgerald, R. & Michie, R. (2000). "Experiences, good practice and lessons for evaluating gender equality outcomes in Structural Fund programmes." *Evaluation for Equality Conference*, Opinnäyte esitetty Edinburghissa, 17.–19. syyskuuta 2000.

⁽⁶⁷⁾ Indikaattorit tulee muodostaa lukuina ja/tai prosenttiosuuksina. On suositeltavaa keskittyä prosenttiosuuksiin, koska pelkät luvut eivät ole indikaattoreiden kannalta riittäviä.

Tšekki: naisten ja miesten työ- ja yksityiselämän tasapainon parantaminen

Tšekki pyrkii parantamaan työ- ja yksityiselämän tasapainoa ja naisten asemaa työmarkkinoilla eri toimenpiteillä käyttämällä ESR:n ja EAKR:n rahoitusta yhdessä kansallisten varojen kanssa. Tšekissä naisilla on työmarkkinoilla tällä hetkellä useita haittoja:

- naisten pääsy työllisyyteen on miehiä rajatumpaa
- naisten urakehitys ei vastaa miesten urakehitystä
- naisilla on miehiä enemmän ajankäyttöä koskevia vaatimuksia palkkatyön ja hoivavelvollisuuksien yhteensovittamisen osalta
- naisten haittana on huomattava palkkaero.

© FGC/Shutterstock.com

Koska julkisia lastenhoitopalveluja ei ole ja edullisia vaihtoehtoja on vähän, naiset eivät pysty osallistumaan työmarkkinoille. OECD:n tietojen mukaan alle 12-vuotiaiden lasten äitien työllisyysaste on kaikista EU:n jäsenvaltioista matalin Tšekissä, ja alle 3-vuotiaiden lasten äitien työllisyysasteet ovat myös matalia ⁽⁶⁸⁾. Nämä haasteet yritetään ratkaista useilla eri toimilla yhdistämällä julkisia varoja ja ERI-rahastojen resursseja. Prahan toimenpideohjelman yhteydessä esimerkiksi kehitetään edullisten ja paikallisesti saatavilla olevien lastenhoitopalvelujen verkostoa. Tarkoituksena on lisätä naisten mahdollisuuksia yhdistää työ ja yksityiselämä paikkaamalla palvelujen nykyisiä puutteita. Uuteen järjestelmään kuuluu koulutusohjelmia esikoulun opettajille ja uusille tai nykyisille esikouluyrittäjille. Lainsäädännöllisenä toimenpiteenä on otettu käyttöön isyysvapaa, jotta miehet voivat osallistua lastenhoitoon ⁽⁶⁹⁾. Sitä voivat käyttää isät tai kaikki henkilöt, jotka ovat ottaneet hoitaakseen enintään 7-vuotiaan lapsen ja jotka korvaavat vanhempien antaman hoidon.

Tšekin ESR-ohjelmassa yhdistetään kahden rahaston varoja ja kehitetään toimenpiteitä, joilla otetaan käyttöön joustavia työjärjestelyjä keinona helpottaa palkkatyön ja hoivavelvollisuuksien yhteensovittamista. Sen ohella EAKR:n rahoitusta osoitetaan lastenhoitoinfrastruktuuriin tehtäviin investointeihin, jotta voidaan rakentaa ja käyttää edullisten ja paikallisesti saatavilla olevien lastenhoitopalvelujen valtakunnallista verkostoa.

Muita työ- ja yksityiselämän tasapainon parantamiseen tähtääviä toimia ovat työnantajien koulutus, valistus ja kuuleminen, palkkojen suora rahoitustuki joustavien työjärjestelyjen käyttöön ottamiseksi, sukupuoleen liittyvien stereotyyppien käytön välttäminen ja sukupuolisyrjintää koskevan tiedon lisääminen koulutuksen ja valistuksen avulla. Myös aloitteet, joilla kannustetaan miehiä osallistumaan lastenhoitoon ja huollettavien hoivaan, ovat olleet tärkeitä. Niitä tuetaan valistuksella, eri aiheiden esittelyllä, miesten kouluttamisella hoivatyöhön sekä tukemalla miespuolisten työntekijöiden työ- ja yksityiselämän yhteensovittamista, muun muassa antamalla miehille neuvontaa vanhempainvapaasta.

⁽⁶⁸⁾ Vuosien 2014–2020 ohjelmakauden kumppanuussopimus.

⁽⁶⁹⁾ Sairausvakuutuksesta annetun lain nro 187/2006 (säädöskokoelma), joka on ollut voimassa 1. tammikuuta 2009 lähtien, muutos hyväksyttiin Tšekin senaatissa vuonna 2017.

Kuvitteellinen esimerkki 1: palkkatyön ja lastenhoidon yhteensovittaminen

Vaihe 1: Määritetään tausta

Ines on 36-vuotias nainen, jolla on 3-vuotias poika. Hän on yksinhuoltaja, ja hän työskentelee kokoaikaisesti asiantuntijatehtävässä pk-yrityksessä. Hänen poikansa on paikallisessa julkisessa päiväkodissa viisi päivää viikossa kello 8–16. Inesin palkka on noin 35 000 euroa vuodessa. Lapsenhoitomaksut ovat kuukaudessa 1 230 euroa.

Inesin mahdollisuudet epäviralliseen lastenhoitoon ovat vähäiset, koska hän on asunut suuressa kaupungissa muutettuaan takaisin kotimaahansa. Hänen sosiaaliset verkostonsa ovat harvat erityisesti siksi, että hänen perheensä asuu hänen synnyinpaikassaan, noin 180 kilometrin päässä maaseudulla. Julkisen lapsenhoidon lisäksi hän tarvitsee muuta lapsenhoitoa kolmesti viikossa, jolloin hän työskentelee kello 18:aan asti, jotta voi lähteä muina päivinä töistä kello 15.30. Epäviralliselle hoitajalle hän maksaa 600 euroa kuukaudessa käteisenä. Hänen kuukausitulonsa ovat 2 916 euroa, joista hän maksaa 1 830 euroa lapsenhoitoon. Se on 63 prosenttia hänen ansioistaan ennen veroja eli hieman alle OECD:n keskiarvon*, jonka mukaan 67 prosenttia kotitalouden tuloista menee lastenhoitoon. Koska OECD:n keskiarvo perustuu kahteen lapseen, yksilapsisen yksinhuoltajan menot ovat suuremmat. Kun otetaan huomioon sukupuolten palkkaerosta johtuvat erot tuloissa, yksinhuoltajaäidit voivat maksaa tuloistaan suuremman osan lastenhoitoon. Yksinhuoltajista 92 prosenttia on naisia.

Vaihe 2: Määritetään sukupuolinäkökulman huomioon ottavat toimet ja reaktiot

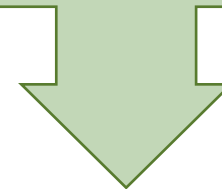
Kun otetaan huomioon ESR+:n ja/tai EAKR:n monet mahdolliset työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen tähtäävät toimet, mitkä ESR+:sta ja EAKR:stä rahoitetut toimet vaikuttaisivat Inesin työ- ja yksityiselämän tasapainoon?

Mitä tietoja tarvitaan sellaisten ohjelmien ja hankkeiden laatimiseksi, joilla puututaan Inesin kaltaisten työssä käyvien vanhempien talouteen ja aikaan liittyviin paineisiin? Mitä tietoja varhaiskasvatusikäisistä lapsista on? Mitä tietoja vanhempien ja yksinhuoltajavanhempien työllisyydestä on? Mitä julkisesti rahoitettuja järjestelyjä on lastenhoitoa varten? Millä liikenneinfrastruktuureilla ja muilla infrastruktuureilla voitaisiin helpottaa näitä paineita?

Vaihe 3: Ryhdytään toimiin

Mahdollisia tukitoimia voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- Pidetään lastenhoidon järjestämistä pk-yritysten liiketoimintainfrastruktuurin osana (toimintapoliittinen tavoite 1).
- Mietitään, mitä liikenneyhteyksiä, myös pyöräilyä ja multimodaalimuotoja, on ihmisille, joiden on kuljettava kaupungin läpi mennäkseen töihin (EAKR:n toimintapoliittinen tavoite 3).
- Pohditaan, millä EAKR:ään kuuluvilla lisätoimilla voidaan täydentää toimintapoliittisen tavoitteen 4 tukitoimia, jotka liittyvät lastenhoitoa varhaislapsuudessa koskevaan infrastruktuuriin.

Kuvitteellinen esimerkki 2: vuorotyön ja lastenhoidon yhteensovittaminen

Vaihe 1: Määritetään tausta

Agneta on 23-vuotias, ja hänellä on kolme alle 5-vuotiasta lasta. Hän työskentelee osa-aikaisesti paikallisessa kaupassa, ja hänen aviomiehensä on vuorotyössä paikallisessa tehtaassa. He asuvat pienessä maaseutukaupungissa, ja heidän kuukausitulonsa ovat 1 300 euroa. Heidän kaikki lapsensa eivät pääse julkisista varoista rahoitettuun lastenhoitoon. Tällä hetkellä sitä voidaan järjestää jonkin verran heidän vanhimmalle lapselleen. Joskus Agnetan työvuo-rot kuitenkin muuttuvat, ja perheen on turvauduttava ystäviin, kun sekä Agneta että hänen aviomiehensä ovat töissä. Heidän vanhempansa asuvat tunnin automatkan päässä, ja heidän kyläänsä on hyvin vähän julkista liikennettä.

Tietojen saaminen siitä, miten moniin ihmisiin tällaiset matalista palkoista ja epävakasta työhdoista johtuvat epävarmat olot vaikuttavat, ei ole aina helppoa. EIGEn [tasa-arvoindeksi](#)n kaltaiset välineet voivat auttaa. Apua voi saada myös työmarkkinatietojen paikallisista lähteistä, asumistuki- ja lapsilisätilastoista, julkiseen liikenteen saatavuudesta, ajankäytöstä sekä infrastruktuurin / julkisten tilojen käyttöä koskevista tiedoista.

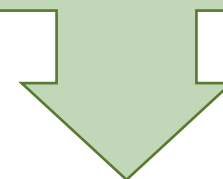
EU:n keskiarvoja koskevat tiedot eivät aina ole kattavia, mutta on mahdollista saada joitakin tietoja, joiden avulla maita ja alueita voidaan verrata. Näin voidaan koota tietoa paikallisista tarpeista ja arvioida niitä paikallisten palvelujen, olemassa olevien julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan perusteella. Saksan maaseutua koskevassa esimerkissä Mecklenburg-Etu-Pommerin toimintasuunnitelmien pohjana oli liikenteen, paikallisen työllisyyden, teollisuudenalojen, paikallisliikenteen ja paikallisten palvelujen järjestäminen kokonaisuudessaan. Siinä määritetyillä ESR+:n tukitoimilla tuetaan ensisijaisena prioriteettina vuorotyöntekijöitä ja muita perheitä, joilla on monisyisiä arkipäivän paineita ajankäytössä, lastenhoidossa ja muissa hoivatarpeissa.

Vaihe 2: Määritetään sukupuolinäkökulman huomioon ottavat toimet ja reaktiot

Kun otetaan huomioon ESR+:n ja/tai EAKR:n monet mahdolliset työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen tähtäävät toimet, mitkä ESR+:sta ja EAKR:stä rahoitetut toimet vaikuttaisivat tähän perheeseen auttamalla sitä saamaan lastenhoitoa ja paremmin palkatut työt, joilla voidaan tasapainottaa vuorotyötä ja paikallisliikennettä koskevia ongelmia?

Vaihe 3: Ryhdytään toimiin

- Varhaiskasvatuksen infrastruktuuri
- Ammatti- ja aikuiskoulutuksen infrastruktuuri
- Toimenpiteet työmarkkinoille pääsyn parantamiseksi
- Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla
- Edistetään köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riskissä olevien ihmisten, myös vähävaraisimpien ja lasten, sosiaalista integraatiota.
- Toimintapoliittisen tavoitteen 4 mukaisesti harkitaan investointeja lastenhoito- ja sosiaalihuoltotilojen rakentamiseen sekä hoivatyövoiman lisäämiseen.

Kuvitteellinen esimerkki 3: tasapaino omasta itsestä huolehtimisen ja toisten hoivaamisen välillä

Vaihe 1: Määritetään tausta

Tomás on 74-vuotias eläkkeellä oleva palkanlaskija. Hänen 850 euron kuukausitulonsa ylittävät juuri ja juuri Espanjan kansallisen vähimmäistulon, joka on 785 euroa.* Hän on 73-vuotiaan vaimonsa Isabelin kokoaikainen omaishoitaja. He ovat olleet naimisissa 52 vuotta. Isabelilla on useita hoivatarpeita pitkäaikaisen sairautensa vuoksi.

Espanjassa 16 prosenttia miehistä on yli 65-vuotiaita ja naisista heitä on 31 prosenttia. Miesten keskimääräinen eliniänodote on 80,5 vuotta ja naisten 86,3 vuotta.** Vaikka Isabel on sairastanut kauan, Tomás on huolissaan siitä, että hän kuolee ennen Isabelia. Hän on kuitenkin vanhempi, ja toimiminen kauan omaishoitajana vaikuttaa hoitajan eliniänodotteeseen.

Tomás ja Isabel asuvat suuren kaupungin laitamilla, ja keskustaan on säännölliset liikenneyhteydet. Heidän poikansa ja tyttärensä asuvat kaupungin vastakkaisissa päissä. Heillä on neljä täysipäiväisesti koulussa käyvää lasta, jotka ovat iältään 12–19-vuotiaita. Heidän tyttärensä Asunción on osa-aikatyössä, joten hän voi auttaa isäänsä kotitöissä ja äitinsä lääkärikäynneissä. Heidän poikansa Miguel käy heidän luonaan viikonloppuisin ja päivystää iltaisten hätätilanteiden varalta.

Vaihe 2: Määritetään sukupuolinäkökulman huomioon ottavat toimet ja reaktiot

Kun otetaan huomioon ESR+:n ja/tai EAKR:n monet mahdolliset työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen tähtäävät toimet, mitkä ESR+:sta ja EAKR:stä rahoitetut toimet vaikuttaisivat Tomásiin ja Isabeliin ja heidän perheeseensä tarjoamalla mielenrauhan ja helpottamalla työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen liittyviä paineita?

Vaihe 3: Ryhdytään toimiin

- EAKR:n mukaan puhtaan kaupunkiliikenteen infrastruktuuri on prioriteetti.
- ESR+:n toimintapoliittisen tavoitteen 3 nojalla muut sosiaalista osallisuutta yhteisössä edistävät sosiaaliset infrastruktuurit ovat mahdollisia, kuten myös säännökset, joilla parannetaan terveydenhuollon infrastruktuuria, muun muassa terveydenhuollon digitalisaatiota, ja toimenpiteet, joilla parannetaan pitkäaikaishoidon saatavuutta (lukuun ottamatta infrastruktuuria). Terveydenhoidon ja sosiaalihuollon alan pk-yritysten teknisten innovaatioiden tukemiseen voitaisiin osoittaa EAKR:n lisätukea.
- Rahoitettuihin tukitoimenpiteisiin, joiden avulla ihmiset voivat tasapainottaa ylisukupolvisia hoivatarpeita ja yksittäisen kotitalouden tarpeita, voisi kuulua viestintätekniikan parannuksia, joilla voitaisiin ottaa käyttöön etähoiva ja -tuki, reseptilääkkeiden ja kotitalouden hyödykkeiden verkkotilaus ja ylisukupolviset hoivatilat paikallisella tasolla – julkisen sektorin rahoittamana ja ylläpitämänä – jotta perheiden paineita voitaisiin lievittää ja tarjota hengähdystauko hoitajille. Tämä on olennaisen tärkeää naisille, jotka työskentelevät usein osa-aikaisesti täyttääkseen toisten hoivatarpeet.

* Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (2017) *Pensions at a Glance 2017: Country Profiles – Spain*. Pariisi: OECD. Saatavilla osoitteessa <https://www.oecd.org/els/public-pensions/PAG2017-country-profile-Spain.pdf>

** Eurostat (2018). *The life of women and men in Europe: A statistical portrait. Vuoden 2018 painos*. Bryssel: EU. Saatavilla osoitteessa <https://www.ine.es/prodyser/myhue18/bloc-1a.html?lang=en>

Kuvitteellinen esimerkki 4: lasten ja ikäihmisten hoitamisen yhteensovittaminen vuorotyön kanssa

Vaihe 1: Määritetään tausta

Tasheen ja Imran ovat ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajia, jotka asuvat suuren eurooppalaisen pääkaupungin laitamilla. Tasheen on 22-vuotias ja Imran 26-vuotias. Heillä on kaksi lasta, toinen on 3-vuotias ja toinen kuusi kuukautta vanha. Tasheen ei työskentele kodin ulkopuolella eikä aja autoa. Imran on vuorotyössä paikallisessa ravintolassa. Tasheenin äiti Bushra ja sisarukset ovat äskettäin muuttaneet asumaan samaan lähioon, mutta äiti on 74-vuotias, ja hänellä on dementia ja diabetes.

Tasheen on suorittanut lukion ja Imranilla on tutkinto tietokonetekniikasta. He molemmat haluaisivat löytää osaamistaan ja taitojaan vastaavaa työtä, mutta he tarvitsevat tukea kielitaitonsa parantamiseksi ja ansioluetteloiden laatimiseksi.

Vaihe 2: Määritetään sukupuolinäkökulman huomioon ottavat toimet ja reaktiot

Kun otetaan huomioon ESR+:n ja/tai EAKR:n monet mahdolliset työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseen tähtäävät toimet, mitkä ESR+:sta ja EAKR:stä rahoitetut toimet vaikuttaisivat Tasheeniin ja Imraniin auttamalla heitä saamaan palkallista työtä, lastenhoitoa, paikallisia hoivapalveluja Tasheenin äidille sekä turvallisen asunnon? Mitä tietoja voidaan saada maahanmuuttajien ja muiden mahdollisesti syrjäytyneissä oloissa elävien ryhmien osaamisesta, tulotasoista ja kotitalouksien tyypeistä? Mitä kuulemisia ja toimenpiteitä voitaisiin toteuttaa, jotta näiden ryhmien tarpeita ja tavoitteita voitaisiin ymmärtää paremmin?

Vaihe 3: Ryhdytään toimiin

- Toimintapolitiittinen tavoite 1 on EAKR:n pääprioriteetti, jolla tuetaan taitojen kehittämistä, älykästä erikoistumista, teollisuuden muutosprosessia, yrittäjyyttä, pk-yrityshautomoita ja spin off -yrityksiä koskevia tukitoimenpiteitä.
- Tähän yhdistetään seuraavat ESR+:n toimenpiteet:
 - tuki sosiaaliselle taloudelle, sosiaalisille yrityksille ja asumisinfrastruktuuri maahanmuuttajille ja pakolaisille
 - muu sosiaalinen infrastruktuuri, joka edistää sosiaalista osallisuutta yhteisössä
 - terveydenhuollon infrastruktuuri
 - toimenpiteet työmarkkinoille pääsyn parantamiseksi
 - tuki korkea-asteen koulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)
 - tuki aikuiskoulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)
 - toimenpiteet, joilla edistetään yhtäläisiä mahdollisuuksia ja aktiivista osallistumista yhteiskunnan toimintaan
 - keinot heikommassa asemassa olevien henkilöiden yhteiskuntaan integroimiseksi ja uudelleen työllistämiseksi
 - toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien mahdollisuuksia
 - toimenpiteet pitkäaikaishoidon saatavuuden parantamiseksi (pois lukien infrastruktuuri)
 - toimenpiteet sosiaalisen suojelun järjestelmien nykyaikaistamiseksi, mukaan lukien sosiaalisen suojelun saatavuus.

Tasheenin ja Imranin sekä heidän laajennetun perheensä tueksi on useita tukitoimia, joilla tuetaan pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille, vastataan heidän asumista, integraatiota ja sosiaalista suojelua koskeviin tarpeisiinsa sekä myötävaikutetaan heidän osuuteensa paikallistaloudesta. Tarkat ja kattavat paikalliset tiedot – jotka on jaoteltu sukupuolen, iän, vammaisuuden, rodun ja etnisen alkuperän mukaan – ovat olennaisen tärkeä perusta hyvin kohdennetuille paikallisille hankkeille ja ohjelmille, joilla vastataan kaikkien monisyisiin tarpeisiin ja hyödynnetään kaikki heidän mahdollisuutensa.

Lisätietolähteitä

Lisätietoa seuraavilta sivustoilta:

- [Työ- ja yksityiselämän tasapaino Euroopan unionissa](#)
- [Vuoden 2020 jälkeisen koheesiopolitiikan synergiat ja yksinkertaistaminen: neuvostolta päätelmät](#)

Väline 5: Määritetään kumppanuudet ja monitasoinen hallinto – määritetään asiaankuuluvat kumppanit, tasa-arvoasiantuntijoiden asema ja seurantakomiteoiden kokoonpano

Johdanto välineeseen

Hallintoviranomaiset voivat käyttää tätä välinettä varmistamaan, että

- asianomaiset toimijat, erityisesti ne, joilla on tasa-arvoasiantuntemusta, ovat mukana EU:n rahastojen ohjelmasuunnittelu- ja seuranta-prosesseissa ja
- kaikki EU:n rahastojen ohjelmien suunnittelussa ja toteuttamisessa mukana olevat järjestöt sisällyttävät tasa-arvoanalyysin käytäntöihinsä.

EU:n rahastojen kumppanit ohjaavat ohjelmasuunnittelua ja toteuttamista, valvovat ohjelman tehokkuutta ja hyväksyvät hankkeiden valintaperusteet ja arviointisuunnitelmat. Niiden tehtävänä on varmistaa EU:n rahastojen prosessien laatu sekä niiden yhdenmukaistaminen EU:n ja jäsenvaltioiden kokonaisvaltaisten tavoitteiden kanssa (yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 6 artikla). Asianomaisten kumppanien on nimenomaisesti määrä oltava edustettuina EU:n rahaston seurantakomiteoissa (yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 34 artikla). Komissio ehdottaa vuoden 2020 jälkeisellä kaudella "[s]eurantakomiteoiden roolia ohjelmien tuloksellisuuden ja siihen vaikuttavien seikkojen valvonnassa [...] lisättäväksi" (yhteisiä säännöksiä koskevan ehdotuksen perustelut).

Tasa-arvon kannalta merkittävien toimijoiden, erityisesti niiden, joilla on asiantuntemusta, ottaminen mukaan monitasoiseen hallintoon on tärkeää monista syistä:

- Kun tasa-arvon kannalta merkittävät kumppanit otetaan mukaan tukitoimen [suunnitteluvaiheesta](#) alkaen [arviointivaiheeseen](#) asti, voidaan määrittää sukupuolikohtaiset huolenaiheet ja vaikutukset, joita ei ehkä ole alun perin otettu huomioon. Tällaisilla kumppaneilla ja kumppanuuksilla on merkittävä asema sellaisten **julkisten päätösten ja politiikkojen parantamisessa**, joilla voidaan puuttua nykyisiin monitasosiin ja monisyisiin ongelmiin. Tämä on erityisen tärkeää sukupuolten epätasa-arvon

kannalta – siihen puuttuminen edellyttää yhteiskunnan tapojen, arvojen, perusteiden ja sosiaalisen käyttäytymisen perusteellista ymmärtämistä. Julkiset politiikat ja ohjelmapäätökset voivat vaikuttaa eri tavoin sidosryhmiin ja tuensaaajiin, sekä naisiin että miehiin. Niissä voi olla erilaisia prioriteetteja ja näkökulmia resurssien jakamisesta. Kun ohjelma-analyyseissä varmistetaan sukupuolitietoinen näkökulma ja sidosryhmien osallistumisessa sukupuolten tasapaino, saavutetaan entistä laajempi näkökulma ja syvällisempi ymmärrys naisten ja miesten kokemasta moninaisesta todellisuudesta.

- Asiantuntijakumppanuuksilla voidaan kehittää tasa-arvoanalyysin valmiuksia sekä lisätä ymmärrystä ohjelman toteuttamisen ja hankesuunnittelun sukupuolittuneista ulottuvuuksista. Vuoropuhelu kumppanien kanssa on myös olennaista **mahdollisten korjaavien tai täydentävien toimien määrittämiseksi** ohjelmissa ja hankkeissa. Tätä voidaan edistää sukupuolten tasa-arvon parissa työskentelevien kansalaisjärjestöjen ja sukupuolten tasa-arvon edistämisestä vastaavien asiaankuuluvien valtion elinten kuulemisilla.
- Monipuolisella edustuksella myös myötväikutetaan kaikkien toimijoiden **valistukseen ja valmiuksien kehittämiseen** tasa-arvon osalta. Tämä saadaan aikaan luomalla tasa-arvon kannalta merkityksellisille kumppaneille ja päätöksentekijöille mahdollisuuksia vaihtaa kokemuksia ja tietoa tasa-arvon valtavirtaistamisesta, tasa-arvosta ja epätasa-arvosta eri politiikanaloilla. Tällä edistetään keskinäistä oppimista, tietojen kartuttamista ja tulosten parantamista niiden kumppanien panoksen ansiosta, joilla on asiantuntemusta tasa-arvoon liittyvistä asioista. Päätöksentekijöiden ja kyseisten sidosryhmien jatkuvalla ja tarkoituksenmukaisella vuorovaikutuksella luodaan mahdollisuuksia avoimuuden ja luottamuksen parantamiseen. Tämä puolestaan voi vahvistaa sitoumusta sukupuolten tasa-arvon periaatteiden soveltamiseen.

- Tasa-arvon kannalta merkitykselliset kumppanit, kuten naisjärjestöt ja tasa-arvoasiantuntijat, **edistävät tasa-arvositoumuksia koskevaa vastuuvollisuutta**. Ne toimivat ”vartiotor-neina”, jotka valvovat julkisen politiikan prosesse- ja sen varmistamiseksi, että hallitukset täyttävät tasa-arvotavoitteita koskevat sitoumuksensa

ja että niitä pidetään vastuuvollisina näistä sitoumuksista.

Kumppanuuksien ja monitasoisen hallinnon määrittämisen vaiheet

Yhteisiä säännöksiä koskevassa asetuksessa an- netaan monitasoista hallintoa koskevia ohjeita

1. Sidosryhmäkuulemisiin mukaan otettavien kumppaniryhmien määrittämisestä

Yhteisiä säännöksiä koskeva asetus	Sukupuolikohtainen
a) kaupunki- ja muut viranomaiset	Kaupunkien ja muiden viranomaisten sukupuolten tasa-arvon edistämi- sestä vastaaviin elimiin kuuluu valtionvirastoja, kuten tasa-arvon neu- voa-antavia neuvostoja, puoli-itsenäisiä keskushallinnon elimiä ja alue-/ läänitason ja kuntatason yksiköitä ⁽⁷⁰⁾ . Tasa-arvon kannalta merkityksellisiin kumppaneihin voi kuulua yhteyspis- teitä tai yksityishenkilöitä, jotka vastaavat sukupuolten tasa-arvon edistä- misestä lainsäädännöllisissä tai hallinnollisissa tehtävissä tai alakohtaisis- sa tehtävissä.
b) talouselämän eturyhmät ja työ- markkinaosapuolet	Maakohtaisiin talouselämän eturyhmiin ja työmarkkinaosapuoliin voi kuu- lua tasa-arvoelimiä, jotka edistävät sukupuolten tasa-arvoa työmarkkinoil- la ja työpaikkojen työmarkkinavuoropuhelussa. Niihin kuuluu ammattiliit- toja, teollisuuselimiä ja paikallisia talouskehitysvirastoja.
c) asianomaiset kansalaisyhteis- kuntaa edustavat elimet, ymp- ristöalan kumppanit ja so- siaalisen osallisuuden, perus- oikeuksien, vammaisten oi- keuksien, sukupuolten tasa-ar- von ja syrjimättömyyden edistämisestä vastaavat elimet	Asianomaisiin kansalaisyhteiskuntaa edustaviin elimiin kuuluu naistutki- muskeskuksia, feministijärjestöjä, koulutuslaitoksia, yliopistoja ja oppilai- toksia, naisten yrityksiä, muita yhteisötalouden yrityksiä, yksityisen sekto- rin yrityksiä, paikallisia ja valtakunnallisia tiedotusvälineitä ja kansalaisjär- jestöjä. Erityisesti niillä tarkoitetaan naisjärjestöjä, sukupuolten tasa-arvon edistämisen parissa työskenteleviä kansalaisjärjestöjä, vammaisten hen- kilöiden johtamia kansalaisjärjestöjä, eri rotua tai etnistä alkuperää olevia ihmisiä edustavia kansalaisjärjestöjä, muun muassa naispuolisten maa- hanmuuttajien yhdistyksiä.

2. Edustuksesta seurantakomiteoissa

Seurantakomiteat ohjaavat EU:n rahastojen täytän-
töönpanoa ja varmistavat, että se täyttää yhteisiä
säännöksiä koskevan asetuksen 39 artiklassa ase-
tetut vaatimukset: tuloksellisuuden, tehokkuuden,
merkityksellisyyden, johdonmukaisuuden ja EU:n
tasolla saatavan lisäarvon. Sukupuolten epäta-
sa-arvo vaikuttaa kaikkiin näihin perusteisiin. Siksi
näiden perusteiden täyttämisen varmistaminen
edellyttää korkeatasoista osaamista tasa-arvosta.
Sitä voidaan saada tasa-arvon kannalta merkityk-
sellisten kumppanien ja asiantuntijoiden ohjeista.
Seurantakomiteoiden edustuksessa olisi otettava
huomioon eri näkökohtia:

- tasa-arvon kannalta merkityksellisten si-
dosryhmien edustus:** varmistetaan edellä

mainittujen tasa-arvon kannalta merkityksellisten
sidosryhmien – erityisesti tasa-arvoasiantuntijoi-
den – edustus seurantakomitean kuulemistoimissa

- sekä naisten että miesten edustus:** ryhmän
jäsenten sukupuolten edustuksen tasapuolisuus
(eli vähintään 40/60 edustus) on olennaisen tär-
keää. Tämä tarkoittaa myös, että tarkastellaan
naisten ja miesten edustusta toimintalinjojen
tuensaajina ja päätöksentekoprosesseissa. Nais-
ten pitäisi hyötyä EU:n toimintalinjoista samalla
tavalla kuin miesten. Miehiin verrattuna he ovat
kuitenkin huomattavan aliedustettuja päätök-
sentekotehtävissä. Kun poliittisia toimia koske-
viin suunnittelu- ja päätöksentekoprosesseihin
liittyvässä osallistumisessa on epätasapainoa
sukupuolten välillä, se vaikuttaa tuotoksiin – ja

⁽⁷⁰⁾ Kunkin EU:n jäsenvaltion kansallisista tasa-arvorakenteista (EIGE, Gender Mainstreaming in the EU Member States, Available) on lisä-
tietoa osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/countries>

sillä on vakavia vaikutuksia naisiin ja miehiin. Poliitikassa on etua erilaisista näkökulmista. Sukupuolten tasapuolisemman edustuksen

myötä saadaan erilaisia kokemuksia, jotka voivat parantaa päätöksentekoprosesseja ja yleisiä tuloksia.

Itävalta: virkamiehet lisäävät tietämystään tasa-arvosta ja seurannasta EU:n rahastoissa

Itävalta on toteuttanut Itävallan kumppanuussopimuksen suojissa useita toimenpiteitä tasa-arvoasiantuntijoiden ja -kumppanien ottamiseksi mukaan. Kuten näissä ohjeissa on aiemmin kerrottu, toimenpiteissä muun muassa

- muodostetaan täsmäryhmiä, joissa on mukana tasa-arvoasiantuntijoita
- järjestetään päivän kestäviä avoimia konferensseja, joissa käsitellään talousarvioesitykseen annettujen julkisten kommenttien välituloksia
- otetaan mukaan virallisia kansallisia asiantuntijaedustajia (liittokanslerinvirasto)
- varmistetaan naisten ja miesten tasapainoinen osallistuminen ohjelmasuunnitteluryhmässä.

Euroopan aluekehitysrahastossa (EAKR) mukana olevat virkamiehet saivat tasa-arvoaloitteista koulutusta, joka järjestettiin teknisenä apuna rahaston yhteydessä. EAKR:n toimenpideohjelman arviointiin kuuluu horisontaalisten periaatteiden erillinen arviointi. Se koskee myös tasa-arvon valtavirtaistamista kaikissa yksittäisissä toimintalinjoissa. Arviointiin otetaan aktiivisesti mukaan myös asianomaiset sidosryhmät ottamalla heidät mukaan ohjausryhmiin ja työpajoihin. Tasa-arvoasiantuntijat ja kumppanien edustajat otetaan mukaan seurantakomiteaan rahaston täytäntöönpanon ja seurannan sekä toimien ohjauksen osalta. Jäseninä he varmistavat, että eri näkökulmia edustetaan tasapainoisesti ja monipuolisesti.

Sen varmistamiseksi, että hakijat ja hallinto-
viranomaisen työntekijät ymmärtävät sukupuolten tasa-arvon, näille kahdelle ryhmälle on toteutettu erikseen kaksi eri toimenpidettä. Jokainen hakija saa yhtäläisiä mahdollisuuksia käsittelevän kyselylomakkeen, jolla lisätään tietämystä nykyisestä sukupuolten epätasa-arvosta ja siitä, miten siihen voidaan puuttua rahoitettavilla toimilla. Samaan aikaan järjestetään koulutuksia sukupuolten tasa-arvosta työntekijöiden tietämyksen lisäämiseksi.

ESR:n toimenpiteisiin kuuluu myös toimia, joilla kasvatetaan rahaston sukupuolten tasa-arvoa koskevaa "tietopankkia". Välittäviä virastoja (Zwischengeschaltete Stellen) tuetaan, samoin kuin tuensaajia, jotka sitoutuvat panemaan sukupuolten tasa-arvon järjestelmällisesti täytäntöön kaikissa hankkeen vaiheissa. Kussakin ESR:n investointiprioriteetissa on osoitettava vähintään puolet määrärahoista naisille ja kaikista suunniteltujen toimien osallistujista vähintään puolen on oltava naisia. ESR:n seuraamista varten perustettiin kaksi erillistä täsmäryhmää – toinen tasa-arvon valtavirtaistamista ja toinen sukupuolten tasa-arvoa varten. Nämä ryhmät perustettiin suunnitteluvaiheessa, ja niiden on määrä olla toiminnassa rahaston koko elinkaaren ajan. Ne seuraavat edistymistä naisten ja miesten välillä havaitun epätasa-arvon poistamisessa ESR:n toimenpiteillä.

© Martial Red/Shutterstock.com

Lisätietolähteitä

Lisätietoa seuraavilta sivustoilta:

- [Edustus tasa-arvon valtavirtaistamisessa](#)
- [Sidosryhmien kuulemiset ja käytännön toimintamalleja](#)

Väline 6: Laaditaan määrälliset ja laadulliset indikaattorit sukupuolten tasa-arvon edistämistä varten ⁽⁷¹⁾

Johdanto välineeseen

Tällä välineellä tuetaan

- sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevien määrällisten ja laadullisten erityisindikaattorien määrittämistä ja jo määriteltujen yhteisten indikaattorien laajentamista kunkin rahaston osalta. Näin jäsenvaltiot ja EU pystyvät seuraamaan, miten rahastot vaikuttavat sukupuolten tasa-arvoon, sekä
- yhdenmukaistamaan nämä sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevat indikaattorit tasa-arvoa koskevien kansallisten prioriteettien kanssa. Näin jäsenvaltiot pystyvät seuraamaan, miten rahastot vaikuttavat tasa-arvoa koskeviin erityisiin kansallisiin prioriteetteihin.

Kansallisen ja alueellisen tason hallintoviranomaiset voivat käyttää tätä välinettä apuna toimenpideohjelmia laatiessaan, jotta koko EU:ssa voidaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa kaikessa heidän moninaisuudessaan. Sukupuolten tasa-arvoa koskevat erityiset indikaattorit ovat olennaisia annettaessa sukupuolinäkökulman huomioon ottavaa tietoa vuotuisiin tuloksellisuustarkastuksiin. Ne ovat tärkeä tilaisuus käydä poliittista vuoropuhelua ohjelman toteuttamiseen ja tulokseen liittyvistä keskeisistä kysymyksistä. Niistä saadaan myös merkityksellistä tietoa seurantakomiteoille sekä väli- ja jälkiarviointeihin.

Kuten yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 17 artiklan 3 kohdan d alakohdan ii alakohdassa todetaan, toimenpideohjelmien kussakin erityistavoitteessa on oltava ”tuotos- ja tulosindikaattorit sekä vastaavat välitavoitteet ja tavoitteet”. Euroopan aluekehitysrahastoa (EAKR), koheesiorahastoa, Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa (EMKR) ja Euroopan sosiaalirahastoa (ESR+) koskevien asetusten liitteissä on määritetty niille yhteiset indikaattorit. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin myös halutessaan lisätä indikaattoreita. Sukupuolten tasa-arvoon liittyvien indikaattorien laatimisen erityistuen lisäksi vakiomenettelyksi on määritetty sukupuolen mukaan jaoteltujen tietojen

kerääminen. Tällaisten tietojen kerääminen tasa-arvoindikaattoreista sekä kaikkien indikaattorien jaottelu sukupuolen ja muiden tärkein ominaisuuksien mukaan, kun se on mahdollista ja tarkoituksenmukaista, on erittäin tärkeää, koska se vaikuttaa kaikkiin EU:n rahastojen ohjelmasuunnittelun vaiheisiin.

Määrällisten ja laadullisten indikaattorien laatimisvaiheet

Määrällisten ja laadullisten indikaattorien laatimisessa

1. tarkistetaan toimintapoliittinen tavoite, erityistavoite ja niiden vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon (ks. [väline 3](#))
2. tarkistetaan asiaan liittyvät tuotos- ja tulosisindikaattorit sen selvittämiseksi, voidaanko ne jaotella sukupuolen mukaan (ja mahdollisesti myös muiden merkityksellisten ominaisuuksien, kuten iän, rodun, etnisen alkuperän, vammaisuuden, sijainnin, sosioekonomisen taustan ynnä muiden mukaan)
3. viitataan taulukoissa oleviin kysymyksiin, jotta voidaan tutkia useita indikaattoreita sukupuolinäkökulmasta
4. tarkistetaan jäljempänä oleva otos tasa-arvoindikaattoreista
5. määritetään sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevat asianomaiset indikaattorit, jotka liittyvät erityisiin tuotoksiin ja tuloksiin, ja varmistetaan, että ne yhdenmukaistetaan kansallisten prioriteettien ja kunkin ohjelman erityisominaisuuksien kanssa.

Välineellä on seuraava rakenne:

- taulukot, joissa esitetään seuraavia rahastoja koskevien erityisasetusten liitteissä määritetyt yhteiset indikaattorit:
 - EAKR ja koheesiorahasto (samat yhteiset indikaattorit)
 - ESR+ ja
 - EMKR

⁽⁷¹⁾ Välineellä ei muuteta yhteisiä indikaattoreita tai lisätä ehdotettuihin asetuksiin uusia. Siinä ehdotetaan ohjelmakohtaisia lisäindikaattoreita, joita jäsenvaltiot voivat halutessaan käyttää yhteisten indikaattorien lisäksi.

- kunkin taulukon erityisohjeet sukupuolten tasa-arvoa koskevien indikaattorien määrittämisestä, muun muassa
 - kysymykset, joita on tarkoitus pohtia sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevia määrällisiä ja laadullisia erityisindikaattoreita laadittaessa ja yhdenmukaistettaessa niitä kansallisiin prioriteetteihin ja
 - esimerkkejä sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevista indikaattoreista, jotka ovat yhteisiä käsiteltävänä oleville EU:n rahastoille. *On huomattava, että nämä indikaattorit ovat esimerkkejä, joita pitäisi kehittää edelleen ja yhdenmukaistaa kansallisten prioriteettien ja kunkin ohjelman erityisominaisuuksien kanssa.*

EAKR ja koheesiorahasto (samat yhteiset indikaattorit)

Toimintapoliittinen tavoite	Erityistavoite	Tuotokset	Tulokset	Tasa-arvointidikaattoreita koskevat kysymykset	Esimerkkejä indikaattoreista ⁽⁷²⁾
Toimintapoliittinen tavoite 1: Älykkäämpi Eurooppa edistämällä innovatiivisia ja älykkäitä taloudellisia muutoksia	i) Tutkimus- ja innovointialmiuksien ja kehittyneiden teknologioiden käyttöönoton parantaminen	CCO ⁽⁷³⁾ 01 – Innovaatio-tuen piiriin kuuluvat yritykset CCO 02 – Tuetuissa tutkimuslaitoksissa työskentelevät tutkijat	CCR ⁽⁷⁴⁾ 01 – Tuote-, prosessi-, markkinointi- tai organisaatioinnovaatioita toteuttavat pk-yritykset	- Miten monet yritykset ovat naisten omistamia verrattuna miesten omistamiin yrityksiin? - Miten monta naista miehiin verrattuna työskentelee tuetuissa tutkimuslaitoksissa? - Miten paljon tukea annetaan naisten omistamille yrityksille verrattuna miesten omistamille yrityksille annettavaan tukeen?	Tuotosten taso: - Innovaatio-tuen piiriin kuuluvat naisten ja miesten omistamat yritykset - Naisten ja miesten omistamille yrityksille annetun tuen määrä keskimäärin - Tuetuissa tutkimuslaitoksissa työskentelevät nais- ja miespuoliset tutkijat Tulosten taso: - Tuote-, prosessi-, markkinointi- tai organisaatioinnovaatioita toteuttavat naisten ja miesten omistamat pk-yritykset
	ii) Digitalisoinnin etujen hyödyntäminen kansalaisten, yritysten ja julkishallinnon hyväksi	CCO 03 – Digituotteiden, -palvelujen ja -sovellusten kehittämiseen tukea saaneet yritykset ja julkiset laitokset	CCR 02 – Yritysten ja julkisten laitosten kehittämien uusien digituotteiden, -palvelujen ja -sovellusten uudet käyttäjät	- Ketkä käyttävät ja eivät käytä (naiset ja miehet) uusia digituotteita ja -palveluja? - Käyttävätkö naiset ja miehet näitä tuotteita ja palveluja yhtäläisesti? - Miten monet näistä yrityksistä ovat naisten omistamia verrattuna miesten omistamiin?	Tuotosten taso: - Digituotteiden, -palvelujen ja -sovellusten kehittämiseen tukea saaneet naisten ja miesten omistamat yritykset - Naisten ja miesten omistamille yrityksille annetun tuen määrä keskimäärin Tulosten taso: - Uusien digituotteiden ja -palvelujen nais- ja miespuoliset käyttäjät - Naisten ja miesten käyttötasojen välinen ero - Nais- ja miespuolisten käyttäjien tyytyväisyys digituotteisiin, -palveluihin ja -sovelluksiin

⁽⁷²⁾ Indikaattorien olisi koostuttava määrästä ja/tai osuuksista, esimerkkinä naisten ja miesten johtamat yritykset. Olisi suositeltavaa keskittyä osuuksiin (%), koska pelkät määrät eivät ole indikaattoreissa niin toimivia.

⁽⁷³⁾ CCO: keskeinen yhteinen tuotosindikaattori

⁽⁷⁴⁾ CCR: keskeinen yhteinen tulostulosindikaattori

Toimintapoliittinen tavoite	Erityistavoite	Tuotokset	Tulokset	Tasa-arvoindikaattoreita koskevat kysymykset	Esimerkkejä indikaattoreista ⁽⁷²⁾
Toimintapoliittinen tavoite 1: Älykkäämpi Eurooppa edistämällä innovatiivisia ja älykkäitä taloudellisia muutoksia	iii) Pk-yritysten kasvun ja kilpailukyvyn parantaminen	CCO 04 – Pk-yritykset, jotka saavat tukea työpaikkojen ja kasvun luomiseksi	CCR 03 – Tuettuihin pk-yrityksiin luodut työpaikat	- Miten monet tuetuista pk-yrityksistä ovat naisten omistamia verrattuna miesten omistamiin? - Minkälaisia työpaikkoja luodaan? Millä aloilla työpaikkoja on luotu? - Ovatko kyseiset alat nais- tai miesvaltaisia vai onko jakautuminen tasaista? - Miten näillä työpaikoilla tuetaan naisten työllisyyttä verrattuna miesten työllisyyteen?	Tuotosten taso: - Miesten ja naisten omistamat pk-yritykset, jotka saavat tukea työpaikkojen ja kasvun luomiseksi - Naisten ja miesten omistamille yrityksille annetun tuen määrä keskimäärin Tulosten taso: - Luotujen työpaikkojen tyyppi - Luotujen naisten ja miesten työpaikkojen määrä/ osuus - Luotujen naisten ja miesten työpaikkojen määrä/ osuus nais-/miesvaltaisilla aloilla
	iv) Taitojen kehittämisen älykästä erikoistumista, teollisuuden muutosprosessia ja yrittäjyyttä varten	CCO 05 – Taitojen kehittämiseen investoivat pk-yritykset	CCR 04 – Pk-yritysten henkilöstö, joka hyötyy taitojen kehittämiskoulutuksesta	- Miten monet tuetuista pk-yrityksistä ovat naisten omistamia verrattuna miesten omistamiin? - Minkälaisia taitoja edistetään? Millä aloilla kyseiset taidot ovat tarpeen? Miten niillä tuetaan naisten taitojen kehittämistä verrattuna miesten taitojen kehittämiseen? - Ovatko kyseiset alat nais- tai miesvaltaisia vai onko jakautuminen tasaista?	Tuotosten taso: - Miesten ja naisten omistamat taitojen kehittämiseen investoivat pk-yritykset - Naisten ja miesten omistamille yrityksille annetun tuen määrä keskimäärin - Keskimääräiset koulutuskustannukset koulutettua nais- ja miespuolista työntekijää kohti Tulosten taso: Naisten ja miesten määrä/osuus pk-yritysten henkilöstöstä, joka hyötyy taitojen kehittämiskoulutuksesta Naisten saatavilla olevat taitojen kehittämiskoulutuksen tyypit verrattuna miesten saatavilla oleviin
Toimintapoliittinen tavoite 2: Vihreämpi, vähähiilinen Eurooppa edistämällä puhdasta ja oikeudenmukaista energiakäännettä, vihreitä ja sinisiä investointeja, kiertotaloutta, ilmastomuutokseen sopeutumista ja riskien ehkäisemistä ja hallinnointia	i) Energiatehokkuustoimenpiteiden edistäminen	CCO 06 – Investoinnit energiatehokkuutta parantaviin toimiin	CCR 05 – Tuensaajat, joiden energialuokitus on parantunut	- Miten energiatehokkuutta parantavat toimet vaikuttavat naisiin ja miehiin kaikessa heidän moninaisuudessaan? Onko siinä todennäköisesti eroa? - Voiko muilla sosiodemografisilla ominaisuuksilla olla merkitystä näiden vaikutusten osalta, esimerkiksi iällä, sosioekonomisella asemalla ja koulutuksella? - Osallistuuko kaikkiin mahdollisesti järjestettäviin kuulemisiin sekä naisia että miehiä?	Tuotosten taso: - Energiatehokkuutta parantaviin toimiin tehtävien investointien tyyppi Tulostaso: - Nais- ja miespuoliset tuensaajat, joiden energialuokitus on parantunut

Toimintapoliittinen tavoite	Erityistavoite	Tuotokset	Tulokset	Tasa-arvoindikaattoreita koskevat kysymykset	Esimerkkejä indikaattoreista ⁽⁷²⁾
Toimintapoliittinen tavoite 2: Vihreämpi, vähähiilinen Eurooppa edistämällä puhdasta ja oikeudenmukaista energiakäännettä, vihreitä ja sinisiä investointeja, kiertotaloutta, ilmastonmuutokseen sopeutumista ja riskien ehkäisemistä ja hallinnointia	ii) Uusiutuvan energian edistäminen	CCO 07 – Uusiutuvan energian lisätuotantokapasiteetti	CCR 06 – Uusiutuvan energian lisätuotannon määrä	- Ketkä hyöttyvät uusiutuvan energian lisätuotantokapasiteetista? Hyöttyvätkö naiset ja miehet eri tavoin? Vaikuttavatko heidän muut ominaisuutensa näihin hyötyihin? - Osallistuuko kaikkiin mahdollisesti järjestettäviin kuulemisiin sekä naisia että miehiä?	Tulosten taso: Uusiutuvan energian lisätuotannon määrästä hyöttyvät naiset ja miehet
	iii) Älykkäiden energijärjestelmien ja -verkkojen kehittäminen ja älykäs energian varastointi paikallistasolla	CCO 08 – Älykkäitä verkkoja varten kehitetyt digitaaliset hallintajärjestelmät	CCR 07 – Älykkäisiin verkkoihin liitetyt uudet käyttäjät	- Ketkä käyttävät älykkäitä verkkoja varten kehitettyjä digitaalisia hallintajärjestelmiä? Onko nais- ja miespuolisia käyttäjiä saman verran? - Osallistuuko kaikkiin mahdollisesti järjestettäviin kuulemisiin sekä naisia että miehiä?	Tulosten taso: Älykkäisiin verkkoihin liitetyt uudet nais- ja miespuoliset käyttäjät
	iv) Ilmastonmuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen sekä katastrofivalmiuden ja palautuvuuden edistäminen	CCO 09 – Uudet tai parannetut katastrofien seuranta- sekä varhaisvaroitus- ja reagoitijärjestelmät	CCR 08 – Tulvien, metsäpalojen ja muiden ilmastoon liittyvien katastrofien torjuntatoimista hyöttyvän väestön määrän lisäys	- Ketkä hyöttyvät uusista tai parannetuista katastrofien seuranta- sekä varhaisvaroitus- ja reagoitijärjestelmistä? Hyöttyvätkö naiset ja miehet saman verran? - Onko reagoitijärjestelmissä otettu huomioon erot perinteisissä malleissa? (miehet työssä, naiset kotona, useammat miehet omistavat auton / käyttävät / ajavat autoa, naiset huolehtivat usein muista ja heidän on huolehdittava huollettavista myös katastrofin aikana ...)	Tulosten taso: Tulvien, metsäpalojen ja muiden ilmastoon liittyvien katastrofien torjuntatoimista hyöttyvien naisten ja miesten määrän lisäys
	v) Kestävän vesienhoidon edistäminen	CCO 10 – Uusi tai korotettu jäteveden käsittelykapasiteetti	CCR 09 – Vähintään sekundääriseen jätevedenkäsittelyjärjestelmään liitetyn väestön määrän lisäys	- Ketkä hyöttyvät uudesta tai korotetusta jäteveden käsittelykapasiteetista? Hyöttyvätkö naiset ja miehet saman verran? - Osallistuuko kaikkiin mahdollisesti järjestettäviin kuulemisiin sekä naisia että miehiä?	Tulosten taso: Vähintään sekundääriseen jätevedenkäsittelyjärjestelmään liitetyn nais- ja miespuolisen väestön määrän lisäys
	vi) Kiertotalouteen siirtymisen edistäminen	CCO 11 – Uusi tai korotettu jätteen kierrätykskapasiteetti	CCR 10 – Kierrätetyn jätteen määrän lisäys	- Ketkä hyöttyvät uudesta tai korotetusta jätteen käsittelykapasiteetista? Hyöttyvätkö naiset ja miehet saman verran? - Onko naisten ja miesten käytöstä ja asemaa koskevat näkökohdat otettu huomioon toimissa, joilla edistetään kiertotalouteen siirtymistä? - Osallistuuko kaikkiin mahdollisesti järjestettäviin kuulemisiin sekä naisia että miehiä?	Tulosten taso: - Naisten kierrättämän jätteen määrän lisäys verrattuna miesten kierrättämään - Sukupuolitietoiset tavat edistää siirtymistä, esimerkiksi se, miten paljon naisten ja miesten tarpeisiin ja mielityksiin kiinnitetään huomiota - Saatavilla olevan jätekierrätyksen tasa-arvoarviointi - Nais- ja miespuolisten käyttäjien tyytyväisyys toimenpiteisiin
	vii) Biologisen monimuotoisuuden, vihreän infrastruktuurin edistäminen kaupunkiympäristössä ja saastumisen vähentäminen	CCO 12 – Vihreän infrastruktuurin pinta-ala kaupunkialueilla	CCR 11 – Ilmanlaatua parantavista toimista hyöttyvä asukasmäärä	- Ketkä käyttävät vihreän infrastruktuurin pinta-alaa kaupunkialueilla ja hyöttyvät siitä? Käyttävätkö naiset ja miehet tätä infrastruktuuria samalla tavalla? Hyöttyvätkö naiset ja miehet saman verran? - Ketkä alueilla asuvat?	Tulosten taso: - Naisten ja miesten osuus ilmanlaatua parantavista toimista hyöttyvästä asukasmäärästä - Naisten ja miesten tyytyväisyys näihin toimenpiteisiin

Toimintapoliittinen tavoite	Erityistavoite	Tuotokset	Tulokset	Tasa-arvoindikaattoreita koskevat kysymykset	Esimerkkejä indikaattoreista ⁽⁷²⁾
Toimintapoliittinen tavoite 3: Tiiviimmin yhteen liittynyt Eurooppa parantamalla liikkuvuutta sekä tieto- ja viestintätekniikan alueellista liitettävyyttä	i) Digitaalisten yhteyksien parantaminen	CCO 13 – Niiden uusien kotitalouksien ja yritysten määrä, joilla on erittäin suuren kapasiteetin laajakaistaverkko	CCR 12 – Niiden kotitalouksien ja yritysten lisämäärä, joilla on laajakaistatilaus erittäin suuren kapasiteetin verkkoon	- Minkälaisia uusia kotitalouksia kuuluu erittäin suuren kapasiteetin laajakaistaverkkoon (esim. kotitaloudet, joissa nainen tai mies on pääasiallinen elättäjä, yksinhuoltajaperheet)? Keitä näissä kotitalouksissa asuu? - Ketkä omistavat yrityksiä, joilla on erittäin suuren kapasiteetin laajakaistaverkko? - Mitä tietoja on käytön saavutettavuudesta/edullisuudesta? Mitä eri vaikutuksia sillä on naisiin ja miehiin?	Tulosten taso: - Niiden kotitalouksien lisämäärä, joiden pääasiallinen elättäjä on nainen tai mies ja joilla on laajakaistatilaus suuren kapasiteetin verkkoon - Naisten ja miesten omistamat yritykset, joilla on erittäin suuren kapasiteetin laajakaistaverkko
	ii) Kestävän, ilmastonmuutoksen kestävän, älykkään, turvallisen ja intermodaalisen Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T) kehittäminen ⁽⁷⁵⁾	CCO 14 – TEN-T-tiet: Uudet ja parannetut tiet	CCR 13 – Paremmasta tieinfrastruktuurista aiheutuva ajansäästö	- Ketkä käyttävät uusia ja parannettuja teitä ja hyötyvät niistä? Käyttävätkö naiset ja miehet näitä teitä samalla tavalla? Hyötyvätkö he niistä saman verran? - Ketkä säästävät aikaa paremman tieinfrastruktuurin ansiosta? Naiset vai miehet vai molemmat? Miksi? - Onko lähellä teitä asuvia naisia ja miehiä koskevat erilaiset turvallisuus- ja terveysnäkökohdat otettu huomioon?	Tulosten taso: Naisten ja miesten paremmasta tieinfrastruktuurista aiheutuva ajansäästö
	iii) Kestävän, ilmastonmuutoksen kestävän, älykkään ja intermodaalisen kansallisen, alueellisen ja paikallisen liikkuvuuden edistäminen, mukaan lukien yhteyksien parantaminen TEN-T-liikenneverkon ja rajat ylittävän liikkuvuuden osalta	CCO 15 – TEN-T-kiskot: Uudet ja parannetut rautatiet	CCR 14 – Parannettua rautatieliikennettä käyttävien matkustajien vuotuinen määrä	- Ketkä käyttävät uusia ja parannettuja rautateitä ja hyötyvät niistä? Käyttävätkö naiset ja miehet rautatieliikennettä samalla tavalla? Hyötyvätkö he siitä saman verran? - Ketkä säästävät aikaa paremman rautatieliikenteen ansiosta? Naiset vai miehet vai molemmat? Miksi?	Tulosten taso: - Parannettua rautatieliikennettä käyttävien nais- ja miesmatkustajien vuotuinen määrä - Nais- ja miesmatkustajien keskimäärin säästämä aika
	iv) Kestävän multimo- daalisen kaupunkiliikenteen edistäminen	CCO 16 – Raitiovaunu- ja metrolinjojen laajennus ja uudistus	CCR 15 – Uusien ja uudistettujen raitiovaunu- ja metrolinjojen vuotuinen käyttäjämäärä	- Ketkä käyttävät laajennettuja ja uudistettuja raitiovaunu- ja metrolinjoja ja hyötyvät niistä? Käyttävätkö naiset ja miehet näitä linjoja samalla tavalla? Hyötyvätkö he niistä saman verran? - Ketkä säästävät aikaa uusien ja uudistettujen raitiovaunu- ja metrolinjojen ansiosta? Naiset vai miehet vai molemmat? Miksi? - Onko naisten ja miesten erilaiset tarpeet otettu huomioon laajennus- ja uudistusprosessissa (on esimerkiksi tärkeää tehdä laajennuksia teollisuus-alueille ja muille alueille, joilla on työpaikkoja, sekä järjestää lisää pysäkkejä/yhteyksiä kouluja, sairaaloita, kauppia ja muita palveluja varten)?	Tulosten taso: Uusien ja uudistettujen raitiovaunu- ja metrolinjojen vuotuinen nais- ja miespuolisten käyttäjien määrä

⁽⁷⁵⁾ Euroopan laajuinen liikenneverkko.

Toimintapoliittinen tavoite	Erityistavoite	Tuotokset	Tulokset	Tasa-arvoindikaattoreita koskevat kysymykset	Esimerkkejä indikaattoreista ⁽⁷²⁾
Toimintapoliittinen tavoite 4: Sosiaalisempi Eurooppa, jossa pannaan täytäntöön Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari	i) Työmarkkinoiden tehostaminen ja laadukkaiden työpaikkojen saatavuuden parantaminen sosiaalisen innovoinnin ja infrastruktuurin kehittämisen avulla	CCO 17 – Niiden työttömien vuotuinen määrä, jotka saavat parannettuja työlläytyspalveluja	CCR 16 – Parannettuja työlläytyspalveluja käyttävien työnhakijoiden vuotuinen määrä	- Mitkä ovat naisten ja miesten työttömyysasteet? - Miten työlläytyspalvelut on järjestetty, jotta niillä voidaan puuttua sekä naisten että miesten tarpeisiin kaikessa heidän moninaisuudessaan? - Onko näiden palvelujen kehittämisessä käytetty sukupuolitietoisia osallistuvia toimintamalleja?	Tuotosten taso: - Niiden nais- ja miespuolisten työttömien vuotuinen määrä, jotka saavat parannettuja työlläytyspalveluja - Sukupuolinäkökulman huomioon ottavat parannetut työlläytyspalvelut Tulosten taso: - Niiden nais- ja miespuolisten työttömien määrä, jotka käyttävät parannettuja työlläytyspalveluja vuoden aikana
	ii) Osallistaviin ja laadukkaisiin, koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyviin palveluihin pääsyn helpottaminen kehittämällä infrastruktuuria	CCO 18 – Uusi tai parannettu lastenhoito- ja koulutusinfrastruktuuri	CCR 17 – Uusien ja parannettujen lastenhoito- ja koulutusinfrastruktuurien vuotuinen käyttäjämäärä	- Ketkä käyttävät lastenhoitoa ja hyötyvät siitä? Käyttävätkö naiset ja miehet lastenhoitoinfrastruktuuria saman verran? Hyötyvätkö he siitä samalla tavalla? - Miten lastenhoito- ja koulutusinfrastruktuurit vaikuttavat naisten ja miesten työllistettävyyteen? - Pääsevätkö tytöt ja pojat samalla tavalla uusiin ja parannettuihin lastenhoito- ja koulutusinfrastruktuureihin?	Tulosten taso: - Uusia ja parannettuja lastenhoito- ja koulutusinfrastruktuureja vuosittain käyttävät tytöt ja pojat - Niiden kotitalouksien määrä/osuus (kotitalouksien tyypin mukaan, esimerkiksi kotitaloudet, joiden pääasiallinen elättäjä on nainen tai mies, yksinhuoltajatalous), joiden lastenhoitotaakka on vähentynyt uusien tai uudistettujen infrastruktuurien ansiosta - Lastenhoitopalvelujen keskimääräinen aukioloaika
	iii) Syrjäytyneiden yhteisöjen, maahanmuuttajien ja muita heikommassa asemassa olevien ryhmien sosioekonominen integroinnin parantaminen yhdenmukaisen toimenpiteiden, esimerkiksi asumis- ja sosiaalipalvelujen, kautta	CCO 19 – Rakennettujen ja parannettujen vastaanottorakenteiden lisäkapasiteetti	CCR 18 – Uusien ja parannettujen vastaanotto- ja majoitustilojen vuotuinen käyttäjämäärä	- Ketkä käyttävät vastaanottorakenteiden lisäkapasiteettia ja hyötyvät siitä? Käyttävätkö naiset ja miehet tätä infrastruktuuria saman verran? Hyötyvätkö he siitä saman verran? - Onko näihin ryhmiin kuuluvien naisten ja miesten tarpeista tehty sukupuolinäkökulman huomioon ottavaa arviointia? - Ketkä asuvat syrjäytyneissä yhteisöissä? Ketkä ovat maahanmuuttajia ja muita heikommassa asemassa olevia ryhmiä? Onko näiden ryhmien sisällä ryhmiä, esimerkiksi naisia tai miehiä, jotka ovat integroituneet ainakin jonkin verran?	Tulosten taso: - Uusia ja parannettuja vastaanotto- ja majoitustiloja vuodessa käyttävien naisten ja miesten määrä - Palvelujen keskimääräiset kustannukset nais- ja miespuolisten käyttäjien osalta - Nais- ja miespuolisten käyttäjien tyytyväisyys palveluihin
	iv) Tasavertaisen pääsyn varmistaminen terveydenhuoltoon kehittämällä infrastruktuuria, mukaan lukien perusterveydenhuoltoa	CCO 20 – Terveystienhuoltoinfrastruktuurin uusi tai korotettu kapasiteetti	CCR 19 – Asukasmäärä, jolla on pääsy parannettuihin terveydenhuoltopalveluihin	- Onko saatavilla olevaan infrastruktuuriin liittyvistä naisten ja miesten tarpeista tehty sukupuolinäkökulma huomioon ottavaa arviointia? - Ketkä käyttävät terveydenhuoltoinfrastruktuurin uutta tai korotettua kapasiteettia ja hyötyvät siitä? Hyötyvätkö naiset ja miehet saman verran? - Miten terveydenhuoltoinfrastruktuurin uudessa tai korotetussa kapasiteetissa otetaan huomioon naisten ja miesten erilaiset terveystarpeet koko elinkaarajan?	Tuotosten taso: - Terveydenhuoltoinfrastruktuurin uuden tai korotetun kapasiteetin tyyppi - Terveydenhuoltoinfrastruktuurin uudella tai korotetulla kapasiteetilla täytetään yhtäläisesti nais- ja miespuolisten käyttäjien tarpeet - Odotustiloissa on alueita lapsille Tulosten taso: - Naiset ja miehet, joilla on pääsy parannettuihin terveydenhuoltopalveluihin

Euroopan sosiaalirahasto plus

Indikaattorit	Sukupuolten tasa-arvon indikaattoreita koskevat kysymykset	Esimerkkejä indikaattoreista
1) Ihmisiin kohdistuvien toimien yhteiset tuotosindikaattorit: 1a) Osallistujia koskevat yhteiset tuotosindikaattorit Osallistujia koskevat yhteiset tuotosindikaattorit ovat seuraavat ⁽⁷⁶⁾: - työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyöttömät* - pitkäaikaistyöttömät* - työelämän ulkopuolella olevat* - työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat* - alle 30-vuotiaat* - yli 54-vuotiaat* - henkilöt, joilla on ylemmän perusasteen tai sitä vähäisempi koulutus (ISCED ⁽⁷⁷⁾ 0–2)* - henkilöt, joilla on keskiasteen (ISCED 3) tai keskiasteen jälkeinen (ISCED 4) koulutus* - henkilöt, joilla on korkea-asteen koulutus (ISCED 5–8)* Osallistujien kokonaismäärä lasketaan automaattisesti ammattiasemaan liittyvien yhteisten tuotosindikaattorien perusteella.	- Mitä syitä on naisten ja miesten työllisyystilanteen taustalla? - Naisten ja miesten työllisyystilanne on kaikissa maissa erilainen. Mikä on syynä kyseisen jäsenvaltion tilanteeseen? - Mitkä ovat nimenomaiset perimmäiset syyt epätasa-arvoon työmarkkinoilla? - Mikä on naisten ja miesten osuus kohteena olevilla sektoreilla ja ryhmissä?	- Naisia koskevien toimenpiteiden keskimääräiset menot verrattuna miehiä koskeviin toimenpiteisiin - Naisten työllisyystyyppit verrattuna miehiin - Jaotellaan nämä indikaattorit sen mukaan, onko naisilla ja miehillä lapsia vai ei ole - Jaotellaan nämä indikaattorit yksinhuoltajaäitien ja -isien mukaan - Nais- ja miespuolisten osallistujien tyytyväisyys - Nimenomaisia tasa-arvotoimenpiteitä koskevien menojen osuus
1b) Muut yhteiset tuotosindikaattorit (jos näitä indikaattoreita koskevia tietoja ei kerätä tietorekistereistä, niiden arvot voidaan määrittää edunsaajan tietoihin perustuvien arvioiden mukaisesti): - vammaiset** - kolmannen maan kansalaiset* - ulkomaalaistaustaiset henkilöt* - vähemmistöt (myös marginalisoituneet yhteisöt kuten romanit)** - asunnottomat tai asuntomarkkinoilta syrjäytyneet* - maaseutualueilla asuvat*	- Onko näissä ryhmissä eroja naisten ja miesten välillä? Miksi? - Miten näihin eroihin voidaan puuttua?	- Nais- ja miespuoliset osallistujat, joilla on lapsia - Nais- ja miespuoliset osallistujat, jotka ovat yksinhuoltajavanhempia - Keskimääräiset menot nais- ja miespuolisia osallistujia kohti - Nais- ja miespuolisten osallistujien tyytyväisyys - Nimenomaisia tasa-arvotoimenpiteitä koskevien menojen osuus

⁽⁷⁶⁾ Tähdellä (*) merkittyjen indikaattoreiden osalta toimitetut tiedot ovat asetuksen (EU) 2016/679 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja. Kahdella tähdellä (**) merkittyjen indikaattoreiden osalta toimitetut tiedot ovat asetuksen (EU) 2016/679 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiä tietoryhmiä.

⁽⁷⁷⁾ Kansainvälinen koulutusluokitus.

Indikaattorit	Sukupuolten tasa-arvon indikaattoreita koskevat kysymykset	Esimerkkejä indikaattoreista
2) Yhteisöjä koskevat yhteiset tuotosindikaattorit ovat seuraavat: - kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla tuettujen viranomaisten tai julkisten palvelujen lukumäärä - tuettujen mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten (mukaan lukien osuustoiminnalliset ja yhteiskunnalliset yritykset) lukumäärä	- Onko naisten ja miesten omistamien mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten (myös osuustoiminnallisten ja yhteiskunnallisten yritysten) saamissa tuissa eroja? Miksi? - Halutaanko edistää erilaista tilannetta?	- Naisten ja miesten omistamien mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten (myös osuustoiminnallisten ja yhteiskunnallisten yritysten) saamien tukien tyyppi - Keskimääräiset menot naisten ja miesten omistamia yrityksiä kohti - Nais- ja miespuolisten tuensaajien tyytyväisyys - Nimenomaisia tasa-arvotoimenpiteitä koskevien menojen osuus
3) Osallistujia koskevat välittömät yhteiset tulosindikaattorit ovat seuraavat: - osallistujat, jotka ovat ryhtyneet työnhakuun jättäessään toimen* - osallistujat, jotka ovat koulutuksessa jättäessään toimen* - osallistujat, jotka saavat ammattipätevyyden jättäessään toimen* - osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä ammatinharjoittajina, jättäessään toimen*	- Onko näissä ryhmissä eroa naisten ja miesten välillä? Miksi? - Halutaanko edistää erilaista tilannetta?	- Naisten hakemien työpaikkojen tyypit verrattuna miesten hakemiin - Naisten ja miesten ammattipätevyyden tyypit heidän jättäessään toimen - Naisten ja miesten työllisyyden ja itsenäisen ammatinharjoittamisen tyypit
4) Osallistujia koskevat yhteiset pitkän aikavälin tulosindikaattorit ovat seuraavat: - osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä ammatinharjoittajina, kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun he ovat jättäneet toimen* - osallistujat, joiden työmarkkinatilanne on parantunut kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun he ovat jättäneet toimen* Vähimmäisvaatimuksena on, että tiedot kerätään edustavasta osallistujien otoksesta kunkin erityistavoitteen osalta. Otoksen sisäinen validiteetti varmistetaan niin, että tiedot voidaan yleistää erityistavoitteiden tasolla.	Onko näissä ryhmissä eroa naisten ja miesten välillä? Miksi?	- Naisten työllisyydystyypit verrattuna miehiin - Naisten ja miesten keskipalkat - Naisten ja miesten työpaikkojen laatuun liittyvät indikaattorit - Nais- ja miespuolisten tuensaajien näkemys omasta työmarkkinatilanteestaan (onko se parantunut vai ei)

ESR+-asetuksessa (liitteessä 1, sivulla 1) todetaan seuraavaa: "ESR+:n yhteistyössä hallinnoitavasta toimintalohkosta myönnettävää yleistä tukea koskevat yhteiset indikaattorit. Kaikki henkilötiedot on eriteltävä sukupuolen (nainen, mies, ei-binäärinen) mukaan ⁽⁷⁸⁾. Jos tietyt tulokset eivät ole mahdollisia, niitä koskevia tietoja ei tarvitse kerätä eikä toimittaa."

⁽⁷⁸⁾ Henkilö, joka ei halua määritellä itseään naiseksi tai mieheksi.

Euroopan sosiaalirahasto plussasta aineellisen puutteen torjumiseen myönnettävää tukea koskevat yhteiset indikaattorit

Indikaattorit	Tasa-arvoindikaattoreita koskevat kysymykset	Esimerkkejä indikaattoreista
1) Tuotosindikaattorit a) Jaettujen elintarvikkeiden ja tavaroiden rahallinen kokonaisarvo: i) elintarvikeavun kokonaisarvo a) lapsille tarkoitettujen elintarvikkeiden rahallinen kokonaisarvo b) asunnottomille tarkoitettujen elintarvikkeiden rahallinen kokonaisarvo c) muille kohderyhmille tarkoitettujen elintarvikkeiden rahallinen kokonaisarvo ii) jaettujen tavaroiden kokonaisarvo a) lapsille tarkoitettujen tavaroiden rahallinen kokonaisarvo b) asunnottomille tarkoitettujen tavaroiden rahallinen kokonaisarvo c) kohderyhmille tarkoitettujen tavaroiden rahallinen kokonaisarvo	• Onko näissä erityisryhmissä eroa niiden elintarvikkeiden rahallisessa kokonaisarvossa, jotka annetaan naisille/tytöille, verrattuna miesten/poikien saamiin? • Onko eri nais- ja miesryhmien tilanteesta ja heidän erityistarpeistaan arviointia? • Vastaavatko annetut tavarat naisten ja miesten erilaisiin mieltymyksiin ja tarpeisiin? • Onko naisten lisääntymiserveytyteen liittyvät erityistarpeet otettu huomioon?	• Naisten lisääntymiserveytyteen liittyviin tarpeisiin vastaavien tavaroiden (esim. tamponit) rahallinen kokonaisarvo • Naisia ja miehiä koskeva keskimääräinen rahallinen kokonaisarvo / menot jaettujen elintarvikkeiden ja tavaroiden osalta • Nais- ja miespuolisten tuensaajien tyytyväisyys elintarvikkeiden ja tavaroiden jakeluun
b) Jaetun elintarvikeavun kokonaismäärä (tonnia), josta a) niiden elintarvikkeiden osuus, joiden osalta ohjelmasta maksettiin vain kuljetus, jakelu ja varastointi (%) b) ESR+:sta yhteisrahoitettujen elintarvikkeiden osuus edunsaajille jaettujen elintarvikkeiden kokonaismäärästä (%)	• Miten naisten ja miesten erilaiset tarpeet otetaan huomioon? • Miten naiset ja miehet osallistuvat jakelujärjestelmiin? • Ketkä toimittavat elintarvikkeet? Onko toimittajissa yhtäläisesti naisten omistamia yrityksiä ja naispuolisia viljelijöitä?	• Naisten ja miesten omistamien yritysten osuus toimittajista • Naisten ja miesten omistamien toimittajien toimittamien elintarvikkeiden osuus
3) Yhteiset tulosindikaattorit Elintarvikeavun loppukäyttäjien lukumäärä • alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärä • 18–29-vuotiaiden nuorten lukumäärä • yli 54-vuotiaiden loppukäyttäjien lukumäärä • vammaisten loppukäyttäjien lukumäärä • kolmansien maiden kansalaisten lukumäärä • ulkomaalaistaustaisten ja vähemmistöihin kuuluvien (myös marginalisoituneet yhteisöt kuten romanit) loppukäyttäjien lukumäärä • asunnottomien tai asuntomarkkinoilta syrjäytyneiden loppukäyttäjien lukumäärä Aineellisen avun loppukäyttäjien lukumäärä • alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärä • 18–29-vuotiaiden nuorten lukumäärä • yli 54-vuotiaiden loppukäyttäjien lukumäärä • vammaisten loppukäyttäjien lukumäärä • kolmansien maiden kansalaisten lukumäärä • ulkomaalaistaustaisten ja vähemmistöihin kuuluvien (myös marginalisoituneet yhteisöt kuten romanit) loppukäyttäjien lukumäärä • asunnottomien tai asuntomarkkinoilta syrjäytyneiden loppukäyttäjien lukumäärä	• Onko naisten ja miesten välillä eroja elintarvikeavussa? • Onko vitamiinien ja elintarvikkeiden toimituksissa otettu huomioon naisten ja miesten erilaiset tarpeet koko elinkaaren ajan? • Onko naisten ja miesten elintarviketoimituksia koskevat mieltymykset otettu huomioon? • Onko mahdolliset erot nais- ja miespuolisten vastaanottajien saavuttamisessa otettu huomioon? • Onko kohderyhmiin kuuluvien naisten ja miesten erilaisista tarpeista ja mieltymyksistä arviointia? • Onko naisten ja miesten välillä eroja aineellisessa avussa? • Onko naisten ja miesten erilaiset aineellista apua koskevat tarpeet otettu huomioon koko elinkaaren ajan? • Onko mietitty, miten aineellinen apu voi saattaa (tai olla saattamatta) naiset ja miehet tilanteeseen, joka voi vaarantaa heidän henkensä?	• Nais- ja miespuolisten tuensaajien tyytyväisyys • Naisten ja miesten omistamien yritysten osuus toimittajista

Terveysalan toimintaloikkaa koskevat Euroopan sosiaalirahasto plussan indikaattorit ⁽⁷⁹⁾

Indikaattorit	Tasa-arvointidikaattoreita koskevat kysymykset	Esimerkkejä indikaattoreista
Terveysalan yhdenmisen toiminnan taso ja ohjelman tulosten käyttö kansallisissa terveystieteissä: - eurooppalaisista osaamisverkostoista tuettujen potilaiden lukumäärä - yhteisiä kliinisiä arvioita koskevien terveysteknologioiden lukumäärä - siirrettyjen parhaiden käytäntöjen lukumäärä - ohjelman tulosten käyttöaste kansallisissa terveystieteissä mitattuna ”ennen ja jälkeen” -kyselylomakkeella	- Tuetaanko nais- ja miespuolisia potilaita eri tavoin eurooppalaisista osaamisverkostoista? - Käykö eritellyistä indikaattoreista ilmi määrällisiä eroja? Jos eurooppalaisista osaamisverkostoista tuettujen naisten ja miesten määrät poikkeavat toisistaan, miten se voidaan selittää? - Käyttävätkö naiset miehiä enemmän yhteisiä kliinisiä arvioita koskevia terveysteknologioita? - Siirretäänkö parhaita käytäntöjä, muun muassa kuvauksia naisten ja miesten terveystilanteista ja heidän erilaisista terveystarpeistaan, koko elinkaaren ajan? - Käytetäänkö kansallisissa terveystieteissä enemmän naisiin tai miehiin liittyviä tuloksia? Miksi muita tuloksia käytetään vähemmän?	- Saatavilla oleva sukupuolitietoinen arviointi terveysteknologioista - Kyselylomakkeen tulokset jaoteltu naisten ja miesten mukaan - Tuetulla teknologialla käsiteltyjen terveysongelmien tyyppi, myös naisten ja miesten erilaiset tarpeet ja terveysongelmat - Sukupuoleen liittyvät tulokset liitetty terveysteknologioiden ja terveystieteiden kehittämiseen

⁽⁷⁹⁾ On huomattava, että ESR+:n terveysalan toimintaloikka kuuluu suoran hallinnoinnin piiriin. Tämän vuoksi siihen ei sovelleta samoja sääntöjä kuin ESR+:n pääasialliseen, yhteistyössä hallinnoitavaan toimintalohkoon.

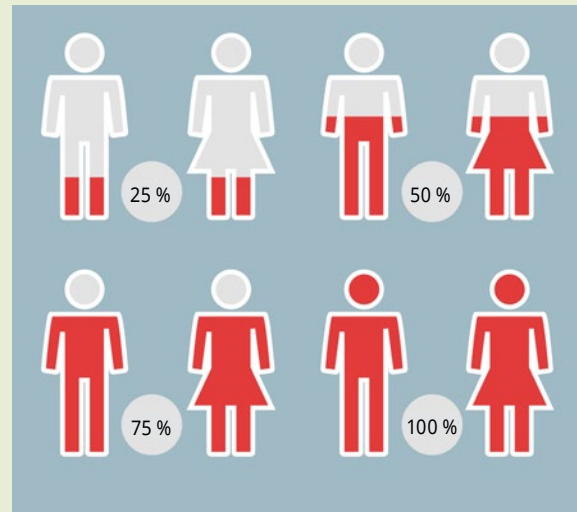
Euroopan meri- ja kalatalousrahasto

Yhteiset indikaattorit

Toimintalinja	Indikaattori	Tasa-arvointidikaattoreita koskevat kysymykset	Esimerkkejä indikaattoreista
Kestävän kalastuksen edistäminen ja meren elollisten luonnonvarojen säilyttäminen	Kestävän enimmäistuoton tasolla (Maximum Sustainable Yield, MSY) arvioituihin kantoihin perustuvien purettujen saaliiden määrän kehitys		
	Unionin kalastuslaivaston kannattavuuden kehitys	- Mitä eroja naisten ja miesten välillä on kalastuslaivaston omistamisessa ja kannattavuudessa? - Mitä eroja naisten ja miesten työllisyydessä on?	- Naisten ja miesten omistamat yritykset ja niiden kannattavuus - Kalastuslaivastossa ja kyseisissä yrityksissä työskentelevät naiset ja miehet
	Natura 2000 -alueiden ja muiden meristrategiadirektiivin mukaisesti suojeltujen merialueiden pinta-ala (ha), jolla toteutetaan suojelu-, ylläpito- ja ennallistamistoimenpiteitä		
	Sähköisellä sijainti- ja saalisilmoituslaitteella varustettujen kalastusalusten prosenttiosuus	Ketkä hyötyvät näistä toimenpiteistä?	Naisten ja miesten omistamat alukset
Unionin elintarviketurvan varmistamiseen osallistuminen kilpailukykyisen ja kestävän vesiviljelyn sekä kilpailukykyisten ja kestävien markkinoiden avulla	Unionin vesiviljelytuotannon arvon ja määrän kehitys	- Mitkä ovat naisten ja miesten työllisyysasteet alalla? - Mitkä ovat heidän työolonsa? Onko niissä eroja? Jos on, mitä?	Naisten ja miesten työllisyyteen liittyvät indikaattorit
	Purettujen saaliiden arvon ja määrän kehitys		
Kestävän sinisen talouden kasvun mahdollistaminen ja vauraiden rannikkoyhteisöjen edistäminen	BKT:n kehitys NUTS 3 (Tilastollisten alueyksiköiden nimikkeistö) -merialueilla		
	Kestävän sinisen talouden työpaikkojen määrän kehitys (kokoaikaiseksi muutettuina)	- Minkälaisia työpaikkoja luodaan kestävässä sinisessä taloudessa? Yritetäänkö näihin työpaikkoihin saada sekä naisia että miehiä? - Onko kestävään siniseen talouteen osallistuvista eri ryhmistä sukupuolitietoisia arviointeja? - Ketkä hyötyvät kestäväsinisen talouden kasvusta? Hyötyvätkö naiset ja miehet saman verran?	- Kestävän sinisen talouden työpaikkojen määrän kehitys (kokoaikaiseksi muutettuina) naisten osalta miehiin verrattuna - Saatavilla oleva sukupuolitietoinen arviointi
Kansainvälisen valtamerten hallinnoinnin vahvistaminen sekä turvallisten, turvattujen, puhtaiden ja kestävästi hoidettujen merten ja valtamerten mahdollistaminen	Eurooppalaista yhteistyötä merivartiostojen tehtävien alalla edistävien yhteisten operaatioiden lukumäärä	- Minkälaisia yhteisiä operaatioita toteutetaan eurooppalaista yhteistyötä koskevien tehtävien edistämiseksi? - Onko näissä operaatioissa mukana sekä naisia että miehiä? Miksi / miksi ei?	- Naisten ja miesten työllisyys merivartiostossa - Hallintorakenteisiin osallistuvien naisten määrä/osuus

Ranska: helpotetaan tasa-arvon valtavirtaistamista määrittämällä asiaankuuluvat indikaattorit toimenpideohjelmassa

Ranskassa sukupuolten tasa-arvoa koskeva horisontaalinen periaate on otettu kaksiosaisen lähestymistavan avulla käyttöön kasvua ja osallisuutta koskevassa kansallisessa ESR:n toimenpideohjelmassa. Sukupuolen mukaan jaoteltujen indikaattorien **käyttö** kaikissa Ranskan EAKR:n ja ESR:n toimenpideohjelmassa helpottaa tasa-arvon valtavirtaistamista ohjelman täytäntöönpanossa kokonaisuudessaan. Näillä indikaattoreilla mitataan naisten ja miesten osallistumista antamalla tuotoksista ja tuloksista sukupuolen mukaan jaoteltuja tietoja.

© Igor Samoilik/Shutterstock.com

Sukupuolen mukaan jaotelluista tiedoista tehdään analyyskejä, joissa otetaan huomioon naisten ja miesten erilaiset tilanteet ja tarpeet maassa. Niiden perusteella voidaan laatia kohdennettuja toimia edistämään sukupuolten tasa-arvoa. Niitä ovat esimerkiksi ESR:n toimenpideohjelmien toimenpiteet, joilla edistetään naisten työllisyyttä, koulutusta ja yrittäjyyttä. Ranskan ESR:n kaikissa kolmessa toimintalinjassa on sukupuolen mukaan jaotellut tuotos- ja tulosindikaattorit: työllisyydessä, ammatillisessa urassa ja köyhyydessä. Sukupuolten tasa-arvo on hankkeiden valinnassa keskeinen periaate.

Ranskan ESR:n toimenpideohjelmien tulosindikaattoreita ovat muun muassa ⁽⁸⁰⁾

- naispuolisten työllisten, myös itsenäisten ammatinharjoittajien, määrä osallistumisen jälkeen verrattuna miehiin
- naispuolisten yli 55-vuotiaiden työllisten, myös itsenäisten ammatinharjoittajien, määrä osallistumisen jälkeen verrattuna miehiin
- koulutuksessa olevien tai opintoja suorittavien naispuolisten osallistujien määrä osallistumisen jälkeen verrattuna miehiin.

Tuotosindikaattoreita ovat muun muassa

- työttömien naispuolisten osallistujien määrä verrattuna miehiin
- yli 55-vuotiaiden naispuolisten osallistujien määrä verrattuna miehiin
- työelämän ulkopuolella olevien naispuolisten osallistujien määrä verrattuna miehiin
- alle 25-vuotiaiden naispuolisten osallistujien määrä verrattuna miehiin
- alle 25-vuotiaiden naispuolisten osallistujien määrä
- äitiysvapaalla olevien tai työvoimaan palaavien naispuolisten osallistujien määrä

Lisätietolähteitä

Sukupuolten tasa-arvoa koskevista määrällisistä ja laadullisista indikaattoreista on lisätietoa sivustoilla

- [EIGEn tasa-arvoindikaattoreita koskevat resurssit](#)
- [Sukupuoltilastotietokanta](#)

⁽⁸⁰⁾ Kuten edellä on todettu, indikaattorien "naisten ja miesten määrät" pitäisi sisältää myös "naisten ja miesten osuus", jotta mahdollinen epätasa-arvo saadaan paremmin näkyviin.

Väline 7: Laaditaan hankkeille sukupuolinäkökulman huomioon ottavat valintaperusteet

Hallintoviranomaiset ja seurantakomiteat voivat käyttää tätä välinettä tukemaan sukupuolinäkökulman huomioon ottavien hankkeiden laatimista sekä sukupuolten tasa-arvoa koskevien perusteiden laatimiseen hankkeiden valintaa varten. Tämä hallintoviranomaisten antama tuki on olennaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että sukupuolten tasa-arvo otetaan horisontaalisena periaatteena mukaan kaikkiin EU:n rahastojen toimiin.

Kuten yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 67 artiklassa säädetään: *"Hallintoviranomaisen on vahvistettava [...] perusteet ja menettelyt, jotka ovat syrjimättömiä ja avoimia, joilla varmistetaan sukupuolten tasa-arvo ja joissa otetaan huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirja, kestävän kehityksen periaate [...] sekä soveltaa näitä perusteita ja menettelyjä."*

Sukupuolinäkökulman huomioon ottavan hankkeen kehittämisen ja valinnan tuen vaiheet

Heti hankkeen kehittämis- ja valintaprosessin aluksi on erittäin tärkeää tukea mahdollisia hakijoita. Riittävän tuen varmistamiseksi hallintoviranomaiset ja seurantakomiteat voivat

- tehdä kaikissa hankkeen ehdotuspyynnöissä ja muissa resurssien käyttöä koskevissa ilmoituksissa selväksi, että sukupuolten tasa-arvo on horisontaalinen periaate, jota on noudatettava ja joka on toteutettava käytännössä
- selittää selkeästi, että sukupuolten tasa-arvoa koskevat näkökohdat ovat osa kaikkia hankkeen valintaperusteita
- liittää kaikkiin ehdotuspyyntöihin nimenomaisesti tietoa sukupuolten tasa-arvoa koskevista vaatimuksista ja
- käyttää seuraavia tarkastuslistoja pyyntöjen laatimisohjeina.

Tarkastuslista ohjaamaan hankkeen ehdotuspyyntöjen laatimista

Vaihe 1. Tehdäänkö ehdotuspyynnössä selväksi, että sukupuolten tasa-arvoa koskevan horisontaalisen periaatteen on kuuluttava hankkeen analyysiin?

Hallintoviranomaiset ja seurantakomiteat voivat esittää seuraavat kysymykset:

- Selitetäänkö ehdotuspyynnössä selvästi, että hanketta arvioidaan sen perusteella, kuuluuko ehdotukseen tasa-arvoanalyysi (eli analyysi naisten ja miesten tilanteiden ja tarpeiden eroista)?
- Pyydetäänkö ehdotuspyynnössä nimenomaisesti sisällyttämään ehdotukseen laadullisia ja määrällisiä tietoja, joilla voidaan kuvata sukupuoleen liittyviä suuntauksia tai malleja?
- Ilmoitetaanko ehdotuspyynnössä, että ehdotuksessa pitäisi viitata rahastokohtaisiin, kansallisiin tai alueellisiin tasa-arvotavoitteisiin?

Vaihe 2. Selitetäänkö ehdotuspyynnössä, että sukupuolten tasa-arvoa koskevan horisontaalisen periaatteen on kuuluttava hankkeen tavoitteisiin ja indikaattoreihin?

- Selitetäänkö ehdotuspyynnössä, että ehdotusta arvioidaan sen perusteella,
 - saavutetaanko hankkeen tavoite (tavoitteet) sekä naisten että miesten osalta
 - kuuluuko hankkeen tavoitteeseen (tavoitteisiin) erityinen jaottelu naisia ja miehiä koskeviin tavoitteisiin ja/tai
 - kuuluuko hankkeen tavoitteeseen (tavoitteisiin) tarvittaessa nimenomaisia sukupuolten tasa-arvoa koskevia tavoitteita (eli tavoitteita, jotka on saavutettava sekä naisten että miesten osalta tasa-arvon lisäämiseksi)?
- Edellytetäänkö ehdotuspyynnössä, että kaikki henkilöihin liittyvät indikaattorit on jaoteltava sukupuolen mukaan, jotta voidaan seurata, tavoitetaanko sekä naiset että miehet?
- Edellytetäänkö ehdotuspyynnössä tarvittaessa sellaisten nimenomaisten tasa-arvoindikaattorien määrittämistä, joilla helpotetaan tasa-arvotavoitteiden saavuttamista koskevan edistymisen seurantaa?

Vaihe 3: Ilmoitetaanko ehdotuspyynnössä, että sukupuolten tasa-arvoa koskevan horisontaalisen periaatteen on kuuluttava hankkeen suunniteltuun resurssien käyttöön?

- Selitetäänkö ehdotuspyynnössä, että ehdotuksissa on eriteltävä, miten resursseja käytetään tasa-arvon edistämiseen?
- Tehdäänkö ehdotuspyynnössä selväksi, että ehdotuksissa olisi selitettävä, miten hankkeella edistetään kohderyhmien naisten ja miesten yhdenvertaista pääsyä resursseihin, palveluihin ja investointeihin?

Vaihe 4: Täsmennetäänkö ehdotuspyynnössä, että hankeryhmässä on oltava tasa-arvo-osaa-mista?

- Ilmoitetaanko ehdotuspyynnössä, mikä asemasisäisellä tasa-arvo-osaamisella tai ulkoista tasa-arvoasiantuntemusta koskevilla määrärahoilla on hankkeen valinnassa?
- Tehdäänkö pyynnössä selväksi, onko tasa-arvo-osaaminen vaatimus koulutuksen ja arvioinnin hankintaprosesseissa ja missä määrin se on sitä?

Vaihe 5. Selitetäänkö ehdotuspyynnössä, että sukupuolten tasa-arvon on kuuluttava hankkeen seurantaan ja arviointiin?

- Edellytetäänkö ehdotuspyynnössä kuvausta siitä, miten hankkeessa seurataan ja arvioidaan sukupuolten tasa-arvoa koskevia tavoitteita/tuloksia/vaikutuksia ja miten siinä sovelletaan korjaavia toimenpiteitä?
- Selitetäänkö siinä, että kaikissa ehdotuksissa on määritettävä, miten hankkeessa arvioidaan sukupuolten tasa-arvoa koskevia tavoitteita ja tuloksia?

Tarkastuslista hankkeen valintaperusteita varten

Hallintoviranomaiset ja seurantakomiteat voivat

hanke-ehdotuksia arvioidessaan laatia valintaperusteet ja soveltaa niitä seuraavien kysymysten perusteella:

Vaihe 1. Analyysi

- Kuuluuko ehdotukseen toimenpidealueen tasa-arvoanalyysi (eli analyysi naisten ja miesten – kaikessa heidän moninaisuudessaan – tilanteiden ja tarpeiden eroista ja niihin liittyvän epätasa-arvon tunnistaminen)?
- Käytetäänkö laadullisia ja määrällisiä sukupuolen mukaan jaoteltuja tietoja kuvaamaan sukupuolten välisiä eroja ja malleja?
- Viitataan analyysissä rahastokohtaisiin tavoitteisiin ja/tai kansallisiin ja/tai alueellisiin tasa-arvotavoitteisiin?

Vaihe 2. Tavoitteet ja indikaattorit

- Onko hankkeelle asetettu nimenomaiset tasa-arvotavoitteet (eli tavoitteet, jotka on saavutettava sekä naisten että miesten osalta tasa-arvon lisäämiseksi)?
- Määritetäänkö ehdotuksessa, miten hankkeella aiotaan edistää kokonaisvaltaisia tasa-arvotavoitteita?
- Ilmoitetaanko ehdotuksessa, saavutetaanko hankkeen tavoite (tavoitteet) sekä miesten että naisten osalta heidän moninaisuudessaan ja miten?
- Onko asetettu nimenomaisia tasa-arvoindikaattoreita helpottamaan tasa-arvotavoitteiden seurantaa?
- Onko kaikki henkilöihin liittyvät yleiset indikaattorit jaoteltu sukupuolen mukaan, jotta voidaan seurata, tavoitetaanko sekä naiset että miehet?

EU:n toimintapoliittisia tavoitteita käytetään ohjeena ja hyödynnetään [välinettä 1](#) ja taulukkoa 3:

Taulukko 3. Sukupuolten tasa-arvo EU:n toimintapoliittisissa tavoitteissa

Toimintapoliittiset tavoitteet	Sukupuolten tasa-arvoa koskevat näkökohdat
Naisten ja miesten yhdenvertainen taloudellinen riippumattomuus Samanarvoisesta työstä maksettava sama palkka	- Sukupuolten välisen palkkaeron kaventaminen - Työllisyyden lisääminen (ja eriytymisen vähentäminen) - Naisten koulutuksen edistäminen - Työ- ja yksityiselämän tasapainon edistäminen, jonka erityisindikaattoreita ovat muun muassa - miesten ajan osuuden lisääminen hoivaan liittyvässä toiminnassa - naisten ja miesten, myös maahanmuuttajanaisten, työllisyyden lisääminen virallisessa hoivataloudessa - palkkatyöhön pääsyn ja siinä tehtävien työtuntien lisääminen naisten osalta - Sukupuolistereotyyppien poistaminen - Sukupuolten eriytymisen vähentäminen työmarkkinoilla - Joustavien työjärjestelyjen ja perheeseen liittyvien vapaiden tukeminen - Naisyrittäjyyden lisääminen - Lastenhoitopalvelujen saatavuuden ja laadun parantaminen - Sosiaalisen osallisuuden tukeminen - Muiden huollettavien hoivatilojen saatavuuden ja laadun parantaminen - Naisten syrjäytymisen ja köyhyyden torjuminen - Vanhempien ja omaishoitajien suojelun tukeminen
Tasa-arvo päätöksenteossa	Naisten osallistumisen lisääminen päätöksentekotehtävissä ja -prosesseissa
Ihmisarvo, koskemattomuus ja sukupuoleen perustuvan väkivallan lopettaminen	- Sukupuoleen perustuvan väkivallan ehkäisy ja siltä suojelun tukeminen - Miesten ja poikien aseman tukeminen naisiin kohdistuvan väkivallan poistamisessa

Hankkeen tavoitteisiin kuuluu myös laajempi näkökulma, joka liittyy sukupuolen ja sosiaalisen sukupuolen lisäksi myös muihin ominaisuuksiin. On esimerkiksi tärkeää, että tavoitteissa on ”naisten” ja ”miesten” yleisissä luokissa tarkempi jako, jossa otetaan huomioon sosiodemografisia lisäominaisuuksia, kuten ikä, sosioekonominen tausta, köyhyys, rotu, etninen alkuperä, sijainti (maaseutu/kaupunki), vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen (lesbo, homo, biseksuaali, transsukupuolinen ym.), uskonto jne. Lisäksi kaikissa aihekohtaisissa toimintalinjoissa olisi parhaassa tapauksessa sovellettava lähestymistapaa, jossa kiinnitetään huomiota ”intersektionaalisuuteen” (eli henkilöiden risteäviin ominaisuuksiin ja siihen, miten niiden vuorovaikutus tai risteäminen vaikuttaa sukupuolten epätasa-arvoon).

Vaihe 3: Toimet ja täytäntöönpano

- Onko suunniteltu erityisiä toimia hankkeen tasa-arvotavoitteiden saavuttamiseksi?
- Onko hankkeen suunnitellun tasa-arvoanalyysin ja tasa-arvotavoitteiden eritelmän välillä yhteyttä? Selitetäänkö hankkeessa, miten tämä yhteys otetaan huomioon sen (vallitsevan epätasa-arvon vähentämiseen tähtäävien) toimien kehittämisessä ja niiden odotetuissa tuloksissa ja tuotoksissa?

Vaihe 4: Tasa-arvo-osaaminen

- Onko hankkeessa käytettävissä sisäistä tasa-arvo-osaamista? Jos ei ole, käytetäänkö ulkopuolista tasa-arvoasiantuntemusta? Kuuluuko

hankkeeseen määrärahoja kyseistä ulkopuolista asiantuntemusta varten?

- Vaaditaanko koulutuksen ja arvioinnin hankinnassa tasa-arvo-osaamista?

sukupuolten tasa-arvoa koskevia tavoitteita/tuloksia/vaikutuksia ei saavuteta?

- Ilmoitetaanko ehdotuksessa, miten hankkeessa arvioidaan sukupuolten tasa-arvoa koskevia tavoitteita/tuloksia/vaikutuksia?

Vaihe 5. Seuranta ja arviointi

- Selitetäänkö ehdotuksessa, miten hankkeessa seurataan ja arvioidaan sukupuolten tasa-arvoa koskevia tavoitteita/tuloksia/vaikutuksia?
- Määritetäänkö ehdotuksessa, mitä korjaavia toimenpiteitä hankkeessa toteutetaan, jos näitä

Hallintoviranomaisten ja seurantakomiteoiden on myös kysyttävä, täyttääkö hanke-ehdotus nämä valintaperusteet. Jos se ei täytä niitä, voidaan pyytää lisätietoa ja tehdä loppuarviointi.

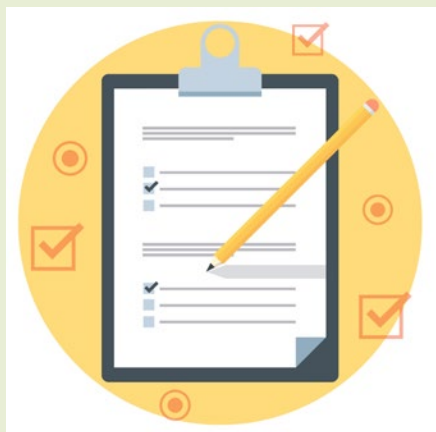
Belgia: hankkeen arvioinnissa on otettava mahdolliset vaikutukset naisiin ja miehiin huomioon ennen valintaa

Belgiassa kaikissa toimenpideohjelmissa on otettava huomioon naisten ja miesten kokema todellisuus. Kaikissa vaiheissa olisi pohdittava, miten ohjelma voi vaikuttaa – myönteisesti ja/tai kielteisesti – naisten ja miesten erilaisiin tilanteisiin ja tarpeisiin. Siksi jokainen hanke-ehdotus analysoidaan ja arvioidaan ottamalla huomioon sen mahdolliset vaikutukset naisiin ja miehiin sekä se, miten se voi vaikuttaa sukupuolten tasa-arvoon.

Toimenpideohjelman ja hankkeen tasolla sekä ehdotuspyyntöjen aikana sovelletaan intersektionaalista analyysia. Tämä tarkoittaa, että huomioon otetaan naisten ja miesten kokema todellisuus sekä heidän risteävät ominaisuutensa, kuten ikä, sosioekonominen asema, vammaisuus, rotu, etninen alkuperä, uskonto ja muut merkitykselliset sosiodemografiset tiedot. Naisten ja miesten tilanteesta työmarkkinoilla ja heidän pääsystään koulutukseen kerätään tietoja, niitä analysoidaan, ja huomioon otetaan heidän mahdollisuutensa työskennellä eri yrityksissä ja aloilla. Mahdollisuuksien mukaan analyysissa tehdään ristiintarkastuksia muiden sosioekonomisten ulottuvuuksien osalta. Nuorilla naisilla voi esimerkiksi olla erilaisia tilanteita ja erilaisia tarpeita kuin iäkkäämmillä naisilla.

Kaikissa ehdotuspyynnöissä on selitettävä, miten hankkeella edistetään sukupuolten tasa-arvoa, joka on merkittävä näkökohta hankkeen valintaprosessissa. Hakijoiden avuksi hankkeiden suunnittelussa järjestetään tiedotustilaisuuksia. Niissä annetaan tietoa naisten ja miesten tasa-arvosta, tasa-arvolaeista ja -politiikoista ja tasa-arvon valtavirtaistamisen menetelmistä ja välineistä. Valistamista tuetaan myös sukupuolten tasa-arvoa koskevalla verkkokoulutus-alustalla. Lisäksi on julkaistu käytännön opas sukupuolinäkökulmien arvioinnista ja niiden liittämisestä hankkeisiin. Oppaalla autetaan hakijoita ottamaan naisten ja miesten kokema todellisuus huomioon hankkeen suunnittelussa. Siitä on hyötyä myös seurantakomiteoille niiden seurattessa, miten hankkeella edistetään sukupuolten tasa-arvoa. Jokaista hanketta arvioidaan sukupuolten tasa-arvoon liittyvien vakiintuneiden perusteiden nojalla. Sukupuolen mukaan jaoteltuja indikaattoreita käytetään koko ohjelman suunnittelukaudella mittaamaan mahdollista edistymistä sukupuolten tasa-arvossa.

Suomi: Hankkeen valintaperusteet

© howcolour/Shutterstock.com

Suomessa on laadittu hanke-ehdotuksen tekijöille uusia sukupuolten tasa-arvoa koskevia kysymyksiä rahoituskaudelle 2014–2020. Hanke-ehdotusten tekijöiden on vastattava seuraaviin kysymyksiin:

	Kyllä	Ei	Miksi? (pakollinen)
Hankkeessa arvioidaan toimintaympäristöä sukupuolinäkökulmasta.			
Sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettu hankkeeseen.			
Hankkeen pääsyy on sukupuolten tasa-arvon edistäminen.			

Näitä kysymyksiä käytetään arviointiperusteina rahoituspäätöksen tekemisessä.

Täydentävä väline 7.a: Sukupuolinäkökulman huomioon ottavat sopimukset (hankintasopimukset tai avustussopimukset) hankkeen toteuttajien kanssa

Kun hankkeen valintaprosessi on käyty läpi sukupuolten tasa-arvon huomioon ottavien selkeästi määritettyjen perusteiden mukaisesti, on tärkeää määrittää perusvaatimukset hankkeen toteuttajille. Ne pitäisi esittää hankesopimuksissa tai hankintasopimuksissa.

Tarkastuslista hankkeen rahoitukseen liittyviä hankesopimuksia ja hankintasopimuksia varten

Hallintoviranomaiset voivat hankkeiden hankintasopimuksia laatiessaan esittää seuraavat kysymykset:

- Selitetäänkö sopimuksessa, että hankkeen täytäntöönpanossa on noudatettava sukupuolten tasa-arvon horisontaalista periaatetta?
- Yksilöidäänkö sopimuksessa nimenomaiset toimenpiteet, jotka on toteutettava sukupuolten tasa-arvoa koskevan vaatimuksen noudattamiseksi?
- Ilmoitetaanko siinä yksiselitteisesti, että hankkeen täytäntöönpanossa on otettava huomioon naisten ja miesten erilaiset tilanteet ja tarpeet?

- Mainitaanko sopimuksessa yksiselitteisesti, että hankkeessa on käytettävä resursseja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi?
- Asetetaanko sopimuksessa nimenomaiset tavoitteet ja tulokset, jotka sukupuolten tasa-arvon osalta on saavutettava? Esimerkiksi:
 - Ilmoitetaanko tavoitteissa ja tuloksessa selkeästi, että ne on saavutettava sekä naisten että miesten osalta?
- Mainitaanko sopimuksessa eritellyissä menettelyissä nimenomaisia sukupuoleen liittyviä odotuksia, muun muassa
 - viittaukset sukupuolten tasa-arvoon raporteissa, erityisesti tuensaajia koskevat sukupuolen mukaan jaotellut tilastot
 - varojen jakautuminen ja käyttö ja tulokset raporteissa ja
 - sukupuolinäkökulman huomioon ottavat lähestymistavat viestinnässä.
- Jos vaaditaan valaehtoista vakuutusta, kuuluuko siihen sukupuoliulottuvuuden huomioon ottaminen? Tämä tarkoittaa sen selvittämistä, onko hankeresurssien vastaanottajien ilmoitettava ymmärtäneensä, että "sukupuolten tasa-arvo horisontaalisena periaatteena" on otettava huomioon resursseja käytettäessä.
- Täsmennetäänkö osoitettuja hankeresursseja tai tukia koskevassa sopimuksessa, että sukupuolten tasa-arvo on otettava välttämättömänä ennakkoedellytyksenä huomioon resurssien käytössä?

€ Väline 8: Seurataan resurssien osoittamista sukupuolten tasa-arvoon EU:n rahastoissa

Työkalu on saatavana englanniksi osoitteessa: <https://eige.europa.eu/publications/gender-budgeting-step-step-toolkit>.

Väline 9: Valtavirtaistetaan sukupuolten tasa-arvo hankesuunnittelussa

Johdanto välineeseen

Tämä väline auttaa siirtämään kumppanuussopimusten ja toimenpideohjelmien tasa-arvotavoitteet ja -indikaattorit hanketasolle. Hallintoviranomaisen olisi käytettävä sitä kansallisella ja alueellisella tasolla hankkeen suunnittelu-, toteuttamis- ja seurantavaiheiden aikana. Hallintoviranomaiset voivat myös käyttää sitä ohjeiden ja tuen antamiseksi paikallisille toimijoille ja hankkeiden toteuttajille.

Tällä välineellä tuetaan sukupuolinäkökulman huomioon ottavien hankkeen valintaperusteiden ja -menettelyjen toteuttamista yhteisiä säännöksiä

koskevan asetusehdotuksen ([KOM\(2018\) 375 final](#)) 67 artiklan mukaisesti:

"Hallintoviranomaisen on vahvistettava toimien valintaa varten perusteet ja menettelyt, jotka ovat syrjimättömiä ja avoimia, joilla varmistetaan sukupuolten tasa-arvo ja joissa otetaan huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirja, kestävän kehityksen periaate ja unionin ympäristöpolitiikka SEUT-sopimuksen 11 artiklan ja 191 artiklan 1 kohdan mukaisesti, sekä soveltaa näitä perusteita ja menettelyjä."

Asetuksista on lisätietoa välineessä 1.

Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista hankesuunnittelussa koskevat vaiheet

Väline jakautuu neljään vaiheeseen:

Vaihe 1. Yhdenmukaistaminen kumppanuussopimusten ja toimenpideohjelmien tasa-arvotavoitteiden ja -indikaattorien kanssa

Vaihe 2. Hankkeen laatiminen ja hakeminen

Vaihe 3. Hankkeen toteuttaminen

Vaihe 4. Hankkeen arviointi

Vaihe 1. Yhdenmukaistaminen kumppanuussopimusten ja toimenpideohjelmien tasa-arvotavoitteiden ja -indikaattorien kanssa

On tärkeää varmistaa, että kutakin rahastoa koskevissa hankehakemuksissa eritellään, miten hankkeessa puututaan olemassa oleviin sukupuolten välisiin eroihin tai naisten ja miesten erityistarpeisiin toimenpidealalla. Hallintoviranomaiset voivat tukea hankkeen hakijoita

- antamalla tietoa tasa-arvotavoitteista ja -indikaattoreista, jotka on määritetty kumppanuussopimuksessa ja toimenpideohjelmissa
- antamalla muuta tasa-arvoon liittyvää nimenomaista taustatietoa, joka on merkityksellistä ehdotuspyyntöjen kannalta
- antamalla tietoa siitä, miten sukupuolinäkökulmat olisi sisällytettävä hakemukseen ja miten niitä arvioidaan, ja
- varmistamalla, että hakijoilla on tiedot ja valmiudet, joita tarvitaan toimenpidealueen tasa-arvoanalyysin tekemiseksi.

Vaihe 1a. Tasa-arvoanalyysin tekeminen

Tasa-arvoanalyysin⁽⁸¹⁾ tarkoituksena on tunnistaa naisten ja miesten epätasa-arvo ja heidän välisensä erot kaikessa heidän moninaisuudessaan sekä määrittää erojen taustalla olevat syyt. Tasa-arvoanalyysissa toimitaan seuraavasti:

1. Kerätään tietoja ja eriteltyä dataa kohderyhmästä:

Tämä tarkoittaa tilastoja, jotka kuvaavat riittävästi kohderyhmää ja jotka on jaoteltu naisten ja miesten mukaan. Niihin pitäisi kuulua tietoa aiheellisista ominaisuuksista, kuten iästä, rodusta, etnisestä alkuperästä, sijainnista, koulutustasosta, työllisyydestä eri aloilla, yrittäjyydestä eri aloilla, palkkatasoista, ajankäytöstä ja/tai muista merkityksellisistä seikoista.

- Tietoja kerätessä ja esitettäessä ne pitäisi jaotella ensisijaisena yleisenä luokituksena sukupuolen mukaan. Kun esimerkiksi kerätään ja analysoidaan tietoja ”nuorista ihmisistä” tai ”ikäihmisistä”, kyseiset kohderyhmät olisi jaoteltava sukupuolen mukaan.
- Erityisominaisuuksia koskevien määrällisten tietojen lisäksi tasa-arvoanalyysissa on otettava huomioon ihmisten kokemaa todellisuutta koskevat laadulliset tiedot. Siinä on myös otettava huomioon, miten naiset ja miehet käyttävät palveluja eri tavalla ja mitä resursseja olisi osoitettava näihin eroihin puuttumiseksi. Esimerkiksi erilaiset ihmiset – iäkkäät naiset ja miehet, nuoret naiset ja miehet, tytöt ja pojat, vanhemmat ja hoivaajat, työmatkalaiset – käyttävät julkisia tiloja eri tavoin. Heidän julkisten tilojen käyttönsä riippuu sukupuolesta, iästä, sijainnista ja muista ominaisuuksista, mutta se on riippuvaista myös muista tekijöistä, kuten heidän tulotasostaan, työskentely- ja lastenhoitojärjestelyistään, päivän ajankohdasta jne. Tasa-arvoanalyysissa olisi otettava laajasti huomioon, mitä eri tiedot kertovat ihmisten jokapäiväisestä elämästä.
- Kun käytetään tietoja monista eri tietolähteistä, pystytään ymmärtämään entistä syvällisemmin sukupuolten välisiä eroja, ihmisten tarpeita ja koettua todellisuutta. Kannattaa perehtyä mahdollisimman moniin lähteisiin – kuten paikallisiin,

alueellisiin ja kansallisiin tutkimuksiin tai kuulemisiin, tilastotoimistojen tietoihin, tieteellisiin tutkimuksiin, toimintapoliittisiin kertomuksiin – ja yhdistää tietoja näistä lähteistä.

- Kun keskeisten ominaisuuksien – kuten sukupuolen, rodun, etnisen alkuperän, iän ja vammaisuuden – perusteella jaoteltuja tietoja ei ole saatavilla, se on katsottava puutteeksi. Hankkeen tavoitteissa ja raportoinnissa olisi korostettava, että tietoja on parannettava.

2. Määritetään olemassa olevat sukupuolten väliset erot ja niiden taustalla olevat syyt:

Kun tiedot, joita tarvitaan selkeän kuvan muodostamiseen kohderyhmästä, on jaoteltu, seuraavien keskeisten kysymysten avulla voidaan lisätä ymmärrystä joistakin naisten ja miesten välisistä keskeisistä eroista ja analysoida erojen syitä:

- Mitä eroja naisten ja miesten välillä on työmarkkinoille osallistumisessa? Mitkä ammattialat ovat nais- tai miesvaltaisia?
- Mitä eroja naisten ja miesten ansiotasossa on? Onko osa-aikaisesti työskentelevien naisten ja miesten määrässä eroja? Onko naisilla miehiä enemmän useampi kuin yksi osa-aikatyö?
- Mitä ajankäyttöä tai palvelujen käyttöä koskevat tiedot kertovat siitä, miten naiset ja miehet jakavat aikansa? Mitä se kertoo paikallisia palveluja koskevista puutteista saatavuuden ja ajoituksen osalta?
- Huolehtivatko useammat naiset kuin miehet lapsista ja muista perheenjäsenistä? Missä ikäryhmissä naiset ja miehet tekevät eniten palkatonta hoivatyötä? Huolehtivatko esimerkiksi nuoret naiset enemmän lastenhoidosta kuin miehet? Huolehtivatko iäkkäät miehet puolisoistaan? Millä palveluilla voitaisiin tukea eri ihmisiä näissä tehtävissä ja edistää heidän hyvinvointiaan?
- Miten infrastruktuuri- ja IT-ratkaisuilla voitaisiin auttaa puuttumaan hoivapaineisiin, kehittämään osaamista ja laajentamaan työmahdollisuuksia?
- Mitä seurauksia näihin kysymyksiin annetuilla vastauksilla on kohderyhmään, työmarkkinoihin tai hankkeeseen?

⁽⁸¹⁾ Tasa-arvoanalyysin tekemisestä (EIGE, Gender Analysis) on lisätietoa [välineessä 3](https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-analysis) ja osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-analysis>

3. Kuullaan kohderyhmiä suoraan:

Otetaan kohderyhmien näkemykset huomioon hanke-ehdotuksia laadittaessa ja hankkeita suunniteltaessa. Kuulemisessa hyödyllisiä kysymyksiä ovat muun muassa seuraavat:

- Mitä kokemuksia, odotuksia ja tarpeita kohderyhmällä on?
- Ovatko ne naisilla ja miehillä erilaisia?
- Puututaanko suunnitellulla hankkeella sekä miesten että naisten tarpeisiin? Otetaanko siinä huomioon heidän erilaiset etunsa, tehtävänsä ja asemansa?
- Miten hankkeella voidaan edistää entisestään naisten ja miesten tarpeisiin vastaamista?
- Näitä kysymyksiä esitettäessä otetaan huomioon naisten ja miesten välinen epätasa-arvo resurssien (työ, raha, valta, terveys, hyvinvointi, turvallisuus, osaaminen-koulutus, liikkuvuus, aika jne.) saatavuudessa ja perusoikeuksien (kansalaisoikeudet ja sosiaaliset ja poliittiset oikeudet) käytössä heidän sukupuolensa perusteella tai heille osoitettujen roolien (sukupuoliroolit) vuoksi.

4. Kerätään sukupuolikohtaista tietoa sekä tietoa työ- ja yksityiselämän tasapainosta:

Käytetään kansallisia, alueellisia tai paikallisia tietoja, ajankäyttökyselyitä ja muita tietolähteitä.

5. Tehdään johtopäätökset sukupuolittuneista malleista ja määritetään niiden taustalla olevat syyt:

Mahdollisia kysymyksiä:

- Mitä **eroja** naisten ja miesten välillä on hankkeen toimenpidealalla? Onko siinä erityisiä sukupuolittuneita malleja? Liittyykö naiseen ja mieheen erilaisia normeja ja odotuksia?
- Mitä **syitä** näiden erojen ja/tai sukupuolittuneiden mallien **taustalla** on? Mitä seurauksia niillä on kohderyhmille, työmarkkinoille ja hankkeen täytäntöönpanolle?

Vaihe 1b. Asetetaan sukupuolikohtaiset tavoitteet ja indikaattorit

Tasa-arvoanalyysistä saadaan perusteellinen käsitys miesten ja naisten välisistä eroista, heidän erilaisista tarpeistaan ja sukupuolittuneista malleista. Nämä määritetyt erot ja mallit yhdistetään kumppanuussopimuksen tavoitteisiin, toimenpideohjelmaan sekä kansallisiin tai alueellisiin tasa-arvotavoitteisiin. Miten nämä erot ja mallit vaikuttavat mahdollisuuteen saavuttaa rahaston tavoitteet?

Hankkeen tavoitteista ja indikaattoreista tehdään sukupuolikohtaisia tasa-arvoanalyysin havaintojen avulla. Tämä tarkoittaa sen varmistamista, että hankkeen tavoitteilla edistetään tasa-arvotavoitteita toimenpidealalla. Kuten edellä on todettu, hankkeen tavoitteet pitäisi yhdenmukaistaa kansallisten ja alueellisten tasa-arvotavoitteiden kanssa.

- **Hankkeen tasa-arvotavoitteet** on muokattava yksilöllisesti toimenpidealan mukaan, ja niistä on laadittava sukupuolten tasa-arvoon liittyviä tehokkuutta, osallistumista ja vaikutusta koskevia tavoitteita. Keskeinen vastattava kysymys on seuraava: Millä tavalla hanke voi ja sen pitäisi edistää sukupuolten tasa-arvoa toimenpidealalla?
- **Sukupuolinäkökulman huomioon ottavien hankeindikaattorien** ⁽⁸²⁾ avulla voidaan mitata muutoksia naisten ja miesten välisissä suhteissa sekä muutoksia heidän asemassaan, tarpeissaan tai tilanteessaan hankkeen tai toimen yhteydessä. Sukupuolinäkökulman huomioon ottavilla indikaattoreilla mitataan sosiaalista muutosta ja hankkeiden suorituskykyä/tehokkuutta, ja niitä voidaan kuvata seuraavien osalta:
 - saavutettava kehittynyt laatu
 - saavutettavien tavoitteiden määrä
 - kohderyhmä, johon hanke vaikuttaa tai joka hyötyy siitä
 - hankkeen tavoitteiden saavuttamiselle suunniteltu aika.

Vaihe 2. Hankkeen laatiminen ja hakeminen

Hankehakemuksessa ja laajemmin hankkeen kehittämisessä on täsmennettävä, miten hankkeessa puututaan olemassa oleviin sukupuolten välisiin

⁽⁸²⁾ Tasa-arvoindikaattoreista (EIGE, Gender Statistics and Indicators) on lisätietoa välineessä 6 ja osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-indicators>

eroihin ja/tai naisten ja miesten erityistarpeisiin alalla. Hallintoviranomaiset voivat tukea hakijoita selittämällä selkeästi, että jokaisessa hakemuksessa on oltava

- kuvaus hakijan organisaatiosta, esimerkiksi seuraavat:
 - organisaation identiteettiä tai organisaatio-kulttuuriin kuuluva tasa-arvon edistämistä koskeva lausunto
 - tasa-arvo-osaaminen organisaatorakenteessa, kuten sukupuolten tasa-arvosta vastaavat henkilöt ja ulkopuolisen tasa-arvoasiantuntumuksen saatavuus
 - naisten ja miesten tilanne yrityksessä, esimerkiksi hierarkian eri tasoilla tai eri tehtävälukissa olevat miehet tai naiset, joiden pätevyys on erilainen tai joiden työjärjestelyt ovat erilaisia
 - sukupuolten tasa-arvon liittäminen organisaation laadunhallinnan ja sertifiointin osaksi
 - sukupuolten tasa-arvoon liittyvät henkilöstökäytännöt, kuten palvelukseenotto, koulutus ja kehityksen, tietämyksen ja osaamisen hallinta, ja
 - hankeryhmän henkilöresurssit ja osaaminen
- tarvittaessa kuvaus ulkopuolisesta tuesta tai henkilöstön valmiuksien vahvistamisesta, jotta ohjelman tasa-arvovaatimukset voidaan täyttää
- tasa-arvoanalyysi hankkeessa käsiteltävästä kysymyksestä käyttämällä sukupuolen mukaan jaoteltuja tietoja ja havaintoja tutkimuksista siten, että analysoidaan myös sukupuolten epä-tasa-arvon syitä ja määritetään strategioita, joita hankkeessa voidaan käyttää sen ratkaisemiseksi
- kuvaus hankkeen kohderyhmistä sukupuolen ja muiden eri ominaisuuksien mukaan jaoteltuna
- erityiset tasa-arvotavoitteet ja -indikaattorit sekä analyysi kaikista aihekohtaisista tavoitteista/indikaattoreista sukupuolinäkökulmasta
- kuvaus toimista, joiden avulla hankkeessa edistetään sukupuolten tasa-arvoa (esim. tasa-arvon valtavirtaistamista koskeva toimintamalli ja/tai positiivisten erityistoimien toimintamalli)
- selitys hankkeen tarvittavista tukirakenteista ja -ympäristöstä, kuten osallistujien rahoitus, rahoitus hankkeen työntekijöiden tasa-arvoa koskevien valmiuksien kehittämiseksi, hankkeen toimien sijainti ja aikataulu jne.
- kuvaus siitä, miten hankkeessa levitetään tietoa naisten ja miesten saamiseksi mukaan kaikessa heidän moninaisuudessaan

- kuvaus hankkeen seurantaan koskevasta toimintamallista, jossa olisi käytettävä sukupuolen mukaan jaoteltuja ja sukupuolitietoista budjetointia koskevia tietoja, joiden avulla hankkeen suorituskkyä arvioidaan sen tavoitteisiin verrattuna ja mitataan edistymistä käyttämällä sille vahvistettuja tasa-arvoindikaattoreita
- kuvaus siitä, miten hankkeessa käytetään sukupuolten tasa-arvoa koskevaa toimintamallia sisäisissä tai ulkoisissa arvioinneissa ja miten siinä arvioidaan sukupuolten tasa-arvon aihekohtaisia ja rakenteellisia näkökohtia hankkeessa (esim. strategiaa, menetelmiä ja välineitä) ja
- yksityiskohtainen esittely hankkeen varoista, kuten määrärahat sukupuolten tasa-arvoon liittyvien toimien täytäntöönpanoa ja tasa-arvoa koskevien valmiuksien kehittämistä varten.

Vaihe 3. Hankkeen toteuttaminen

Hankkeen toteuttamista koskevissa asiakirjoissa on eriteltävä, miten hankkeessa puututaan sukupuolten välisiin eroihin tai naisten ja miesten erilaisiin tarpeisiin toimenpidealalla. Hallintoviranomaiset voivat tukea hakijoita

- selittämällä, että toteuttajien on varmistettava, että asiaankuuluvat sukupuolen mukaan jaotellut tiedot kerätään hankkeen indikaattorien ja tavoitteiden arviointia varten ja
- tukemalla hankkeen toteuttajia kehittämään tasa-arvo-osaamista – eli lisäämään ymmärrystä sukupuolten tasa-arvosta, tasa-arvon valtavirtaistamisesta ja EU:n kaksiosaisesta lähestymistavasta sukupuolten tasa-arvoon sekä siitä, miten nämä lähestymistavat toteutetaan käytännössä.

Vaihe 4. Hankkeen arviointi

Kaikki hankkeet olisi arvioitava niille vahvistettuja tasa-arvoindikaattoreita käyttämällä, jotta voidaan selvittää, onko tasa-arvotavoitteet saavutettu. Jos niitä ei ole saavutettu, olisi ryhdyttävä korjaaviin toimiin. Hallintoviranomaiset voivat tukea hankkeen toteuttajia ehdottamalla heidän kysyttäväkseen useita keskeisiä kysymyksiä:

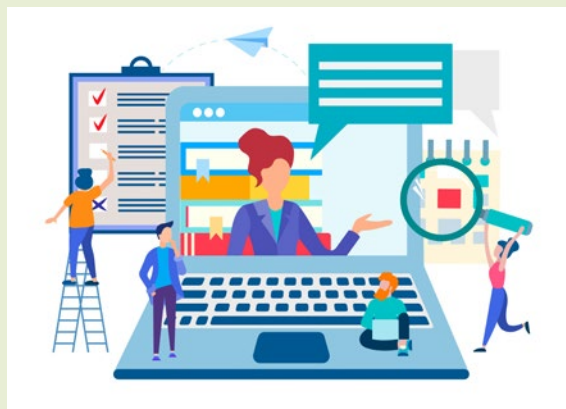
- Kehitettiinkö hanketta tasa-arvoanalyysin pohjalta? Laadittiinko nimenomaisia tasa-arvotavoitteita ja tasa-arvoindikaattoreita?
- Käytettiinkö sukupuolen mukaan jaoteltuja tietoja?

- Saavutettiin hankkeessa kokonaan tai osittain sen tavoitteet? Jos saavutettiin, minkä tekijöiden ansiosta? Jos ei saavutettu, miksi ei? Mitkä tekijät estivät hankkeen tavoitteiden saavuttamisen?
- Oliko hankkeen suunnittelussa ja toteuttamisessa mukana sekä miehiä että naisia?
- Oliko käytössä järjestelmiä, joilla seurattiin, omaksuttiin hankkeen kehittämisessä, toteuttamisessa ja seurannassa sukupuolinäkökulma?
- Tiedotettiin keskeisille toimijoille (kuten kouluttajille, tuutoreille, työnantajille ja työmarkkinaosapuolille) sukupuolinäkökulman mukaan ottamisen merkityksestä?
- Oliko hankkeen täytäntöönpanoa varten saatavilla sisäistä tai ulkoista tasa-arvoasiantuntemusta?
- Toteutettiin hankkeen aikana sukupuolten tasa-arvoa koskevaa valmiuksien vahvistamista ja valistusta?
- Oliko käytössä mekanisme, jolla nais- ja miespuolisten tuensaajien tyytyväisyyttä hankkeen tuloksiin voitiin arvioida? Jos oli, oliko naisten ja miesten tyytyväisyydessä näihin tuloksiin merkittävää eroa?

Ruotsi: ESR-neuvoston tasa-arvon tukipalvelu hankkeiden toteuttamista varten

Ruotsin Euroopan sosiaalirahaston neuvosto (ESR-neuvosto) perusti tukitoiminnon, joka tarjoaa koulutus- ja oppimisyöpajoja hankkeiden hakijoille ja toteuttajille. Se on perustanut sukupuolten tasa-arvoa käsittelevän tukipalvelun hankkeiden toteuttamista varten. Palvelu on kaikkien ESR:stä rahoitettavien hankkeiden käytössä, ja siitä annetaan toteuttajille konkreettista neuvontaa siitä, miten sukupuolten tasa-arvon, esteettömyyden ja syrjimättömyyden periaatteet pannaan hankkeissa järjestelmällisesti täytäntöön. Siinä annetaan ohjeita tasa-arvon valtavirtaistamisesta, tasa-arvoanalyysistä ja siitä, miten voidaan varmistaa, että hanke hyödyttää sekä naisia että miehiä eikä ylläpidä eriarvoisuutta. Tukipalveluja pyydetään verkossa, mikä helpottaa hankkeen hakijoiden, toteuttajien ja tukipalvelun vuorovaikutusta. Oikea-aikaisen tuen saavutettavuus on edistänyt sukupuolten tasa-arvoa koskevien toimenpiteiden täytäntöönpanoa ESR:n rahoittamissa hankkeissa.

© AlisaRut/Shutterstock.com

Vuonna 2016 ESR-neuvoston tukipalvelu käsitteli verkkopalveluissaan 147 pyyntöä ja tavoitti 107 hankkeiden hakijaa ja toteuttajaa. Se vastasi myös viranomaisten 12 tukipyyntöön ja seitsemään tietämyksen ja strategian kehittämistä koskevaan pyyntöön, jotka liittyivät tasa-arvon valtavirtaistamiseen ⁽⁸³⁾.

ESR-neuvoston erityisellä [tukipalvelun verkkosivustolla](#) on lisätietoja, usein kysyttyjä kysymyksiä, menetelmiä ja välineitä, joilla autetaan varmistamaan, että sukupuolten tasa-arvo otetaan huomioon kaikissa hankkeen vaiheissa – suunnittelusta täytäntöönpanoon ja arviointiin. Sivustolla kerrotaan, että tasa-arvon valtavirtaistamisessa hankejaksolla olisi noudatettava seuraavia vaatimuksia:

- hankkeessa on sisäistä sukupuolten tasa-arvoa koskevaa osaamista tai tukea ulkopuolisilta tasa-arvoasiantuntijoilta
- hankkeen ongelma-analyysiin kuuluu tasa-arvoanalyysi
- hankkeen toimet ovat tasa-arvon kannalta merkityksellisiä tämän analyysin mukaisesti ja
- hankkearvioinnissa arvioidaan, onko tasa-arvotavoitteet saavutettu ja missä määrin täytäntöönpanoprosessissa on valtavirtaistettu tasa-arvo.

⁽⁸³⁾ Ruotsin ESR:n vuotuinen täytäntöönpanokertomus, 2016, s. 2.

Espanja, intersektionaalinen erityistoimenpide sukupuolten eriarvoisuuden poistamiseksi: romaninaisten tasa-arvoa edistävä Calí-hanke

Calí-ohjelmaa tuetaan ESR:n vuosien 2014–2020 sosiaalisen osallisuuden ja yhteisötalouden toimenpideohjelmasta. Ohjelmassa puututaan romaninaisten erityistarpeisiin heidän todellisuuttaan koskevan perusteellisen tietämyksen perusteella.

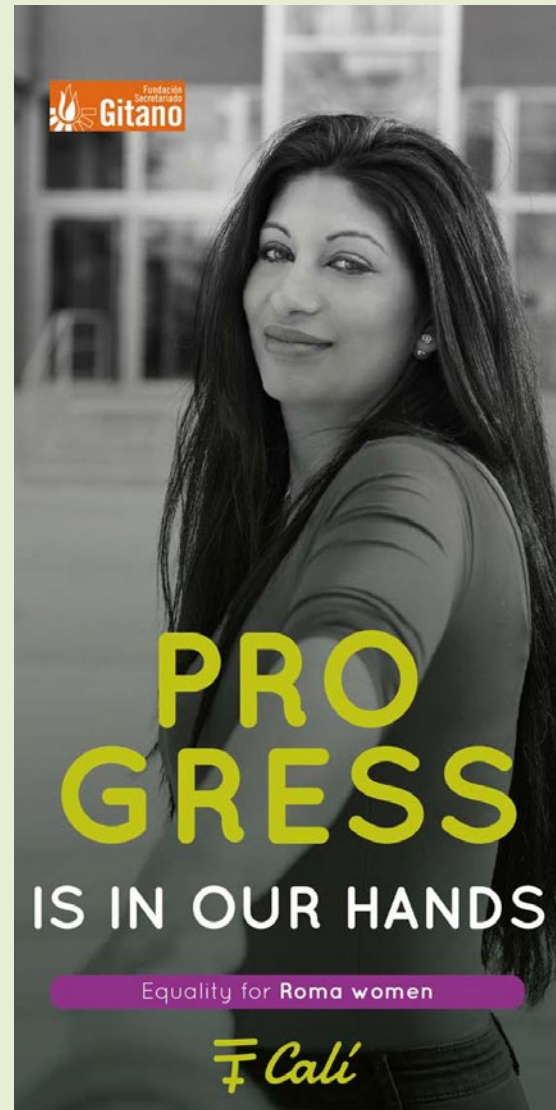
Ohjelman tarkoituksena on edistää erityisen heikossa asemassa olevien romaninaisten henkilökohtaista kehitystä, jotta he voivat käyttää täysimääräisesti oikeuksiaan kansalaisina, ja vahvistaa heidän kykyään ja osaamistaan, jotta heidän mahdollisuuksiaan työpaikan löytämiseen voidaan parantaa.

Ohjelman tavoitteena on

- edistää romaninaisten sosiaalista osallisuutta sekä heidän pääsyään työhön toimilla, joilla myötävaikutetaan heidän sosiaalisten, työllistettävyyttä koskevien ja henkilökohtaisten taitojensa kehittämiseen ja joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa, osallistumista ja työ- ja yksityiselämän tasapainoa
- torjua syrjintää ja edistää tasa-arvoa ja kiinnittää siinä erityistä huomiota romaninaisten kohtaamaan moninkertaiseen syrjintään
- edistää romanimiesten ja -naisten välistä tasa-arvoa ja tukea sellaisten kulttuuristen ja sosiaalisten muurien murtamista, jotka estävät romaninaisia etenemästä yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti
- tukea ja auttaa lähisuhdeväkivallasta kärsiviä romaninaisia
- lisätä yhteiskunnan, päätöksentekijöiden, asiaankuuluvilla aloilla työskentelevien (eli opettajien, sosiaali- tai terveydenhuoltotyöntekijöiden jne.), talouden toimijoiden ja itse romaniyhteisön tietämystä romaneja ja erityisesti romaninaisia koskevista kielteisistä stereotyyppioista
- vaikuttaa sukupuolten tasa-arvoa, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja syrjimättömyyttä koskeviin käytäntöihin.

Naisten elämää muuttavia tuloksia

Kolmen vuoden jälkeen Calí-ohjelman tulokset osoittavat, että sillä on ollut suurta vaikutusta 1 700 osallistuvan naisen elämään: 245 on löytänyt työpaikan ja 122 on palannut opiskelemaan. Lisäksi sillä on edistetty sukupuolten tasa-arvon parantamista romaniyhteisössä järjestämällä 786 tasa-arvoa käsittelevää valistustoimea, joihin osallistui 2 050 romanimiestä ja 3 360 romaninaista kaikista ikäryhmistä.

Valokuva saatu osoitteesta: https://www.gitanos.org/que-hacemos/areas/gender_equality/cali_programme.html

© gitanos.org.

Raportointi, seuranta ja arviointi

Väline 10: Otetaan sukupuolinäkökulma mukaan seuranta- ja arviointiprosessiin

Johdanto välineeseen

Hallintoviranomaiset ja seurantakomiteat voivat käyttää tätä välinettä laatiessaan "arviointisuunnitelmaa", joka sisältää väli- ja jälkiarvioinnit.

Arviointisuunnitelmassa esitetään yleisesti, miten ohjelma arvioidaan, myös sen tasa-arvotavoitteiden ja -indikaattorien osalta. Suunnitelmaan kuuluu ohjelmien säännöllinen arviointi – jonka tarkoituksena on parantaa toteuttamisen laatua ja olla pohjana seuraavan ohjelmavaiheen suunnittelulle – sekä väliarviointi vuonna 2024 ja kunkin ohjelman jälkiarvioinnit vuonna 2029. Kaikissa arvioinneissa olisi otettava huomioon ohjelman sukupuolten tasa-arvoon liittyvät näkökohdat.

Sen arvioimiseksi, miten ohjelmiin on otettu sukupuolinäkökulma mukaan ja mitkä niiden tasa-arvon kannalta merkittävät tuotokset ovat, on seuraavat eri vaihtoehdot:

- **Arviointivaihtoehto 1:** ennakkoarviointi siitä, miten ohjelmassa otetaan tasa-arvonäkökohdat huomioon (vapaaehtoinen)
- **Arviointivaihtoehto 2:** tasa-arvoon liittyvien ohjelman tulosten seuranta yhdistämällä erityiset tasa-arvonäkökohdat ohjelman pääarviointeihin (väli- ja jälkiarviointi) sekä seurantakomitean säännölliseen raportointiin
- **Arviointivaihtoehto 3:** hallintoviranomaisten ehdottamat oleelliset lisäarvioinnit
- **Arviointivaihtoehto 4:** sukupuolitietoisien budjetoinnin arviointi jäljempänä kuvatun kehyksen mukaisesti.

Erityisarvioinnin tarkoituksena on arvioida, missä määrin ohjelmalla on ollut vaikutusta sukupuolten epätasa-arvoon toimenpidealalla; arvioida, miten hyvin tasa-arvon kannalta merkityksellisiä prosesseja on sovellettu; ja arvioida, missä määrin yhdistettyjä rahastoja tai ohjelmia on käytetty tasa-arvoon liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi.

Sukupuolinäkökulman yhdistämistä seuranta- ja arviointiprosessiin koskevat vaiheet

Arviointivaihtoehdot 1–3

Arvioinnissa olisi arvioitava, onko ohjelma saavuttanut kaikki suunnitteluasiakirjassa, rahoitus-suunnitelmassa tai muissa ohjelma-asiakirjoissa asetetut erityiset tasa-arvotavoitteet. Tätä varten olisi käytettävä ohjelmassa määritettyjä tasa-arvoindikaattoreita.

Jos erityisiä tasa-arvotavoitteita ei ole määritetty, yleisinä arviointiperusteina olisi käytettävä yhteisiä säännöksiä koskevan asetuksen 39 artiklassa esitettyjä perusteita eli tuloksellisuutta, tehokkuutta, merkityksellisyyttä, johdonmukaisuutta ja EU:n tasolla saatavaa lisäarvoa. Jäljempänä esitettyjä kysymyksiä voidaan käyttää suuntaviivoina.

Merkityksellisyys

- Onko ohjelma tosiasiallisesti vaikuttanut sukupuolten tasa-arvoa edistävien suotuisten olosuhteiden luomiseen?
- Vastattiinko ohjelmalla sekä naisten että miesten käytännöllisiin ja strategisiin tarpeisiin?
- Edistettiinkö sillä sukupuolten tasa-arvoa koskevia kansallisia, alueellisia ja EU:n poliittisia sitoumuksia ja valtuuksia?
- Käsiteltiin ohjelmassa sukupuolten tasa-arvoa koskevia kysymyksiä yhdenmukaisesti ja johdonmukaisesti koko toteuttamisvaiheen ajan?
- Tehtiinkö siihen mukautuksia, joilla reagoitiin ulkoisiin tekijöihin (esim. talouskriisi, uusi hallitus), jotka vaikuttivat sukupuolten suhteisiin?
- Perustuiko ohjelma asiaankuuluviin eriteltyihin tietoihin?
- Oliko sen pohjana kohderyhmien ja muiden asianomaisten institutionaalisten sidosryhmien kuulemisia?

Tehokkuus

- Oliko resurssien käyttö ohjelmassa tehokasta naisia ja miehiä hyödyttävien tasa-arvoa koskevien tulosten saavuttamiseksi?
- Varmistettiinko ohjelman seuranta-, raportointi- ja arviointimekanismeilla, että tasa-arvoperusteet ovat mukana ja että niistä on näyttöä?
- Onko raportointimekanismeja käytetty johdonmukaisesti?
- Voidaanko yhteydet määrärahojen ja tuotosten välillä havaita?
- Jos määrärahat ovat saaneet aikaan myönteisiä tai kielteisiä tuotoksia naisten tai miesten osalta, tehtiinkö niiden perusteella korjaavia tai "seuraavan vaiheen" toimia?

Tuloksellisuus

- Onko ohjelmassa saavutettu sen suunnitellut tulokset/tuotokset?
- Ovatko ohjelman määritetyt tuotokset ja tulokset edistäneet sukupuolten tasa-arvoa ja onko niillä puututtu paikallisiin/alueellisiin sukupuolten välisiin eroihin?
- Ovatko kohderyhmät hyötäneet todistettavasti? Onko varmennetuissa tuotoksissa eroa naisten ja miesten välillä?
- Jaoteltiinko indikaattorit ja henkilöitä koskevat tiedot sukupuolen mukaan ohjelman suunnittelua, täytäntöönpanoa ja seurantaa varten?
- Ovatko sidosryhmät (organisaatiot, laitokset, epäsuorat kohderyhmät) hyötäneet ohjelman tukitoimista tasa-arvon valtavirtaistamista koskevien institutionaalisten valmiuksien kehittämisen ja henkilöstön tasa-arvo-osaamisen kehittämisen osalta?

Johdonmukaisuus

- Miten EU:n rahastojen rahoitusta on yhdistetty sukupuolten välisten erojen umpeen kuromiseksi ja tasa-arvon edistämiseksi? Miten yhdistettyjä rahastoja on käytetty esimerkiksi parantamaan infrastruktuurin tarjontaa, lisäämään työ- ja yksityiselämän tasapainoa, kehittämään paikallista osaamispohjaa, vauhdittamaan naisten osallistumista työmarkkinoille, lisäämään

moninaisuutta pk-yritysten johdossa ja muilla teollisuus- ja ammattialoilla?

- Miten yhteiset tasa-arvotavoitteet on ilmaistu kaikissa EU:n rahastoissa ja miten näitä tavoitteita on seurattu ja miten niistä on raportoitu yhteisesti?

Euroopan unionin tasolla saatava lisäarvo

- Miten ohjelma kuvastaa sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevia EU:n tavoitteita?
- Onko ohjelma tuonut lisäarvoa sukupuolten tasa-arvon edistämisen osalta verrattuna jäsenvaltioiden muutoin aikaansaamaan edistykseen? Onko se esimerkiksi saanut aikaan edistystä eri tekijöiden tuloksena, esimerkiksi koordinoitietuja, oikeusvarmuutta, tuloksellisuuden tai täydentävyyden lisäämistä?

Arviointivaihtoehto 4: sukupuolitietoisien budjetoinnin arviointi

Erityinen sukupuolitietoisien budjetoinnin arviointi ⁽⁸⁴⁾ voi perustua seuraavaan neljää julkisen varainhoidon näkökohtaa koskevaan kehykseen ⁽⁸⁵⁾. Arvioinnissa voidaan keskittyä yhteen näistä näkökohdista tai käsitellä kaikkia neljää. Siinä voidaan arvioida koko ohjelman talousarviota, valittua alaa tai tiettyä hanketta.

1. Arvioidaan ohjelma yhden tai useamman seuraavan neljän julkista varainhoitoa koskevan näkökohdan kannalta

- **Menot:** Mitä rahoitetaan? Ketkä ovat tuensaaajia? Mitkä sukupuolten väliset erot ovat kohteena? Miten menoilla tavoitetaan sekä naiset että miehet heidän tarpeidensa mukaisesti? (Esimerkiksi: mihin työmarkkinaohjelmiin kukin osallistuu?)
- **Tulot:** Ketkä maksavat veroja, alv:tä ja/tai maksuja? Kenen on maksettava tietyistä palveluista itse?
- **Makrotaloudelliset vaikutukset:** Mitä vaikutuksia ohjelmalla on ollut palkallisen ja palkattoman työn jakautumiseen naisten ja miesten kesken? Mitä vaikutuksia sillä on ollut paikalliseen tai alueelliseen talouskasvuun ja kestävyYTEEN?
- **Päätöksentekoprosessit:** Miten naiset ja miehet ovat edustettuina ohjelman päätöksenteossa?

⁽⁸⁴⁾ Perustuu teokseen Osika, I., & Klerby, A. (n.d.). Gender Budgeting – en checklista. Saatavilla: <https://www.jamstall.nu/wp-content/uploads/2014/02/Gender-Budgeting-en-checklista.pdf>

⁽⁸⁵⁾ Elson, D. (2006). Budgeting for Women's Rights: Monitoring Government Budgets for Compliance with CEDAW. New York: UNIFEM. Saatavilla osoitteessa <http://gender-financing.unwomen.org/en/resources/b/u/d/budgeting-for-womens-rights-monitoring-government-budgets-for-compliance-with-cedaw>

Miten esimerkiksi perustietoja on jaettu ja ovatko ne tarkoituksenmukaisia eri sidosryhmille?

Näiden seikkojen arvioinnilla voidaan vastata seuraavankaltaisiin kokonaisvaltaisiin kysymyksiin:

- Onko ohjelman määrärahoilla tavoitettu sekä naiset että miehet?
- Ovatko naiset ja miehet päässeet tarpeensa täyttäviin palveluihin?
- Onko ohjelma muuttanut sukupuolijärjestystä? Onko siinä esimerkiksi puututtu taustalla oleviin normeihin ja arvoihin, jotka pitävät sukupuolten epätasa-arvoa yllä?

2. Analysoidaan määrärahojen jakamista ohjelman ydintoiminnassa määrrien, tarpeiden ja mieltymysten osalta

Otetaan huomioon ohjelmassa kerätyt sukupuolen mukaan jaotellut tiedot – ja mahdollisuuksien mukaan lisätään muiden ominaisuuksien, kuten iän, taloudellisen aseman, rodun, etnisen alkupe-
rän, vammaisuuden, ajankäytön, julkisten tilojen, välineiden ja resurssien käytön, mukaan jaotellut tiedot – ja valitaan analysoitava talousarvio tai toimi. Analyysin osana voidaan

- vahvistaa toteutettu kokonaistalousarvio
- kysyä ”kenet tavoitettiin?” määrittää kohteena olevat ryhmät ja erityistiedot, joita näistä ryhmistä on
- käyttää kerättyjä tietoja, olemassa olevia selvityksiä, tutkimuksia ja kansalaiskyselyitä sen määrittämiseksi, onko määrärahoja käytetty vastaamaan kohderyhmän tarpeisiin ja mieltymyksiin
- laskea määrärahojen jakaminen sukupuolinäkökulmasta, esimerkiksi laskea kustannukset erikseen naisryhmää tai miesryhmää kohti, ja laskea keskimääräiset kustannukset naista ja miestä kohti ja
- tehdä vertailuja ja kysyä, ”mikä olisi ollut vaikutus ohjelman kokonaisbudjettiin, jos naiset ja miehet olisivat saaneet saman määrän tukea?”

3. Arvioidaan, miten paljon tarvittiin vaihtoehtoisia tai täydentäviä resursseja ja toimia

Ohjelman resurssien lisäksi arvioidaan, miten paljon tarvittiin vaihtoehtoisia tai täydentäviä resursseja ja toimia. Näitä voivat olla

- yksityishenkilöiden aika, palkaton tai vapaaehtoinen työ
- maksujen tai muiden kustannusten yksityisrahoitus
- muu julkinen rahoitus tiloja, kuljetusta ja muita toimia varten ja
- vaihtoehtoiset yksityisen sektorin tuotteet ja palvelut.

On tärkeää kysyä seuraavia:

- Millä infrastruktuuri-investoinneilla tuettiin ohjelman toimia?
- Ketkä käyttävät näitä resursseja? (jaetaan data/analyysi naisten ja miesten ja muiden asianomaisten ominaisuuksien mukaan).

4. Tasa-arvoarviointi

- Analysoidaan tason 2 ja 3 kartoituksen tulokset. Onko resurssien jakamisessa (käytössä) eroja naisten ja miesten välillä?
- Mitä normeja ja arvoja on olemassa? Ovatko nämä normit ja arvot sukupuolikohtaisia?
- Kohdellaanko naisia ja miehiä eri tavoin ohjelmassa? Annetaanko naisvaltaisille toimille enemmän tai vähemmän arvoa kuin miesvaltaisille toimille?

5. Muita sukupuolitietoisen budjetoinnin arvioinnin näkökohtia

Mikä on investointi? Otetaan huomioon, miten fyysiseen infrastruktuuriin tehtävillä investoinneilla on sukupuolilottuvuuksia. Niitä ovat esimerkiksi investoinnit palveluihin ja tiloihin, joihin naiset ja miehet pääsevät, tai investoinnit, joilla voidaan tukea työ- ja yksityiselämän tasapainoa, tietoteknisten palvelujen laajentamista ja digitaalista osallisuutta – kuten lastenhoitoa, sosiaali- ja vanhustenhuoltoa, esteetöntä liikennettä, digitaalista kotisairaanhoidoa jne. Laajentamalla hoivatilojen – kuten päiväkotien ja ylisukupolvisten sosiaalihuoltotilojen – fyysistä infrastruktuuria voidaan myös laajentaa paikallisia työmarkkinoita ja veropohjaa luomalla uusia ja kestäviä työpaikkoja, joissa sijoituksen tuotto on merkittävä. Investoinnit paikalliseen hoivatyövoimaan ja siihen liittyvään osaamiseen ovat esimerkki investoinneista, joilla puututaan sukupuolittuneeseen ammatilliseen eriytymiseen. Se tarkoittaa sijoittamista ammatteihin, joissa naiset ovat yliedustettuja (ja aliarvostettuja). On

myös tärkeää arvioida, puututaanko IT- ja digitaali-infrastruktuurin laajentamistoimilla naisten aliedustukseen suurempipalkkaisissa teknisissä ammateissa.

Ovatko hankkeen johto- ja ohjausasiakirjat sukupuolikohtaisia? On tärkeää kysyä seuraavia:

- Sisältävätkö nämä asiakirjat tasa-arvotavoitteita ja erityisiä suuntaviivoja, jotka liittyvät sukupuolten tasa-arvoa koskeviin EU:n rahastojen ohjeisiin?
- Annetaanko niissä sukupuolen mukaan jaoteltuja tietoja? Käytetäänkö niissä sukupuolitietoista sanastoa?
- Ovatko naiset ja miehet yhtäläisesti edustettuina ohjelman hallinto- ja seurantakomiteoissa?

Muuttaako ohjelma sukupuolijärjestystä?

Pohditaan, ovatko sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevat tavoitteet olleet ohjenuorana ohjelman resurssien jakamisessa. Sukupuolitietoinen budjetointi on lähestymistapa, jolla muutetaan ohjelman analyysia, suunnittelua ja tuotoksia julkisen varainhoidon näkökulmasta. Tämä edellyttää, että infrastruktuurin sekä taitojen ja työllisyyden kehittämisen sukupuolittuneita ulottuvuuksia ajatellaan kokonaisvaltaisemmin ja haastetaan sukupuolisteereotypiat ja rajoittavat sukupuoliin liittyvät suhteet. Arvioitaessa esimerkiksi työvoimaohjelmaa arvioidaan, kuuluuko ohjelmasuunnitteluun tekijöitä, joilla parannetaan naisten pääsyä palkkatyöhön. Naisten osaamista parantavan koulutuksen lisäksi keskeisiä tekijöitä voisivat olla lastenhoidon rahoittaminen, ajankäytön parantaminen yhdennetyn liikenteen ja palvelun saatavuuden ansiosta sekä teknologiset innovaatiot, joilla tuetaan digitaalista viestintää tai joustavia työjärjestelyjä.

Itävalta: sukupuoli EU:n rahastojen arvioinneissa

Itävallan kumppanuussopimuksen mukaisesti seurantakomiteat edistivät arviointeja, joissa on mukana sukupuolinäkökulma. Esimerkiksi Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) toimenpideohjelman arviointiin kuuluu horisontaalisten periaatteiden erillinen arviointi. Se koskee myös tasa-arvon valtavirtaistamista ohjelman kaikissa yksittäisissä toimintalinjoissa. Arviointiin otetaan myös aktiivisesti mukaan asianomaiset sidosryhmät ottamalla heidät mukaan ohjausryhmiin ja työpajoihin.

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) seurantaa ja arviointia varten perustettiin aikaisemmin kaksi erillistä täsmäryhmää – toinen tasa-arvon valtavirtaistamista varten ja toinen sukupuolten tasa-arvoa varten. Niissä seurattiin edistymistä naisten ja miesten välillä havaitun epätasa-arvon vähentämisessä ESR:stä rahoitettujen toimien avulla. ESR:n toimien ulkopuolisiin arviointeihin kuului EU:n horisontaalisten periaatteiden arviointi, jossa keskityttiin syrjimättömyyteen ja naisten ja miesten yhtäläisiin mahdollisuuksiin.

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) seurantakomitealle on ominaista tasapainoinen edustus naisia ja miehiä, joihin kuuluu asianomaisten työmarkkinaosapuolten edustajia. Maaseuturahaston rahoituskautta 2014–2020 varten suunniteltiin kolme sukupuolten tasa-arvoon liittyvää arviointia eli

- tasa-arvoindeksi naisten ja miesten työllisyydestä ja elinoloista alueellisella tasolla
- arviointi yhtäläisistä mahdollisuuksista Leader-hankkeessa ja
- sukupuolten tasa-arvoa koskeva yleisarviointi, jossa arvioidaan kokonaisvaltaisesti maaseuturahaston ohjelmien tasa-arvon tukemista.

Lisätietolähteitä

Sidosryhmien kuulemisista ja käytännön toimintamalleista on lisätietoa sivustolla

- [Sidosryhmien kuuleminen tasa-arvosta](#)

Väline 11: Raportoidaan määrärahojen osoittamisesta sukupuolten tasa-arvoon EU:n rahastoissa

Sukupuolitietoisien budjetoinnin tärkeä osa on seurata budjettimenoja, joilla edistetään sukupuolten tasa-arvoa. Tätä varten voidaan käyttää [välinettä 8](#). Vaikka budjettimäärärahojen seuraaminen niiden luokittelun mukaan [välineen 8](#) tavoin on edistysaskel, menojen seuraamisprosessi on kuitenkin paljon sitä laajempi.

Sukupuolten tasa-arvoa edistävien menojen seuraamisprosessin on perustuttava perusteellisempaan ymmärrykseen siitä, miten varoja käytetään ja miten niiden käyttäminen liittyy sukupuolten tasa-arvoon. Miten voidaan tietää, että menot muuttavat sukupuolijärjestystä ja edistävät sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta? Ketkä hyötävät rahoituksesta? Mikä muuttuu? Miten muutos tapahtuu? Näihin kysymyksiin ei voida

vastata pelkällä seurantajärjestelmällä. Seuraavaksi luettelaa erilaisia lähestymistapoja, jotka osoittavat menojen seuraamiselle ominaisen laajuuden.

Ennakoedellytyksenä sukupuolten tasa-arvoa edistävien menojen seurannalle on johdon halu tehdä se, sekä asiantuntijoiden ydinjoukko, jolla on perusteellista osaamista. Osaamisesta on lisätietoa [EIGEn keinovalikoimassa institutionaalisen sukupuolijärjestyksen muutoksesta](#).

Sukupuolten tasa-arvoa koskevien menojen seuraaminen

Kansainvälinen kokemus on osoittanut, että menojen seuraamiseen on monia erilaisia lähestymistapoja. Tässä taulukossa esitetään niistä tärkeimmät:

Lähestymistavat	Sisältö lyhyesti
Talousarvion sukupuolinäkökulman huomioon ottava rahoitustarkastus	Sukupuolinäkökulman huomioon ottavassa rahoitustarkastuksessa analysoidaan menoja sukupuolinäkökulmasta. Siksi se tehdään sen jälkeen, kun talousarvio on toteutettu. Tällaisessa prosessissa selvitetään, miten määrärahat on jaettu ja mikä tuotos oli naisten ja miesten, tyttöjen ja poikien kannalta kaikessa heidän moninaisuudessaan verrattuna alkuperäiseen suunnitelmaan. Ihanteellisessa tapauksessa tarkastuksen tekee riippumaton toimivaltainen viranomainen (keskustalousarvioviranomainen tai muu riippumaton elin).
Naisten oikeuksia ja sukupuolten tasa-arvoa edistävien määrärahojen seuraaminen	• väline 8
Sukupuolikohtaisten menojen piiriin kuuluvien tapahtumien analyysi	Sukupuolikohtaisten menojen piiriin kuuluvien tapahtumien analyysissa keskitytään menojen jakautumiseen naisten ja miesten, poikien ja tyttöjen kesken kaikessa heidän moninaisuudessaan. Tällaisessa prosessissa selvitetään tietyn palvelun yksikkökustannukset ja lasketaan sitten, missä määrin naiset, miehet, pojat ja/tai tytöt ovat käyttäneet tätä palvelua (muuta ominaisuuksia voidaan lisätä tarvittavan jaottelutason mukaan, muun muassa ikä, rotu, etninen alkuperä, uskonto, asuminen kaupungissa/maaseudulla). Tässä analyysissa voidaan esimerkiksi määrittää, missä määrin ja millä tavalla naiset ja miehet ovat hyötäneet menoista, jotka on käytetty julkisiin palveluihin, kuten julkisen liikenteen infrastruktuuriin, terveydenhoitoon ja/tai koulutukseen.
Sukupuolitietoisien budjetoinnin arviointi	• väline 10

Lisätietolähteitä

Sukupuolitietoisesta budjetoinnista on lisätietoa seuraavilla sivustoilla:

- [Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö \(OECD\) sukupuolitietoisesta budjetoinnista](#)

”budjetoinnissa ja julkisissa menoissa”

- [Women’s Budget Group sukupuolitietoisesta budjetoinnista ”välineistöissä”](#)
- [UN-Women – Sukupuolitietoinen budjetointi käytännössä: koulutuskäsikirja](#)
- [Sukupuolitietoisien budjetoinnin toteuttaminen Wienin kaupungissa](#)

Viitteitä

Agentur für Gleichstellung im ESF (2019). Gender Budgeting im Bundes-ESF. Berliini: Agentur für Gleichstellung im ESF. Saatavilla osoitteessa: <https://www.esf-querschnittsziele.de/gleichstellung/gender-budgeting.html>

Bundesministerium für Arbeit und Soziales (2019): Operationelles Programm des Bundes für den Europäischen Sozialfonds, Förderperiode 2014-2020. Gender Budgeting Bericht 2018. Saatavilla osoitteessa https://www.esf.de/portal/SharedDocs/PDFs/DE/Publikationen/gender_budgeting_bericht_2018.pdf;jsessionid=81CAB9F3694E49035518A4FDFC0D6365?__blob=publicationFile&v=3

Euroopan neuvosto (2005). Gender Budgeting. Final report of the Group of Specialists on Gender Budgeting. Strasbourg: Euroopan neuvosto, Equality Division, Directorate General of Human Rights.

Elborgh-Woytek., Newiak, M., Kochhar, K., Fabrizio, S., Kpodar, K., Wingender, P., Clements, B., & Schwartz, G. (2013). Women, work and the economy: macroeconomic gains from gender equity, International Monetary Fund staff discussion note, SDN/13/10. Washington DC: IMF. Saatavilla osoitteessa <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2013/sdn1310.pdf>;

Elson, D. (2006). Budgeting for Women's Rights: Monitoring Government Budgets for Compliance with CEDAW. New York: UNIFEM. Saatavilla osoitteessa <http://gender-financing.unwomen.org/en/resources/b/u/d/budgeting-for-womens-rights-monitoring-government-budgets-for-compliance-with-cedaw>

Euroopan komissio (2017). Kommission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: työssäkäyvien vanhempien ja omaisiaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisen tukemista koskeva aloite. COM/2017/0252 final. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2017:252:FIN>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2014). Sukupuoliperusteisen väkivallan kustannusten arviointi Euroopan unionissa. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/estimating-costs-in-european-union>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2014). Sukupuolten tasa-arvo ja taloudellinen riippumattomuus: osa-aikatyö ja itsenäinen ammatinharjoittaminen. Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanon tarkastelu EU:n jäsenvaltioissa. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/MH0414228ENC.pdf>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2017). Sukupuolten tasa-arvon taloudelliset hyödyt Euroopan unionissa: Raportti mallin empiirisestä soveltamisesta. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/economic-benefits-gender-equality-european-union-report-empirical-application-model>;

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2017). Taloudelliset edut sukupuolten tasa-arvosta Euroopan unionissa. Kirjallisuuskatsaus: nykyinen näyttö ja metodologiset lähestymistavat. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/publications/economic-benefits-gender-equality-european-union-literature-review-existing-evidence-and-methodological-approaches>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2017). Sukupuolten tasa-arvon taloudelliset hyödyt Euroopan unionissa. EU:n ja EU:n jäsenvaltioiden katsaukset. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/publications/economic-benefits-gender-equality-eu-eu-and-eu-member-states-overviews>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2017). Näyttö sukupuolten tasa-arvon taloudellisista hyödyistä muilla politiikanaloilla. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/sites/default/files/economic-benefits-gender-equality-policy-areas.pdf>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2017). Sukupuolitietoinen budjetointi. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-budgeting>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2017). Tasa-arvoindeksi 2017: Naisiin kohdistuva väkivalta – sukupuolten välisen epätasa-arvon raain ilmenemismuoto. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-violence-against-women>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2018). Tasa-arvoindeksi 2017: Tšekki, Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-czech-republic>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2018). Tasa-arvoindeksi 2017: Viro, Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-estonia>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2018). Tasa-arvoindeksi 2017: Saksa, Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-germany>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2018). Tasa-arvoindeksi 2017: Espanja, Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2017-spain>.

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2019). Sukupuolitietoinen budjetointi. Tasa-arvon vahvistaminen EU:n talousarvioon ja makrotalouspolitiikan kehikseen. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/publications/gender-budgeting-mainstreaming-gender-eu-budget-and-macroeconomic-policy-framework>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2019). Indeksii sukupuolten epätasa-arvosta. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2019). Sukupuolilastotietokanta. Vilna: EIGE. Saatavilla

(englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>

Eurostat (2018). Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 Strategy. Vuoden 2018 painos. Bryssel: Eurostat. Saatavilla osoitteessa <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/9087772/KS-02-18-728-EN-N.pdf/3f01e3c4-1c01-4036-bd6a-814dec66c58c>

Eurostat (2018). The life of women and men in Europe: A statistical portrait. Vuoden 2018 painos. Bryssel: EU. Saatavilla osoitteessa <https://www.ine.es/prodyser/myhue18/bloc1a.html?lang=en>

Eurostat (2019). Gender Statistics. Bryssel: Eurostat. Saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Gender_statistics

Fitzgerald, R. & Michie, R. (2000). "Experiences, good practice and lessons for evaluating gender equality outcomes in Structural Fund programmes." Evaluation for Equality Conference, opinnäyte esitetty Edinburghissa, 17–19. syyskuuta 2000.

Frey, R., Savioli, B., & Flörcken, T. (2012). Gender Budgeting in the Federal ESF – A qualitative analysis. Berliini: Agentur für Gleichstellung im ESF. Saatavilla osoitteessa http://www.esf-gleichstellung.de/fileadmin/data/Downloads/Aktuelles/gender-budgeting-bericht-2012_agentur_gleichstellung_esf.pdf

Kabeer, N. (2012) "Women's economic empowerment and inclusive growth: labour markets and enterprise development", International Development Research Centre Discussion Paper 29/12 , 44(10), 1–70. Saatavilla osoitteessa <https://www.soas.ac.uk/cdpr/publications/papers/file80432.pdf>

Lagarde, C. (2014): The Economic Power of Women's Empowerment, Kansainvälisen valuuttarahaston pääjohtajan Christine Lagarden puhe, saatavilla osoitteessa <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp091214>

Milotay, N. (2019). Briefing EU Legislation in Progress: A new directive on work-life balance. Bryssel: Euroopan parlamentin tutkimuspalvelu (EPRS). Saatavilla osoitteessa [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614708/EPRS_BRI\(2018\)614708_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614708/EPRS_BRI(2018)614708_EN.pdf)

O'Hagan, A., & Klatzer, E. (Eds.) (2018). Gender budgeting in Europe: Developments and challenges. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (2017) Pensions at a Glance 2017: Country Profiles – Spain. Pariisi: OECD. Saatavilla osoitteessa <https://www.oecd.org/els/public-pensions/PAG2017-country-profile-Spain.pdf>

Osika, I., & Klerby, A. (n.d.). Gender Budgeting – en checklista.

Savioli, B., & Meseke, H. (2016). Teilhabe und Transparenz – Gender Budgeting im Bundes-ESF. Berliini: Agentur für Querschnittsziele im ESF. Saatavilla osoitteessa https://www.esf-querschnittsziele.de/fileadmin/DATEN/Publikationen/gender-budgeting_201216.pdf

[esf-querschnittsziele.de/fileadmin/DATEN/Publikationen/gender-budgeting_201216.pdf](https://www.esf-querschnittsziele.de/fileadmin/DATEN/Publikationen/gender-budgeting_201216.pdf)

Sharp, R. & Broomhill, R. (2002). "Budgeting for Equality: the Australian experience", Feminist Economics, Vol. 8, No 1, s. 26.

Stotsky, J. (2016). Gender budgeting: fiscal context and current outcomes, Kansainvälisen valuuttarahaston tausta-asiakirja WP/16/149. Washington DC: IMF.

Yhdistyneet kansakunnat (1966). Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus New York: YK. Saatavilla osoitteessa <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

Verkkosivut

Espanjan tasa-arvopolitiikan verkosto (ei päivämäärää), ¿Qué es la Red de Políticas de Igualdad? Saatavilla (espanjaksi) osoitteessa <http://www.igualdadgenerofondoscomunitarios.es/>

Euroopan komissio (ei päivämäärää), *EU Action against Pay Discrimination*. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/eu-action-against-pay-discrimination_en

Euroopan komissio (2010). Eurooppa 2020 -strategia. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=fi>

Euroopan komissio (2015). Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: Euroopan muuttoliikeagenda KOM(2015) 240 final. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf

Euroopan komissio (2015). First-Phase Consultation of Social Partners Under Article 154 TFEU on Possible Action Addressing Work-life Balance Faced by Working Parents and Caregivers, C (2015) 7754 final. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=14743&langId=en>

Euroopan komissio (2015). Strategic Engagement for Gender Equality 2016–2019. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/strategic-engagement-gender-equality-2016-2019_en

Euroopan komissio (2017). Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari. Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_en

Euroopan komissio (2017). Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vanhempien ja omaistaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta ja neuvoston direktiivin 2010/18/EU kumoamisesta. COM/2017/0253 final – 2017/085 (COD). Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2017:252:FIN>

Euroopan komissio (2018). Komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: kertomus pienten lasten hoitopalvelujen kehittämisestä naisten työmarkkinoille osallistumisen, työssäkäyvien vanhempien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisen sekä kestävä ja osallistava kasvun tehostamiseksi Euroopassa ("Barcelonan tavoitteet") Bryssel: Euroopan komissio. Saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf

ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf

Euroopan komissio (2019). Tackling discrimination. Bryssel: oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosasto. Saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/justice/discrimination/diversity/index_en.htm

Euroopan komissio (ei päivämäärää), Työllisyys, sosiaaliasiat ja osallisuus. Työ- ja yksityiselämän yhteensovittaminen. Saatavilla osoitteessa <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1311&langId=en>

Euroopan komissio: Sukupuolten tasa-arvo Euroopan unionissa, saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality_en

Europäischer Sozialfonds für Deutschland. (ei päivämäärää), Monitoring und Evaluierung 2014-2020. Berliini: Bundesministerium für Arbeit und Soziales, saatavilla osoitteessa <https://www.esf.de/portal/DE/Foerderperiode-2014-2020/Monitoring/inhalt.html>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (2017). Sukupuolten tasa-arvo edistää talouskasvua. Vilna: EIGE. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/news-and-events/news/gender-equality-boosts-economic-growth>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE, saatavilla osoitteessa <https://eige.europa.eu/>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE EIGEn keinovalikoima institutionaalisen sukupuolijärjestyksen muutokseen. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/institutional-transformation>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Tasa-arvoanalyysi. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-analysis>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Työllisyyttä, työmarkkinapolitiikkaa ja uudistuksia koskevat sukupuolivaikutukset. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/employment>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Tasa-arvoindikaattorit. Saatavilla osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-indicators>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Tasa-arvon valtavirtaistamisen keinovalikoima, saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Tasa-arvon valtavirtaistamisen käsitteet ja määritelmät. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Tasa-arvon valtavirtaistaminen ja yrittäjyys. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/entrepreneurship>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Tasa-arvon valtavirtaistaminen maataloudessa ja maaseudun kehittämisessä. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/agriculture-and-rural-development>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Tasa-arvon valtavirtaistaminen EU:n jäsenvaltioissa. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/countries>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Sukupuoltilastotietokanta. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/bpfa>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Työ- ja yksityiselämän yhteensovittaminen. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/resources/italy/work-life-balance-measures-help-reconcile-work-private-and-family-life>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE (ei päivämäärää), *Relevance of gender in the policy area of economic and financial affairs*. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/economic-and-financial-affairs>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Sidosryhmien kuulemiset ja käytännön toimintamalleja. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-stakeholder-consultation>

Euroopan tasa-arvoinstituutti – EIGE Mitä tasa-arvon valtavirtaistaminen tarkoittaa? Edustus tasa-arvon valtavirtaistamisessa. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>

Euroopan parlamentti (2018): Faktatietoja Euroopan unionista: Naisten ja miesten tasa-arvo. Bryssel: Euroopan parlamentti. Saatavilla osoitteessa <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/59/equality-between-men-and-women>

Euroopan parlamentti (2018): Faktatietoja Euroopan unionista: Lissabonin sopimus. Bryssel: Euroopan parlamentti. Saatavilla osoitteessa <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/5/the-treaty-of-lisbon>

Euroopan unioni (2000). Euroopan unionin perusoikeuskirja. Bryssel: EU. Saatavilla osoitteessa https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_en

Euroopan unioni (2007): Sopimus Euroopan unionista. Bryssel: EU. Saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A12012M%2FTXT>

Euroopan unioni (2007): Sopimus Euroopan unionin toiminnasta. Bryssel: EU, saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

Euroopan unioni (ei päivämäärää). EU:n perussopimukset. Bryssel: EU. Saatavilla osoitteessa https://europa.eu/european-union/law/treaties_en

GenderCoP, saatavilla osoitteessa <http://standard.gendercop.com/efs-thematics/index.html>

Includegender.org, 4R Method. Saatavilla osoitteessa <http://www.includegender.org/toolbox/map-and-analyse/4r-method/>

Includegender.org, SWOT. Saatavilla osoitteessa <https://www.includegender.org/toolbox/plan-and-prepare/swot/>

Neuvoston päätelmät, annettu 7 päivänä maaliskuuta 2011, Euroopan tasa-arvosopimus (2011–2020). Bryssel: Euroopan unionin neuvosto. Saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52011XG0525%2801%29>

Neuvoston päätelmät, annettu 15 päivänä maaliskuuta 2017, Vuoden 2020 jälkeisen koheesiopolitiikan synergiat ja yksinkertaistaminen: neuvostolta päätelmät. Saatavilla osoitteessa <https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2017/11/15/council-conclusions-on-synergies-and-simplification-for-cohesion-policy-post-2020/>

Ruotsin ESR-tukisivusto. Saatavilla osoitteessa: <https://esfsupport.esf.se/> (ruotsiksi)

Ruotsin sukupuolentutkimuksen sihteeristö (2014). Tasa-arvoinen viestintä. Saatavilla (englanniksi) osoitteessa <https://www.samband.is/media/jafnrettismal/Gender-equal-communication-pdf.pdf>

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen puolesta Euroopan sosiaalirahastossa toimiva eurooppalainen käyttäjäyhteisö (GenderCoP), osoitteessa <http://standard.gendercop.com/about-the-standard/why-a-standard-on-gender-mainstreaming/index.html>

UN Women (2015). Kestävän kehityksen tavoite 5: saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia. New York: UN Women. Saatavilla osoitteessa <http://www.unwomen.org/en/news/in-focus/women-and-the-sdgs/sdg-5-gender-equality>

Women's Budget Group (Yhdistynyt kuningaskunta): <https://wbg.org.uk/>

Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokous (2015). Yleiskokouksen 25. syyskuuta 2015 antama päätöslauselma: Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. New York: YK:n yleiskokous. Saatavilla osoitteessa https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

EU:n rahastot – asetukset 2021–2027 (kesäkuuta 2018)

EAKR:ää ja koheesiorahastoa koskeva asetusta (KOM(2018) 372 final), saatavilla osoitteessa [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM %3A2018 %3A372 %3AFIN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A372%3AFIN)

EMKR-asetus (KOM(2018) 390 final), saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2018:390:FIN>

ESR+-asetus (KOM(2018) 382 final), saatavilla osoitteessa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/>

[EN/TXT/?uri=CELEX %3A52018PC0382](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0382)

Yhteisiä säännöksiä koskeva asetusta (KOM(2018) 375 final), saatavilla osoitteessa [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM %3A2018 %3A375 %3AFIN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A375%3AFIN)

YMP:tä/maaseuturahastoa koskeva asetusta (KOM(2018) 392 final), saatavilla osoitteessa [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM %3A2018 %3A392 %3AFIN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A392%3AFIN)

Videot

Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). Economic benefits of gender equality: STEM. Vilna: EIGE. Saatavilla osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=64cCxFQnGvM>

Euroopan tasa-arvoinstituutti (2017). Economic benefits of gender equality: Labour market activity and equal pay. Vilna: EIGE. Saatavilla osoitteessa https://www.youtube.com/watch?v=afWKAs_XOrE

Euroopan tasa-arvoinstituutti (2019). What is gender budgeting? Vilna: EIGE. Saatavilla osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=cqjt4EUakvw>

Euroopan tasa-arvoinstituutti (2019). Education and economy. Vilna: EIGE. Saatavilla osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=LwldSLe4waQ>

Kansainvälinen työjärjestö, ILO (2016). Decent Work and the Care Economy. Saatavilla osoitteessa <https://www.ilo.org/global/topics/care-economy/dw-and-care-economy/lang-en/index.htm>

Ruotsin kuntien, maakäräjien ja aluehallinnon työnantajajärjestö (2014). Sustainable Gender Equality – video sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta käytännössä. Tukholma. SKL Jämställdhet. Saatavilla osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=udSjBbGwJEg>

UN Women (2017). What is gender responsive budgeting? New York: UN Women. Saatavilla osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=mquOclPJYPs>

YHTEYDENOTOT EU:hun

KÄYNTI TIEDOTUSPISTEESSÄ

Euroopan unionin alueella toimii yhteensä satoja Europe Direct -tiedotuspisteitä. Lähimmän tiedotuspisteen osoite löytyy verkosta: https://europa.eu/european-union/contact_fi

YHTEYDENOTOT PUHELIMITSE TAI SÄHKÖPOSTITSE

Europe Direct -palvelu vastaa Euroopan unionia koskeviin kysymyksiin. Palveluun voi ottaa yhteyttä — soittamalla maksuttomaan palvelunumeroon 00 800 678 910 11 (jotkin operaattorit voivat periä puhelumaksun),
— soittamalla puhelinnumeroon +32 22999696 tai
— sähköpostitse: https://europa.eu/european-union/contact_fi

TIETOA EU:sta

VERKKOSIVUT

Tietoa Euroopan unionista on saatavilla kaikilla EU:n virallisilla kielillä Europa-sivustolla, https://europa.eu/european-union/index_fi

EU:N JULKAISUT

EU:n ilmaisia ja maksullisia julkaisuja voi ladata tai tilata osoitteesta <https://op.europa.eu/fi/publications>. Ilmaisia julkaisuja on mahdollista saada usean kappaleen erinä ottamalla yhteyttä Europe Direct -palveluun tai paikalliseen tiedotuspisteeseen (ks. https://europa.eu/european-union/contact_fi).

EU:N LAINSÄÄDÄNTÖ JA SIIHEN LIITTYVÄT ASIAKIRJAT

EU:n koko lainsäädäntö vuodesta 1952 ja muuta tietoa EU:n oikeudesta on saatavilla kaikilla virallisilla kielillä EUR-Lex-tietokannassa osoitteessa <http://eur-lex.europa.eu>

EU:N AVOIN DATA

EU:n avoimen datan portaalini (<http://data.europa.eu/euodp/fi>) kautta on saatavilla EU:n data-aineistoja. Data on ilmaiseksi ladattavissa ja uudelleenkäytettävissä sekä kaupallista että ei-kaupallista käyttöä varten.

www.eige.europa.eu

Euroopan unionin
julkaisutoimisto

